

Rasmus Rasks korrespondens med språkforskare i Finland

utgiven av

Esko Häkli

Helsingfors 2017

Innehåll

Inledning	3
Källor och litteratur	27
Förteckning över breven	33
Breven	36

Inledning¹

Den danske språkforskaren Rasmus Kristian Rask (1787–1832), ett av de stora namnen inom den jämförande indoeuropeiska språkforskningens historia, gav viktiga impulser även för forskningen i finskan och de finsk-ugriska språken. I hans livsverk utgjorde dessa språk visserligen endast ett sidospår vilket emellertid på inget sätt minskar betydelsen av hans inverkan på den forskning som då tog sina första steg i Finland. Rask lärde känna flera forskare och kulturpersonligheter i Finland och med några av dem upprätthöll han kontakt även per korrespondens. För hans finska kontakter finns det belägg även i hans dagbok och tryckta publikationer.²

Av Rasks korrespondens har 61 brev bevarats. 54 brev har skrivits till Rask och 7 är skrivna av Rask till hans finska adressater. Att döma av uppgifterna i de bevarade breven har korrespondensen tidvis, i synnerhet då Rask var på väg från S:t Petersburg till Indien, varit livligare än vad de bevarade breven låter förstå. Dels kom breven aldrig fram, dels har de inte bevarats. Detta gällde framför allt Rasks korrespondens med Hipping och Sjögren. En större förlust har emellertid förorsakats av att de finska mottagarnas efterlämnade papper endast i några få fall bevarats. Vi känner t.ex. inte till ett enda brev från Rask till Gustaf Renvall.

Rasks efterlämnade papper förvaras på Det Kongelige Bibliotek i Köpenhamn. Breven som Rask erhållit från sina finska korrespondenter ingår i denna samling vars innehåll specificeras i bilagan B. De sju av Rask skrivna breven ingår i samlingarna på Kungliga biblioteket i Stockholm och Nationalbiblioteket i Helsingfors. Närmare uppgifter om breven och deras nuvarande arkivsammanhang hittas i förteckningen över korrespondensen.

På 1820- och 1830-talen var postgången allt annat än välorganiserad och pålitlig. När t.ex. Sjögren skrev till Rask till Köpenhamn var han ofta tvungen att anlita privatpersoner som brevbärare. Speciellt besvärliga var kontakterna under vintertiden då inga båtförbindelser fanns. Därför är det ingen överraskning att brev kunde hamna på villovägar, såsom t.ex. E.G. Ehrström låter förstå.³ I

¹ Undertecknad tackar Det Kgl. Bibliotek i Köpenhamn, Nationalbiblioteket i Helsingfors samt Kungliga Biblioteket i Stockholm för att de inte enbart gjort den nu aktuella korrespondensen tillgänglig utan att de även på många andra sätt tillhandahållit hjälp. Professor Riho Grünthal har vänligen läst det första utkastet till denna inledning och hans grundliga kommentarer har varit till stor nytta för utarbetandet av den slutliga texten. Professor Pekka Sammallahti har vänligen granskat vissa ställen som handlar om den samiska ortogrfin. Språkligt har texten granskats av filosofie magister Pertti Hakala. Ett varmt tack till dessa sakkunniga för deras viktiga hjälp.

² En beskrivning av Rasks finska kontakter ingår i Fred Karlssons år 2016 utgivna översikt ”Finländska språkforskare nordiska kontakter under autonomitiden”.

³ E.G. Ehrström hänvisar i två olika brev till ett brev han hade fått från Rask. Med säkerhet kan man inte veta om det var fråga om ett och samma brev eller två olika. I sitt brev 15.10.1818 (nr 10) hänvisar han till Rasks brev från den 16 juni 1818.

vissa fall kunde breven klara av sträckan mellan S:t Petersburg och Köpenhamn på två veckor.⁴

Av de 61 bevarade breven har 31 redan utgivits i tryck. Rasks brev till Gustaf Renvall publicerades av R.A. Renvall redan 1863. På 1930-talet utgav Holger Petersen Dyggve 11 andra brev och i den stora danska brevtutgåvan av Rasks korrespondens ingår 12 brev, av vilka några visserligen redan hade publicerats av Dyggve och Renvall. Men t.ex. A.J. Hippius 8 brev och Sjögrens 10 brev har förblivit opublicerade.

Breven var typiska för sin tid. Förutom förmedlingen av information om personer, viktiga händelser och i synnerhet nyutkommen litteratur tjänade korrespondensen parternas konkreta aktuella behov. Lingvistiska frågor dryftades egentligen endast i korrespondensen med Renvall och Sjögren.

Bilden av Rasks korrespondens med forskare och bekanta i Finland är dömd att förbli mycket bristfällig. För att åtminstone i någon mån råda bot på den mer eller mindre fragmentariska bild av hans finska kontakter som hittills varit tillgänglig har den bevarade korrespondensen samlats och publiceras nu för första gången i sin helhet.

Språkforskaren Rasmus Rask

Rasmus Christian Rask föddes 22.11.1787 i Brændekilde på Fyn i närheten av Odense.⁵ Han gick i skola i Odense och inledde 1807 sina universitetsstudier i Köpenhamn, först inom teologi men sedan på egen hand i språkvetenskap, eftersom ingen undervisning meddelades i nordisk filologi. Som ett frivilligt extra ämne läste han i skolan engelska och redan från och med 1804 hade han använt sin fritid till att studera gammalisländska. Till sin stora lycka hade han i Odense flera framstående lärare som främjade hans intressen även utanför själva undervisningsprogrammet och erbjöd honom tillgång till viktig litteratur. Det har sagts att Rasks idéer tog form redan under skoltiden och de första åren vid universitetet – även hans uppfattningar om släktförhållanden mellan språken.⁶

Under åren 1813–1815 vistades Rask på Island där han 1814 slutförde sin s.k. prisskrift, skriven för det danska Videnskabernes Selskab, men som kunde tryckas först 1818, under namnet *Undersøgelse Om Det Gamle Nordiske eller Islandske Sprogs Oprindelse*. Från Island återvände han hem via Skottland och stiftade bekantskap med flera intressanta personer i Edinburgh. Under åren 1816–1823 företog han sin stora resa till Persien och Indien. Dit for han via Sverige, Finland och

⁴ Se t.ex. brev nr 54 från Rask till Sjögren. Brevet har daterats den 10.9.1830 och har enligt Sjögrens anteckning anlänt den 25.9. Visserligen framgår det inte om ankomstdagen angivits enligt den gamla eller den nya tideräkningen.

⁵ Senare skrev han sitt namn Rasmus Kristian.

⁶ Diderichsen, Rasmus Rask och den grammatiske tradition, s. 4, 7.

Ryssland. Under denna resa stannade han 15 månader i Sverige och utgav bl.a. fem olika verk i tryck: Snorres Edda, Sæmunds Edda, den anglosaxiska grammatiken, en svensk utgåva av sin isländska grammatik och en isländsk läsebok. I Indien avslutade han sin undersökning om zendspråket och publicerade en singalesisk skriftlära (på danska). Efter hemkomsten arbetade han på sina grammatiker: *Spanske Sproglære* 1824, *Frisisk Sproglære* 1825, *Italianske Formlære* 1827 och *Lappisk Sproglære* 1832.

Vid sidan av sina universitetsstudier (som han aldrig slutförde) hade Rask 1808 börjat som oavlönad volontär vid universitetsbiblioteket, där han 1812 blev amanuens, 1814 förste underbibliotekarie och 1829 överbibliotekarie. Professorstiteln beviljades honom 1818. Vid sidan av sin bibliotekarietjänst utnämndes han 1826 till extraordinarie professor i litteraturhistoria, dock utan lön, och 1831 till extraordinarie professor i orientaliska språk. Han dog 14.11.1832 i tuberkulos.

Rasks första större vetenskapliga arbete, *Vejledning till det Islandske eller gamle Nordiske Sprog* från år 1811, baserade sig på förarbeten från hans skoltid. Verket inledde en ny era i den nordiska språkforskningen och var länge den grundläggande grammatikaliska framställningen av det isländska språket.⁷ Rasks viktigaste verk, prisskriften *Undersøgelse Om Det Gamle Nordiske eller Islandske Sprogs Oprindelse*, befäste hans rykte som en av sin tids främsta språkforskare.⁸ Att det tog fyra år innan verket blev tryckt visade sig vara mycket ofördelaktigt för hans internationella renommé eftersom Franz Bopp (1791–1867), som år 1816 hade publicerat sin avhandling om konjugationssystemet i sanskrit, inte hade haft tillgång till Rasks forskningsresultat.⁹

Ett större inflytande hade Rask på bröderna Grimm med vilka han redan 1811 hade inlett en vetenskaplig korrespondens. På grund av de nationella motsättningarna kunde emellertid ingen närmare vänskap uppstå. Jacob Grimm (1785–1832) t.ex. betraktade danskan endast som en variant av tyskan, inte som ett eget språk, vilket Rask givetvis inte kunde godkänna. Rask gick t.o.m. så långt att han av principiella skäl publicerade sina verk endast på danska med den påföljden att de inte direkt kom till allmän kännedom utanför Norden. Till all lycka kunde Grimm dock obehindrat läsa danska och i synnerhet var det Rasks *Vejledning* som påverkade Grimms syn på fornnordiskan. Grimm tillämpade även Rasks strängt empiriska metod i den historiskt jämförande grammatiken.¹⁰

⁷ Under sin vistelse i Stockholm 1816 förberedde Rask en ny och grundligt förnyad upplaga av *Vejledningen*. Boken utkom på svenska i Stockholm: *Anvisning till isländskan eller nordiska fornspråket*, af Erasmus Christian Rask. Från danskan översatt och omarbetad af författaren. Stockholm 1818. Att boken utkom i Sverige väckte protester i Danmark.

⁸ Både *Vejledning* och *Undersøgelse* är tillgängliga som digitala versioner i Google Books (hämtade 5.2.2017).

⁹ *Ueber das Conjugationssystem der Sanskritsprache in Vergleichung mit jenem der griechischen, lateinischen, persischen und germanischen Sprache*. Frankfurt am Main 1816. Bopps verk anses utgöra grundvalen för den moderna språkforskningen.

¹⁰ Paul Diderichsen, *Rasmus Rask och den grammatiska tradition*, s. 134.

I den första upplagan av sin *Deutsche Grammatik* (1819) hade Grimm ännu inte kunnat utnyttja Rasks prisskrift *Undersøgelse* men gjorde det i bokens andra upplaga.¹¹ Då insåg även Bopp Rasks betydelse; genom Bopps och Grimms förmedling spreds Rasks idéer och forskningsmetod vidare över hela den lärda världen. I språkvetenskapens historia anses Rask höra till samma banbrytande grupp som Bopp och Grimm.¹²

Större delen av Rasks arbeten förblev opublicerade och flera av dem har tryckts först efter hans död.¹³ Under Rasks livstid var hans inflytande störst inom nordisk filologi och han har fått äran att bli betraktad som dess grundläggare. I sin inledning till en ny utgåva av Rasks *Undersøgelse om det gamle nordiske eller islandske Sprogs Oprindelse* säger Holger Pedersen bl.a: "Alle danske sprogforskere siden Rasks dage er i større eller mindre udstrækning Rasks disiple."¹⁴ Redan detta skulle ha räckt till för att bereda honom en framträdande plats i den nordiska vetenskapshistorien.¹⁵ Under hela sitt liv hyste han ett livligt intresse för fornnordisk litteratur, som dels baserade sig på de intryck han hade fått hemma av sin far och sina lärare i skolan, dels på den litteratur han som skolpojke läst. Hans främsta mål var att klarlägga ursprunget till det egna modersmålet. Men även inom ett helt annat område, anglosaxisk filologi, var hans betydelse uppenbar. Sin *Angelsaksiske Sproglære* publicerade han 1817; i en engelsk utgåva utkom boken 1830.

Särskild begåvad var Rask i teoretisk språkforskning; han sägs ha sysslat med 55 olika språk även om han i tal endast behärskade några få av dem. Språkets struktur kunde han däremot konstruera t.o.m. med hjälp av ett tämligen bristfälligt material. Hans huvudsakliga syfte var att jämföra språk med varandra och gruppera eller klassificera dem. Den tidigare jämförande forskningen hade byggt på sporadiska eller tillfälliga likheter i vokabulären, medan Rask baserade jämförelsen på språkens struktur.¹⁶ I stället för att utgå från lexikaliska likheter byggde han således på språkens grammatikaliska egenskaper.¹⁷ Ett viktigt element i hans forskningsmetod var ljudläran och "lydovergangene".¹⁸ För att åstadkomma ordning i mångfalden och för att skapa ett system ville han klarlägga regelbundenheter (enkeltheder) och jämföra språk enligt ett och samma mönster.

¹¹ Andra upplagan av Grimms *Deutsche Grammatik* utkom 1822. Grimm hade bekantat sig med alla relevanta verk i Rasks tryckta produktion.

¹² T. ex.: Diderichsen, s. 148. Se också: Kurt R. Jankowsky, *The renewal of the study of classical languages within the university system, notably in Germany*, s. 1175. Enligt författaren var Bopp, Rask och Grimm "the major representatives of the emerging new disciplines of historical and comparative linguistics".

¹³ Rasmus Rasks broder Hans Kristian Rask utgav 1834–38 hans *Samlede, til Dels forhen utrykte Afhandlinger* i 3 band. I det första bandet ingår som inledning Rasks utförliga biografi skriven av hans skolkamrat N.M. Petersen.

¹⁴ Pedersen, Inledning, s. XIII.

¹⁵ Bibliografin över Rasks tryckta skrifter ingår i hans *Udvalgte afhandlinger* 3. København 1932–35, s. 337–385.

¹⁶ Jfr Ludv. F.A. Wimmer, *Rasmus Kristian Rask. Mindetale ved universitetets reformationsfest på hundredårsdagen efter Rasks fødsel den 22. November 1887*, s. 7, 9–10. Enligt Wimmer lär redan Voltaire ha sagt att etymologin är en vetenskap inom vilken vokaler har ingen betydelse och konsonanterna knappast någon heller.

¹⁷ När rektor L. Heiberg vid skolan i Odense skrev om språkjämförelser, kritiserade han i det sammanhanget etymologin tämligen skarpt: "... den gav frit Spillerum for enhver, der kun var istand til at opdage Ligheder, og det kunde den best, som forstod mindst af Sproget". Sikkert hade Heiberg presenterat sina åsikter även i sin undervisning. Se Jørgen Rischel, *Sproggranskeren Rasmus Kristian Rask. Forskerbedrifter og bristede forhåbninger*, s. 9–10.

¹⁸ Enligt den rådande opinionen bygger välkända "Grimms lag" om ljudövergången till den grad på Rasks teorier att den egentligen borde kallas "Rasks-Grimms lag". T.ex. i *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*, andra upplagan 2007, s. 333 skriver P.H. Matthews om Rasks ljudlära: "Notable especially for an early formulation of what was to become known, with less justice, as Grimm's law."

För att skapa ett teoretiskt underlag för jämförelserna ansåg han det nödvändigt att utarbета en grammatik för varje språk. Denna målsättning härstammar från hans tidiga ungdom.¹⁹ I stället för att vara normativt var hans grammatikaliska grepp deskriptivt. Han var i främsta rummet en språkssystematiker, som bedrev komparativ lingvistik, inte en typisk representant för historisk språkforskning.²⁰

Som det slutliga hägrande målet tänkte sig Rask en gemensam grammatik för alla språk. Närmast koncentrerade han sig emellertid på de indoeuropeiska språken. Med hjälp av sina studier i S:t Petersburg och Indien kunde han definiera och beskriva den indoeuropeiska språkfamiljen som helhet. Först och främst ville han belysa språkens släktskap och förhistoria samt utreda deras inbördes förhållande. Till bilden hör också att Rask var den första som kunde placera lettiskan och litauiskan på deras rätta plats inom den indoeuropeiska språkgruppen, såsom också de keltiska språken, även om han ännu i sin prisskrift inte hade betraktat keltiskan som ett indoeuropeiskt språk.

På grund av Rasks dåliga hälsa och alltför tidiga död förblev hans livsgärning ofullbordad och han kunde inte genomföra sina stort upplagda planer på jämförande språkstudier. Det enda större verket på detta område förblev hans prisskrift från 1814 (tryckt 1818). Den betraktas emellertid som ett ungdomsverk och ett första steg på vägen mot en mogen forskargärning. Dessutom föräldrades den i viss mån redan innan den hade hunnit tryckas eftersom Rask inte hade kunnat beakta sanskriten. Trots detta har Rasks livsverk haft en stor betydelse för den jämförande indoeuropeiska språkforskningen.²¹ Prisskriften *Undersøgelse* t.ex. uppskattas fortfarande så högt att den ännu 1999 utgavs i en faksimilupplaga i England.

Språkjämförelsen som begagnar sig av språkens struktur var känd redan före Rask, men hade knappast förut bedrivits lika konsekvent och i lika stor omfattning.²² Rask hade fördjupat sig i språkjämförelsen redan i sin *Undersøgelse*.²³ Senare har språkforskningen ytterligare förfinat sin begreppsapparat. Rask t.ex. gjorde ännu ingen skillnad mellan språkens genetiska och typologiska släktskap. Trots det byggde t.ex. Ferdinand de Saussure (1857–1913) på den metod som Rask hade skapat.²⁴ I synnerhet efter den strukturella lingvistikens genombrott på 1900-talet väcktes bland danska lingvister ett nytt intresse för Rask. Man upptäckte bl.a. att Rasks metod skiljde sig markant från den språkhistoriska forskning som bedrivits efter honom. Och fortfarande lyfts hans unika ställning inom den jämförande indoeuropeiska språkforskningens historia fram: Rasks namn höjer sig över alla andra.²⁵

¹⁹ Detta förklarar det stora antalet grammatiker som Rask lämnade efter sig och av vilka endast en del blev tryckta.

²⁰ Se t. ex. Diderichsen, s. 132; *The History of Linguistics in the Nordic Countries*, s. 159.

²¹ Holger Pedersen, Indledning [till *Undersøgelse om det gamle Nordiske eller Islandske Sprogs Oprindelse*]. – Rasmus Rask, *Udvalgte Afhandlinger*, bd. 1, s. XIV.

²² Se Marie Bjerrums karakteristik i *Dansk biografisk Lexikon*. 3. udg., bd. 11, s. 650–651.

²³ Se också: *The history of Linguistics in the Nordic Countries*, s. 161–163.

²⁴ Louis Hjelmslev, *Moderne sprogtænkning*. – *Videnskaben i dag*, bd. 2, s. 419–420, 441.

²⁵ *The History of Linguistics*, s. 159: "In the field of comparative Indo-European linguistics in the Nordic countries one

Rasks intresse för finskan

Enligt en allmän uppfattning, som baserade sig bl.a. på Leibniz teorier, var de finsk-ugriska stammarna ursprungligen skyter och Skandinavians äldsta invånare. Därför var det helt naturligt att Rask riktade sin blick på både det finska och det lapska språket. Allt som allt hade Leibniz spelat en stor roll för den tidigare forskningen kring de finsk-ugriska språken. Hans första viktiga kontakt med Sverige knöts genom Bengt Skytte som han 1667 träffade i Frankfurt am Main. Efter Skytte kom Erik Benzelius (1675–1743), historieprofessor i Uppsala och senare ärkebiskop, att fungera som hans svenska kontaktperson. I likhet med Benzelius motsatte sig Leibniz de rudbeckianska teorierna och var dessutom medveten om släktskapen mellan finskan, estniskan, lapskan och ungerskan. Han visste även att det i Ryssland levde folkstammar som tillhörde den finsk-ugriska språkfamiljen och försökte t.o.m. hos Peter den Store utverka stöd för forskning bland dessa folk.

Enligt Benzelius var de äldre orden i svenskan av finskt ursprung. Allmänt ansågs finskan ha haft ett stort inflytande på andra skandinaviska språk. För denna uppfattning talade det stora antalet låneord.²⁶ Eftersom man förmodade att finskan och lapskan hade fungerat som den givande parten ansågs finskan vara nyckeln till Nordens förhistoria. Till exempel i Uppsala, ett av de viktigaste centrumen för denna gren av språkforskning, forskade man ivrigt i finska språket, med Johan Ihre som det mest betydande namnet.²⁷ För att studera finska sökte sig unga män dit även från Finland, såsom Carl Axel Gottlund och Abraham Poppius. Av dessa kom Gottlund i personlig kontakt med Rask, dock utan att låta sig påverkas av dennes åsikter.

Enligt Rasks ursprungliga tanke härstammade de skandinaviska språken från fornisländskan, som i sin tur baserade sig på grekiskan, finskan och lapskan. Därför bedrev han intensiva studier i isländskan och visade intresse för finskan och lapskan samt hela den finska språkfamiljen, vilket framgår bl.a. av hans prisskrift. Redan i början av 1810-talet var han, åtminstone teoretiskt, väl insatt i det finska språket.²⁸ Medan han 1812 tillsammans med sin vän och gynnare Rasmus Nyerup besökte Sverige träffade han i Stockholm Frans Mikael Franzén (1772–1847), som ända till 1811 varit bibliotekarie, professor och författare i Åbo men efter Finlands övergång 1809 till Ryssland använt sig av rätten att flytta till Sverige. Under Franzéns ledning fick Rask en möjlighet att också i praktiken lära sig finska.²⁹

name stands out above all others, that of the Dane Rasmus Rask.”

²⁶ Mikko Korhonen, *Finno-ugrian language studies in Finland 1828–1918*, s. 23, 29–30, 33–34.

²⁷ Günter Johannes Stipa, *Finnisch-ugrische Sprachforschung von der Renaissance bis zum Neupositivismus*, om Benzelius se t.ex. s. 191 och Ihre s. 191–193.

²⁸ *Undersøgelse* s. 111–135.

²⁹ Se t.ex. Rask till Johan von Bülow 19.5.1812, *Breve* I s. 123.

Ännu i sin prisskrift omfattade Rask i viss mån samma uppfattning som Leibniz och Ihre om finnarna som Skandinavians ursprungliga invånare samt om det finska språkets roll som källa för de låneord som förekom i de övriga skandinaviska språken. Enligt Rask bestod Nordens tidiga huvudbefolkning av två folkslag, "Goter" och "Jötner". Med goterna avsåg han Nordens germanska befolkning och med jötner de finsk-ugriska folkstammarna. De senare utgjorde Nordens äldsta invånare som hade bebott hela Norden tills de germanska folkstammarna trängde dem undan. I viss mån blandades folkgrupperna med varandra, och i synnerhet hade ortnamnen påverkats av detta tidigaste skede. Trots många likheter i ordförrådet kunde Rask dock inte hitta något släktskap mellan de nordiska och de finsk-ugriska språken, även om de tagit intryck av varandra och lånat ord i bägge riktningar, visserligen i högre grad från de finsk-ugriska språken. Först senare kunde framför allt Vilhelm Thomsen bevisa att en stor del av de ord som Rask ansett vara låneord från finskan ursprungligen hade lånats från de nordiska språken till finskan.

I början av avsnittet "Finnisk" hänvisar Rask till orientalisterna Adelung, som i sitt verk *Mithridates*, i enlighet med de ryska annalerna, kallar den finsk-ugriska språkgruppen "tschudiska språken". Rask ville använda ordet "finnisk"; det i Finland talade språket hette för honom "finlandsk" eller "finsk". Han var således medveten om att finskan hörde till en större språkfamilj, men i sin *Undersøgelse* vågade han ännu inte fastslå de finsk-ugriska språkens inbördes förhållande. Han kände ju inte till de olika grenar av denna språkstam som levde i Ryssland. Däremot var han väl förtrogen med de viktiga verk som utgetts av Gyarmathy och Sajnovics.³⁰

I det läget nöjde sig Rask med en ungefärlig indelning enligt de huvudsakliga språken, som enligt honom var finska, estniska, finnlappländska, lappländska, ungerska och två olika grenar av språk som talades i Ryssland, av bjarmer, syrjäner, ostjaker, votjaker och tjuvasser i den ena och av tjeremisser, mordviner och voguler i den andra.³¹ Med "finlappiske" avser han det språk som talades i Finnmarken och med "lapplandske" det språk som talades av de svenska lapparna. Intressant nog hade Rask hittat likheter mellan de lappländska och grönländska språken, och t.o.m. mellan människorna. Enligt honom hade en och samma huvudstam en gång bebott hela nordligaste Asien och därifrån spritt sig till både Amerika och Europa. Eftersom grönlänningarna levit isolerade i flera hundra år hade deras språk utvecklats på ett särpräglat sätt. Rask menar att frågan om släktskapen mellan grönländskan och lappländskan förtjänade att bli undersökt grundligare.³²

Som sagt gällde Rasks intresse för de finsk-ugriska språken ursprungligen lapskan och frågan sysselsatte honom ända från 1811. Först och främst ville han studera lapskans förhållande till

³⁰ "De mange Grene af denne store Folkestamme, som befinde sig i indre Rusland, ere saa obekjendte, at jeg ikke drister til at bestemme deres Inddeling eller Forholdet imellem dens enkelte Grene;" *Undersøgelse* s. 95–96.

³¹ *Undersøgelse* s. 111–113.

³² *Undersøgelse* s. 133–135.

eskimåspråket. Redan under sina första studentår hade han gått igenom Knud Leems *Sproglare* och sammanställt ett utdrag ur den med bl.a. systematiskt uppställda böjningsmönster, anmärkningar om språkets likheter och olikheter med fornnordiskan och andra språk. Trots att han själv bedömde detta försök som omoget var det senare till stor nytta för honom under arbetet med den isländska språkläran och i synnerhet med prisskriften. Dessutom kunde han bygga på detta arbete t.o.m. när han i S:t Petersburg forskade i de övriga finsk-ugriska språken i Ryssland.³³

Följande gång fördjupade sig Rask i finska studier 1817, igen i Stockholm, medan han var på väg österut för att inleda sin långa orientaliska expedition. I Stockholm träffade han magister Arwidsson från Åbo, som var på väg till Uppsala. Av Arwidsson kunde han låna Stråhlmanns *Sprachlehre*.³⁴ Enligt N.M. Petersen var Arwidsson "en höjst interessant ung Mand, som var stærk i Finsk, og med hvem Rask i Slutningen af Året læste Islandsk och Angelsaksisk".³⁵ Sina finska studier fortsatte Rask i Åbo.

En månad i Finland

Rasks direkta kontakter med Finland begränsade sig till den månad han 1818 tillbringade i landet på väg till S:t Petersburg. Efter en ansträngande och delvis farlig överfart från Sverige anlände han den 27 februari till Åbo och lämnade landet den 27 mars.³⁶ I Åbo stannade han 18 dagar.

Enligt sin dagbok kom Rask i kontakt med ett stort antal forskare och andra lärda personer. Med stor sannolikhet hade både Franzén och Arwidsson försett honom med namn på personer värda att uppsöka i Åbo.³⁷ I synnerhet önskade Rask träffa stadsläkaren Carl Daniel von Haartman (1792–1877) som bl.a. hade studerat i Danmark och var gift med Frans Mikael Franzéns dotter.³⁸ Det andra viktiga namnet var ärkebiskop Jacob Tengström, den ledande personligheten i den aboensiska societeten. Med Tengströms familj tycks Rask ha stått i förbindelse redan före sin ankomst till Åbo.³⁹

I synnerhet ville Rask naturligtvis lära känna språkintresserade personer.⁴⁰ En av dem var

³³ Rasmus Rask, *Ræsonneret lappisk Sproglare efter den Sprogart som bruges af Fjeldlapperne i Porsangerfjorden.*, s. 9.

³⁴ Johannes Strahlman [Stråhlman], *Finnische Sprachlehre für Finnen und Nicht-Finnen*. St. Petersburg 1816.

³⁵ N.M. Petersen, Fortale. Bidrag til Forfatterens Levnet. – Rasmus Rask, *Samlede, tildels forben utrykte Afhandlinger*, s. 36. Arwidsson träffade han enligt sin dagbok 25.10.1817.

³⁶ I sitt brev från den 12 mars till Asmus Larsen beskrev Rask sin resa bl.a. med följande ord: "Jeg skriver dig et Par Linier i Hast dels for at lade dig vide min endelige Afrejse, lykkelige Overrejse med Isbad, og salige Ankomst til Finlands Hovedsted, uagtet jag var en Nat over paa Havet i de aabne Isbad, dog laa jeg egentlig paa en Klippe (Skjær) det meste af Natten."

³⁷ Tillsammans med sitt brev 6.2.1818 skickade Arwidsson också ett brev adresserat till Adjunkten Nykopp i Åbo. I brevet anmodades Nykopp "att lämna Herr Professorn alt det biträde han kan åstadkomma". (Brev nr 1)

³⁸ År 1833 blev Haartman professor i Helsingfors och 1836 generaldirektör för medicinalverket.

³⁹ Enligt Rask läste Tengström "mig sin Söns brev fra Kjöbenhavn, at han hade gjort Brug af mine Rekommandationer der og var overmaade vel fornøjet med Danmark och Danskerne". Häkli 1987 s. 136.

⁴⁰ Den språkliga situationen samt de första stegen inom forskningen kring det finska språket behandlas bl.a. av V.A.

adjunkten Reinhold von Becker (1788–1858), som senare (1824) publicerade sin *Finske grammatik*. Den andra var Salomon Savenius, senare finsk translator i Senaten. Också Carl Niclas Keckman (1793–1838) träffade han. Ett livligt umgänge tycks han också ha haft med Erik Gustaf Ehrström (1791–1835) som hade studerat ryska i Moskva. Lektor Carl Gustaf Ottelin (1792–1864), senare biskop i Borgå, kunde hjälpa honom med uppgifter om den i S:t Petersburg verksamme Anders Johan Hipping. Professor Fredrik Wilhelm Pipping (1783–1868), universitetets bibliotekarie, träffade Rask ett par gånger. Som bibliotekarie fäste Rask sig vid den originella lösning som Pipping energiskt försvarade, nämligen att ordna böckerna på hyllorna enligt deras storlek och bandens utseende.⁴¹ Annars tyckte Rask att Pipping var "höjst interessant och artig".

Det viktigaste var emellertid att Rask fick intensivundervisning i finska av universitetsadjunkten Gustaf Renvall (1781–1841). Undervisningen pågick i 14 dagars tid från kl. 17 till kl. 21 eller 22.⁴² Då uppstod också en närmare kontakt mellan dessa två lärda språkvetare. Som lärobok användes Lukas evangelium, men Rask bekantade sig också med Batholdus Vhaëls (1667–1723) *Grammatica Fennica* samt manuskriptet till Renvalls finska grammatik.⁴³

Trots att Rasks tid i hög grad upptogs av besöken hos medlemmar av det lokala etablissemanget försökte han medvetet träffa även yngre representanter för Åbo-intelligentsian. Med tanke på den senare utvecklingen var detta särdeles viktigt eftersom han på så sätt kom i kontakt med Åbo-romantiken. I synnerhet fascinerades de unga romantikerna av Rasks bemödanden för isländskan eftersom de önskade att finskan, Finlands "egentliga modersmål", på samma sätt skulle kunna lyftas fram ur glömskan. Också Rask var romantiker; han representerade det tidiga 1800-talets romantik, "med denne tidsalders begejstring för Nordens herlige fortid". Hans intresse för den finska folkdiktningen väcktes och kom att inspirera Reinhold von Becker till en lång resa till norra och östra Finland för att samla folkdikter och annat språkligt material. I sin tidning *Turun Wiikko-Sanomat* publicerade Becker bl.a. berättelsen om Vänämöinen, vilket i sin tur gav upphov till Elias Lönnrots avhandling om Vänämöinen år 1827.⁴⁴ Således kom Rask att påverka Elias Lönnrot ännu på 1850-talet.⁴⁵

Nordman i studien "Suomen kieli Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan alkuvuosikymmeninä (1809–1820)", s. 233–328. Zusammenfassung: Die finnische Sprache im autonomen Grossfürstentum Finnland in den zehn ersten Jahren seines Bestehens (1809–1820), s. 322–328.

⁴¹ Andra personer som Rask nämner i sin dagbok var bl.a. professor Johan Henrik Avellan (1773–1832), professor Hans Henrik Fattenborg (1769–1849), professor Israel Hwasser (1790–1860), mineralogen Nils Gustaf Nordenskiöld (1792–1866), adjunkt Carl Gustaf Nykopp (1785–1849), ärkebiskopens svärson dr Laurentius Johannes Prytz (1789–1823), professor Carl Reinhold Sahlberg (1779–1860), studeranden Simenius, adjunkten Tengström (ärkebiskopens son) samt generalguvernören Fabian Steinheil. Allt som allt lärde Rask känna en stor del av det akademiska etablissemanget i Åbo.

⁴² Rask till Nyerup 24.3.1818, *Breve* I nr 280.

⁴³ Gustaf Renvalls roll i standardiseringen av det finska språket diskuteras ingående av Petri Lauerma i hans studie "Gustaf Renvall suomen kirjakielen standardoijana", s. 119–157. Lauerma ger också en utförlig förteckning över Renvalls egen litterära produktion samt över litteraturen om honom. Enligt Lauerma (s. 146) kunde manuskriptet till grammatiken knappast ha varit färdigt då Renvall visade det för Rask.

⁴⁴ Stipa s. 259; Werner Söderhjelm, *Åboromantiken*, s. 149, 155–156; Aarne Anttila, *Elias Lönnrot. Elämä ja toiminta*, s. 64–65.

⁴⁵ Korhonen 1986 s. 77.

I Åbo skaffade sig Rask en hel del böcker och fick dessutom flera bokgåvor. Bland böckerna fanns titlar såsom Gananders *Mythologia Fennica*, Daniel Juslenius ordbok *Suomalaisen Sana-Lugun Coetus*, Henrik Gabriel Porthans *De poësi Fennica*, en finsk Bibel, en psalmbok samt ett antal andra verk.

Från Åbo fortsatte Rask sin resa mot Viborg. I stället för att välja kustvägen, som för det mesta gick genom landets svenskspråkiga bygder, ville han bekanta sig med den genuint finska delen av landet och for därför via Tavastehus och Villmanstrand ”for at see og høre de rette ægte Finner”. I sitt brev till Rasmus Nyerup berättar han hur han i Åbo hade studerat finska ”af alle Livsens Kræfter” och att de finska bönderna beundrade hans färdighet i språket, i synnerhet när de fick höra att han var en dansk.⁴⁶

I Viborg träffade Rask egentligen bara Jacob Judén (1781–1855), magistratssekreteraren som under namnet Jaakko Juteini bedrev en omfattande litterär verksamhet på finska. Av honom önskade Rask få undervisning i finska, men Judén var mer intresserad av annat tidsfördriv.⁴⁷ Redan efter tre dagar fortsatte Rask därför sin resa och lämnade ”denne dyre og ubehagelige stad”. Enligt hans karakteristik var Viborg ”en lille smudsig by, som kan lignes ved Korsør, hvorvel den er meget større”.⁴⁸ Judén höll på att utarbета två publikationer som han utgav ännu samma år, nämligen *Försök till utredande af Finska språkets grammatik* (utkom 1818) och en samling finska ordspråk, vilka båda Rask beställde för eget bruk.⁴⁹

Rask i S:t Petersburg

Till S:t Petersburg anlände Rask den 27 mars 1818 och lämnade staden den 12 juni 1819 för att via Moskva fortsätta sin resa österut. Under sin vistelse i staden ägnade han sig framför allt åt språkstudier, eftersom han där hade en unik tillgång till infödda språkmästare även i mer sällsynta språk. Förutom ryska studerade han bl.a. armeniska, arabiska, persiska, sanskrit men också franska. Enligt sin dagbok hade han läst sin första bok på ryska redan den 2 december 1818!⁵⁰ Undervisning i ryska erhöll han framför allt av finske pastorn Anders Johan Hipping (1788–1862), som även var lärare vid Kejserliga gymnasiet. Hipping, som under åren 1820–1823 fungerade som greve Rumjantsevs bibliotekarie, blev uppenbarligen Rasks närmaste vän i Ryssland. Denne anlidade honom under sin långa resa österut även som kontaktperson i S:t

⁴⁶ Rask till Nyerup 24.3.1818. *Breve* I nr 280, s. 301–303 och *Samlede Afhandlingar*, bd.1, s. 54–56.

⁴⁷ ”Han introducerede mig i Klubben, hvor vi drak Te; men han var engageret i Kortspil, hvorover jeg gik hjem.” Häkli 1987 s. 140.

⁴⁸ Rask till Rasmus Nyerup 24.3.1818. *Breve* I, s. 301–303. Brevet finns utgivet även på tyska i *Jahrbücher für Literatur* (Wien) 1821. Anzeigebblatt XV, s. 15–16.

⁴⁹ *Walittuja suomalaisten sanan laskuja*. Viborg 1818.

⁵⁰ Rask, Dagböger, 2.12.1818.

Av allt att döma hade Hipping och Rask mycket gemensamt. Hipping var livligt intresserad av kontakterna mellan de nordiska länderna och drömde om ett litet sällskap som bl.a. kunde utge en liten tidskrift. I sitt brev till P.E. Müller talade Rask varmt för denna idé och tyckte att sällskapet kunde ha grundats som en filial till Skandinaviske Selskab. Rask i sin tur drömde om en skandinavisk bokkatalog som skulle bevaka bokutgivningen också i Finland och S:t Petersburg, ifall publikationerna trycktes på svenska men också på finska. Litteraturen som utgavs i Finland på svenska förblev enligt Rask okänd i den övriga världen.⁵¹

Undervisning i ryska fick Rask inte enbart av Hipping utan även av en rysk lärare, Ivan Nikolaevitj Lobjoko från Harkov, senare professor i Vilnius. Med Rasks hjälp ville denne lära sig danska för att kunna översätta böcker till ryska.⁵² Ännu efteråt fick Rask hjälp av sina bägge lärare på många sätt och de påträffas även i hans korrespondens.

För Rask var S:t Petersburg en helt ny värld. I sitt första svarsbrev 25.4.1819 till Sjögren beskriver han sina upplevelser bl.a. så här: ”Mina bekantskaper här äro hvarken talrika eller lysande; ty den fina verlden är här alltför glänsande för mig, så at hvarken – min pung eller tid tillåtit mig på något vis att inlåta mig med andra än några få (mäst tyska) lärde.” Dessa lärda var först och främst professorer vid den Kejsarliga vetenskapsakademien och synnerligen viktiga för honom. Till dem hörde bl.a. historikern, professor Philipp von Krug (1764–1844), orientalist, professor Christian Martin Frähn (1782–1851) och orientalist Friedrich von Adelung (1768–1843).

Speciellt viktig för Rask var kontakten med tidigare rikskanslern, greve Nikolaj Petrovitj Rumjantsev, en mecenat och en man med mångsidiga vetenskapliga intressen.⁵³ I synnerhet ville Rumjantsev främja forskningen kring Rysslands historia vilket, utöver hans genuina historiska intressen, även tjänade statspolitiska syften. Enligt honom behövde Ryssland en imperiell historia, som integrerade de erövrade områdena i det ryska riket. För Finlands del var det viktigt att lösgöra storfurstendömet från Sverige och Sveriges historia. För denna omorientering talade i synnerhet det faktum att den finsk-ugriska språkfamiljen nästan i sin helhet, bortsett från ungrarna, befann sig på ryskt territorium. Att Finlands samhörighet med de finsk-ugriska stammarna i Ryssland stärktes var önskvärt, vilket underströk vikten av forskning i deras språk

⁵¹ Rask till Müller 27.11.1818. *Breve I*, nr 339, s. 365.

⁵² Den 20 november 1819 skrev Hipping till Rask (brev nr 17) om Lobjoko bl.a.: ”Laboikof som fått sig en piga ifrån Mecklenburg och som talar platt tyska, sysselsätter sig nu med att jämföra Danskan med Platt tyskan. Han förundrar sig att Prof. Rask icke sagt honom att dessa språk äro så nära släkt.”

⁵³ Rumjantsev hade bl.a. varit Rysslands utrikesminister och under åren 1810–13 rikskansler samt ordförande för statskanseln dvs. regeringen. På grund av sjukdom fick han 1814 avsked från sina tjänsteuppgifter. Efter Napoleons invasion i Ryssland hade han fått ett slaganfall, vilket bl.a. försvagat hans hörsel till den grad att all diskussion med honom under de senare åren måste föras med hjälp av en griffeltavla. Även om Rask mötte Rumjantsev upprepade gånger är det föga troligt att han kunde ha haft ett livligt umgänge med honom.

och historia för främjande av finsk-ugrisk gemenskap under den ryska kejsaren.⁵⁴

Rumjantsev hade byggt upp ett stort privatbibliotek som till både sin storlek och sitt värdefulla innehåll var helt unikt.⁵⁵ Det berättas att Rask nästan varje måndag var inbjuden till Rumjantsev och kunde då träffa många intressanta personer samt knyta nyttiga kontakter. Rask ordnade också den fina samling av litteratur från hela Norden som ingick i Rumjantsevs bibliotek. I sin dagbok beskriver han (den 21 januari 1819) både sitt arbete i biblioteket och själva biblioteket med mycket uppskattande ord:

”Imidlertid havde jeg sat Rumänzovs nord. Bøger i Orden efter Folk og Indhold, det var en fortræffelig Samling af den hele nord. Literatur især den historiske Gren af samme, også det øvrige af hans Bibliotek syntes at være en skøn Samling af det beste i de fleste evropæiske Sprog det fyldte 7 eller 8 små Værelser og kan vel anslæes til 1/2 eller 1/3 af Københavns Universitetsbibliotek.”

Även med tanke på Rasks vetenskapliga verksamhet skulle Rumjantsev komma att spela en viktig roll. Ursprungligen hade Rumjantsev velat inlemma Finland i det ryska riket bl.a. genom att ersätta svenskan med ryskan som förvaltnings- och bildningsspråk. Eftersom det inte lyckades valde han en annan väg; genom att gynna Finlands universitet ville han stärka den bildade klassens sympatier för Ryssland.⁵⁶ Universitetet i sin tur uttryckte sin tacksamhet över Rumjantsevs välvilja.

Rasks korrespondens och dagbok vittnar om förvånansvärt intensiv aktivitet under hans förhållandevis korta vistelse i S:t Petersburg. Utöver sina egentliga språkstudier sysslade han t.o.m. med aleutiska och jakutiska, skrev ett utkast till en slavonisk språklära och fick sin sanskrit-grammatik färdig. Vidare arbetade han på sin grekiska språklära. Ju längre Rask sysslade med de asiatiska språken, desto mer uppenbart blev det för honom att han i stället för Kaukasus borde besöka Indien. Så snart han hade fått besked om danske kungens beslut om ett tvåårigt stipendium begynte han sin långa resa, även om denna ändring av den ursprungliga reseplanen väckte kritik i hemlandet.⁵⁷

Rask om den finsk-ugriska språkfamiljen

Trots att Rask först och främst förberedde sig för en lång resa i österled glömde han inte sina finska intressen. I S:t Petersburg kunde han t.ex. i Vetenskapsakademiens bibliotek och arkiv hitta

⁵⁴ Max Engman, Ett bortglömt minnesmärke över freden i Fredrikshamn, s. 46, 47, 50.

⁵⁵ Rumjantsev testamenterade sitt bibliotek till staten och efter hans död 1826 blev det grunden till det Rumjantsevskas museet och ingår nuförtiden i Ryska statsbiblioteket i Moskva. Tyvärr var bibliotekets öde efter Rumjantsevs död länge helt osäker och dess samlingar otillgängliga. Ännu 8.2.1831 skrev Sjögren (brev nr 57) till Rask att biblioteket ”alltsedan Grefvens död varit så godt som för vind och våg”.

⁵⁶ Se t.ex. Esko Häkli, Valtakunnankansleri Nikolai Petrovitš Rumjantsev Suomen tieteen suosijana, s. 35–45.

⁵⁷ Rasks danska beskyddare, i synnerhet biskop P.E. Müller, ansåg det helt opassande att ändra på planerna och ägna sig åt någonting helt annat när kungen nyligen hade visat sin välvilja. Rask, *Samlede Afhandlinger* 1, s. 40.

rikligt med material för sina finsk-ugriska språkstudier. Dessutom hade Rumjantsev under en diskussion i S:t Petersburg 1818 yttrat en önskan om att Rask under sin planerade långa resa också skulle besöka tjeremisserna och tjuvasserna. Men vid det här laget hade Rask enbart Kaukasus i tankarna varför han avböjde tanken, dels av ekonomiska skäl, dels därför att resan inte skulle ha varit till någon nytta för hans "Fædreland". Trots allt skrev Rask senare under våren 1818 ett brev till Rumjantsev där han, med hänvisning till nämnda diskussion, anhöll om understöd för en tvåårig vistelse hos dessa "Völker Finnischen Stammes". Orsaken till denna omprövning var överraskande. Rask hade träffat en ung begåvad finsk student som ville bli hans biträde.⁵⁸ Även om denna plan inte förverkligades visade han ett så stort intresse för de finsk-ugriska språken, deras placering på språkkartan samt deras inbördes förhållande att han år 1819 skrev en avhandling som senare fick titeln *Afhandling om den finniske Sprogklasse* och utgavs 1834 av brodern H.K. Rask i serien *Samlede Afhandlinger*. En del av sina studier lät Rask emellertid publicera redan 1820 i Nyerups *Magazin for Rejseiagttagelser*.⁵⁹ Först presenterar Rask sin allmänna indelning av språken och folken – vilka för honom ännu var en och samma sak. Sin presentation byggde han på Linnés klassifikationssystem som denne i sin tur hade lånat från skolastiken.⁶⁰ Klassifikationen hade Rask anpassat till språkforskningens behov:

Ras och Æt
 Folkeklass (Sprogklass)
 Stamm
 Gren
 Folk eller Sprog
 Sprogart eller Dialekt

Europas befolkning delade Rask upp i två raser eller ätter, den sarmatiska och den skytiska.⁶¹ Sarmaterna motsvarade närmast de folk som talade indoeuropeiska språk, medan skyterna utgjorde resten. Beträffande det baskiska språket och keltiskan hänvisar han, utan att direkt ta ställning till frågan, till tidigare forskare som ansåg att dessa språk innehöll drag med samma härstamning som finskan och samojediskan. Dessutom hörde grönländarna till samma "Æt". Skyterna hade varit Europas äldsta invånare innan de trängdes undan; de flesta av dem levde under Rysslands herradöme. Enligt Rask fanns det bara två skytiska folkstammar som styrde sig

⁵⁸ Ynglingens far var präst och ville att gossen skulle studera teologi och bli präst. Det ville sonen emellertid inte, varför han hade begett sig till S:t Petersburg för att hitta ett intressantare alternativ. Enligt uppgift hette han Nordblad. Eventuellt kände Rask sympati för honom därför att han själv hade övergivit teologins studium och valt ett helt annat ämne. Rask, *Samlede Afhandlinger* 3, s. 58–61. Den planerade resan blev emellertid inte av. Trots att gossen blivit antagen som elev vid Pedagogiska institutet återvände han till Finland. Se: Hipping till Rask 25.12.1819 (nr 19). Se också: P.E. Müller, *Biographiske Efterretninger om Professor R. Chr. Rask*, s. 13–14. N.M. Petersen (1834 s. 40) skriver om Rasks tanke att besöka orter där de mindre finsk-ugriska folkstammarna levde: "Skönt hans egentlige Mål således svævede ham levende for Öje, så synes han dog med Længsel at have set tilbage til sit kære Finland og sit endnu kærere Danmark. Han ønskede tillige med en finsk Student, ved Navn N o r d b l a d at besøge de finniske Folk, og indgav derom et Forslag til Grev Rumänzow."

⁵⁹ Rask, *Samlede tildels forhen utrykte Afhandlinger* udg. af H. K. Rask, del. 1, 1834, s. 1–46; *Magazin for Rejseiagttagelser* Bd. 1, København 1820; "En Afhandling om Sprogkyndigheden (Lingvistikken), især de finniske Folkeslags Inddeling" ingår också i Rasks *Ausgewählte Abhandlungen*, 2, s. 239–283.

⁶⁰ Diderichsen, s. 139–140.

⁶¹ Rask, *Afhandling om den finniske Sprogklasse*, s. 5.

självy, mandchuerna och turkarna. Han fann långtgående likheter mellan finskan och turkiskan.⁶² Däremot avvisar han nu med bestämdhet all släktskap mellan sina "kjære Islændere" och den skytiska ätten: "men tværtimod for evig udelukker dem og alle Skandinaver fra Delaktighed i deri".

Sedan arbetet på sin prisskrift år 1814 hade Rask därmed skapat sig en mycket mera strukturerad och reviderad bild av den finsk-ugriska språkfamiljen. Den fördelade sig nu på följande klasser och stammar:⁶³

"A. *Den finniske Klasse.*

- a) den sydlige Stamme
 - 1. *Finske* (og Karelsk)
 - 2. *Estlandske*, Dorpatisk (og Livisk)
- b) den nordlige Stamme
 - 3. *Finlappiske* (og Russisk-lappisk)
 - 4. *Lapplandske*
- c) den østlige Stamme
 - 5. *Tsberemissiske*
 - 6. *Morduinske*

B. *Den jugriske Klasse.*

- 1. *Ungerske*, den magyariske Stamme og
- 2. *Voguliske*, Den mansiske Stamme
- 3. *Kondiske* (Ostiakker)

C. *Den bjarmelandske Klasse*

- 1. *Sirjäniske*
- 2. *Permiske*
- 3. *Votjakkiske*.

Rask behandlar dessa språk tämligen utförligt. När han skriver om karelskan påpekar han de stora nackdelar som förorsakats av att karelarna varit tvungna att använda kyrilliska bokstäver vilka inte alls passade språket. De fåtaliga läskunniga karelarna hade inte heller kunnat bekanta sig med finsk litteratur eftersom de inte lärt sig läsa text skriven med latinska bokstäver. Vid denna tidpunkt fanns det dessutom inte någon egen litteratur på karelska. Även språkforskare som behandlat karelskan hade dock i många fall blivit vilseledda eftersom det kyrilliska alfabetet dolt ordens egentliga form för dem. Finskan, estniskan och liviskan hängde intimt ihop och hörde enligt Rask till de mest harmoniska språken i världen, och med tanke på grammatiken dessutom till de mest filosofiska och regelbundna.

⁶² Till Arwidsson skrev Rask 9.7.1824 att han var övertygad om "att Finnarne äro nära släkt med tatariska folkstammen". (Brev nr 3)

⁶³ Rask, *Afhandling om det finniske sprogklasse*, s. 40. Enligt brodern K.H. Rask hade texten slutförts i maj 1819 i S:t Petersburg. Av allt att döma hade beskrivningen av den finsk-ugriska språkfamiljens indelning mognat hos Rask redan tidigare. Så beskriver han den redan i sitt brev till H.P. Müller från S:t Petersburg 29.1.1819. *Breve I*, s. 379–389.

Studierna i det lapska språket, avslutning av Rasks forskargärning

Efter sin hemkomst fortsatte Rask att syssla med de finska och lapska språken. Arbetet resulterade i "En Udsigt over de lappiske og finniske Stammers historie".⁶⁴ Också i denna sena studie är frågan om Nordens tidigaste invånare i fokus. Fortfarande anser Rask att de äldsta bebyggarna tillhört finsk-ugriska folkstammar, vilket bestreds av dansken Suhm och svensken Hallenberg. Rask förkastar Suhms teori om att nordborna först skulle ha varit bosatta i Finland och därifrån flyttat över Ålands hav till Skandinavien. Sedan för han en lång diskussion med Hallenberg och Lagerbring och utgår i sin bevisföring först och främst från gamla sagor. Texten visar tydligt hur besatt Rask fortfarande var av denna problematik.

Rask fortsatte sitt forskningsarbete kring de finsk-ugriska språken också på ett annat sätt. Han hade åtagit sig att för det Kgl. Norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem utarbета en undersökning om det lapska språkets ursprung och dess släktskap med språken i de inre delarna av Ryssland och norra Asien. Av hälsoskäl hann han emellertid aldrig slutföra den egentligen beställda undersökningen. Endast ett fragment, sannolikt en del av ett förarbete till den planerade studien, har bevarats och publicerats. När han skriver om de finsk-ugriska språkens släktskapsband säger han bl.a. att "Ungersk [...] stemmer meget overens med Tyrkisk og andre tatariske Sprog", vilket vid denna tid var en allmän uppfattning. Därför måste man enligt honom förmoda att ett släktskap måste finnas "også imellem Lappisk og de tatariske Sprog".⁶⁵

Sin vana trogen ville Rask inledningsvis utarbета en användbar lapsk grammatik. Utan en sådan hade han inget att bygga sina yttranden om språket på. Därför gällde det först att skriva en grammatik som emellertid måste baseras på redan tidigare tryckta källor, dvs. på Knud Leems grammatik. Tillfällen att tala med en infödd same eller någon annan som behärskade språket hade han inte, bortsett från de dagar i början av 1832 då pastor Nils Stockfleth och infödde tolken Hans Mortensen Kolpus från Vadsø besökte honom. Då kunde Rask tillsammans med dem gå igenom de ark som förelåg i korrektur och rätta till både Leems och sina egna fel.⁶⁶ Rasks grammatik *Ræsonneret lappisk Sproglære*, som trycktes samma år, var alltså en omskriven version av Leems grammatik. Den var också i det hänseendet unik att författaren inte behärskade det språk vars grammatik han hade utarbetat.⁶⁷ Utgivningen av boken sysselsatte Rask under hans allra sista levnadsår och även om boken formellt utkom postumt hade han själv hunnit ombesörja tryckningen. Enligt Rasks dagbok var det närmast boktryckaren som hade förhålat

⁶⁴ Det ursprungliga manuskriptet till denna studie har gått förlorat, men arbetet ingår i den utgåva som utgavs av hans broder, *Samlede tildels forhen utrykte Afhandlinger*. 1, s. 73–113. Se också: Rasmus Rask, "En Udsigt over de lappiske og finniske Stammers Historie" i *Ausgewählte Abhandlungen*. Bd. 2, s. 285–320.

⁶⁵ Rask, Om Lappiskens Oprindelse – Rasmus Rask, *Samlede tildels forhen utrykte Afhandlinger*. udg. af H.K. Rask. Bd. 2, s. 330–359.

⁶⁶ Rasmus Rask, *Ræsonneret lappisk Sproglære efter den Sprogart, som bruges af Fjeldlapperne i Porsangerfjorden i Finmarken. En Omarbejdelse af Prof. Knud Leems Lappiske Grammatica*, s. 12.

⁶⁷ *The History of Linguistics in the Nordic Countries*, s. 212.

tryckningsprocessen, kanske på grund av den besvärliga teckenuppsättningen.⁶⁸ Med rätta anses Rask som grundläggaren av den vetenskapliga och teoretiska forskningen kring samiskan.⁶⁹

Rasks korrespondens med sina finska bekanta

Under sin resa genom Finland hade Rask lärt känna ett större antal personer. I S:t Petersburg kompletterades denna grupp av pastorn och lektorn Anders Johan Hipping. En del av sina finska kontakter fortsatte Rask att upprätthålla genom brevväxling.

I Rasks brevsamling ingår brev från tolv personer, vilka alla han, med undantag av Sjögren, också hade träffat personligen:

Adolf Ivar Arwidsson (1791–1858)

Reinhold von Becker (1788–1858)

E.G. Ehrström (1791–1835)

C.A. Gottlund (1796–1785)

A.J. Hipping (1788–1862)

Wilhelm Hougberg (1797–
1869)

Jacob Judén (1781–1855)

E.G. Melartin (1780–1847)

Fredr. Wilh. Pipping (1783–1868)

Gustaf Renvall (1781–1841)

A.J. Sjögren (1794–1855)

John Fr. Stichaeus (1778–1853)

Adolf Ivar Arwidsson skrev 1818–1824 tre brev till Rask och Rask ett brev 1824 till Arwidsson. Innehållet i breven består närmast av informationsutbyte kring aktuella ting. *Reinhold von Becker* skrev 1818–1819 tre brev till Rask i vilka han bl.a. berättar om sin avsikt att 1818 resa till S:t Petersburg där han hoppas kunna träffa Rask. Resan blev emellertid inte av. I brevet från 1819 behandlar han utförligt sin recension av Stråhlmans finska grammatik samt berättar om sin avsikt att fr.o.m. början av 1820 starta en finskspråkig tidning, *Turun Wiikko-Sanomia*. *E.G. Ehrström* berättar hur prisskriften, som Rask hade skickat honom, lästes så flitigt av flera prominenta personer att han själv ännu ingen möjlighet haft att bekanta sig med den. Tämmligen omständligt skriver han också om sin egen ”Läsebok”, som han tillsammans med C.G. Ottelin utgav 1821–1822. Ehrström tycks ha varit nära vän med A.J. Hipping.

C.A. Gottlund, som då vistades i Sverige, skrev allt som allt tre brev till Rask under åren 1824, 1825 och troligen 1830. Gottlund och Rask hade redan under den sistnämndes första besök i Sverige kommit i kontakt med varandra, men breven låter förstå att de dessutom hade träffats under Gottlunds besök i Köpenhamn 1824. Gottlund skrev vitt och brett om finskspråkig litteratur och hänvisade till en katalog som han själv hade sammanställt.⁷⁰ Enligt Gottlund hade

⁶⁸ Rasks Dagböger, t.ex. den 18 juli 1830 och den 1 och 18 mars 1832.

⁶⁹ *The History of Linguistics in the Northern Countries*, s. 211.

⁷⁰ *Suomalaisia kirjoja: jotka kaupaksi löytyy talonmiehen Paavo Räisäisen luonna Öijerin kylässä, Bergon suomalaisissa, Norissa.*

hans far, prosten Matthias Gottlund, i tryck utgivit en finsk översättning av Apostlagärningarna vilken han skickade till Rask.⁷¹ Dessutom hade Matthias Gottlund översatt Gamla Testamentet i sin helhet och hade för avsikt att översätta hela Bibeln. Därför frågade Gottlund Rask om denne kunde få rikskanslern Rumjantsev att bekosta tryckningen. Matthias Gottlund dog dock redan i oktober 1821 och den storstilade idén förföll.

A.J. Hipping, Rasks närmaste finska vän i S:t Petersburg, har under åren 1819–1824 skrivit nio långa brev till Rask, till ”Min Egen Bror!”. Medan Rask var på sin långa resa till östern skötte Hipping hans mångahanda ärenden i S:t Petersburg, framför allt Rasks finanser och den komplicerade förmedlingen av pengar till honom. Efter Rasks avresa samlade Hipping även alla böcker och papper som denne lämnat i S:t Petersburg eller skickat från Moskva och ombesörjde transporten av dem till Köpenhamn.⁷² Ur Hippings brev kan vi läsa att Rask hade skrivit till honom åtminstone två brev från Moskva, flera på vägen till Astrakan och sedan också från Astrakan och att han själv även hade erhållit flera brev.⁷³ Hipping förmedlade också Rasks brev vidare till Köpenhamn.

Prästen *Wilhelm Houghberg*, som 1824 hade träffat Rask i Köpenhamn, skrev 1832 två brev till denne på tyska och önskade att Rask skulle kunna skaffa honom två tryckta predikosamlingar. *Jacob Judén* tackar 1819 för en bok som han fått av Rask och diskuterar frågor i anslutning till sin grammatik. Universitetsrektorn *Erik Gabriel Melartin*, som Rask hade träffat i Åbo, skickade 1832 ett brev och önskade att Rask skulle ta hand om ynglingen Johann Edward Öhmann.

Fredrik Wilhelm Pipping skrev 1828–1830 fyra brev till Rask som svarade med två brev. I sitt första brev önskade Pipping att Rask skulle fungera som universitetsbibliotekets ombud vid en förestående bokauktion i Köpenhamn och skickade därför en förteckning över de titlar biblioteket var intresserat av. Rask tog hand om ärendet och presenterade också en räkning. Samtidigt hade Rask för sin och sitt biblioteks del några önskemål, han ville erhålla några verk, i synnerhet två exemplar av Renvalls ordbok. Dessutom önskade han bli informerad om Sjögrens resor och eventuella publikationer. I sitt sista brev berättar Pipping att han lyckats få två exemplar av Renvalls ordbok från S:t Petersburg, exemplar ur den upplaga som hade tryckts på bättre papper för Rumjantsev. Rask tackar och skickar en förteckning över 15 mindre skrifter som hans bibliotek skulle skicka till biblioteket i Helsingfors. Statsrådet *Johan Fredrik Stichaes* skrev 1829 ett brev till Rask och tackade för den välvilja som denne visat honom i Köpenhamn. Stichaes försåg samtidigt Rask med några nyheter.

⁷¹ *Försök till en omarbetad finsk tolkning af apostlarnes sändebref, jemte anmärkningar öfver nu brukliga finska öfversättningen*, af Matth. Gottlund. Åbo 1821.

⁷² Hipping till Rask 1.9.1819 (nr 14).

⁷³ Ur Hippings bevarade brev till Rask framgår att dessa två förde en livlig korrespondens där endast några brev till Rask har bevarats. Se t.ex. breven 1.9.1819, 12.10.1819 och 24.10.1819 (nr 14, 15 och 16).

Den intensivaste korrespondensen förde Rask med Gustaf Renvall och Anders Johan Sjögren, och det är därför skäl att dröja litet längre vid deras förhållande till Rask och Rasks betydelse för deras arbete.

Korrespondensen med Gustaf Renvall

Renvall kom på många sätt mycket nära Rask. Han hade studerat i Åbo i början av seklet och prästvigts år 1806. Efter fortsatta studier avlade han 1810 magisterexamen och utnämndes till docent i finsk litteratur den 9 juli 1811. Då dessa lärdomsprov avlagts ville Renvall fortsätta att forska i det finska språket men medellösheten reste hinder för hans forskardrömmar.⁷⁴ För att livnära sig blev han därför tvungen att åta sig andra uppdrag. Han blev bl.a. sekreterare för den skolkommission som tillsattes år 1814.⁷⁵ Arbetet upptog hela hans tid och lämnade knappast möjligheter till fortsatt vetenskapligt arbete.

Under Rasks besök i Åbo var Renvall upptagen av arbetet inom skolkommissionen men hade dock inte glömt sina vetenskapliga ambitioner. Bevisligen hade han redan 1817 med ärkebiskop Tengström diskuterat bl.a. utgivandet av en finsk ordbok, eftersom behovet var skriande.⁷⁶ Den då färskaste ordboken, Daniel Juslenius *Suomalaisen Sana-Lugun Coetus. Fennici Lexici Tentamen. Finsk Orda-Boks Försök*, hade utkommit redan 1745. Christfrid Ganander (1741–1790), kapellan i det avlägsna Frantsila nära Uleåborg, hade visserligen utarbetat ett omfattande manuskript till en helt ny ordbok. Manuskriptet, tillsammans med Porthans ingående tillägg och kommentarer, hade emellertid förblivit otryckt och låg undangömt i universitetsbibliotekets handskriftssamling i Åbo, oåtkomligt för den stora publiken.⁷⁷

Inte ens med ärkebiskop Tengströms hjälp hade tanken om en ny ordbok omsatts i handling. Det var först Rask som kunde ge fart åt företaget. Han hade inte enbart diskuterat idén med Renvall utan också fått möjlighet att bekanta sig med Gananders manuskript i biblioteket där även ett interfolierat exemplar av Juslenius ordbok med Porthans handskrivna anteckningar förvarades. Även om Rask i sin dagbok inte berör ordboken måste idén ha sysselsatt hans tankar senast i S:t Petersburg. Därför är det möjligt att framför allt diskussionerna med Krug övertygat honom om behovet av ordboken. Senast i början av maj 1818 utarbetade han ett konkret förslag och lämnade det till Rumjantsev. Initiativet tycks ha fallit i god jord eftersom Rask genast fick bereda ärendet

⁷⁴ Renvalls docentavhandling hette *De orthoëpia et orthographia linguae Fennicae*. År 1812 blev han tillfällig lektor och året därpå utnämndes han till adjunkt i pedagogik och didaktik. Samtidigt var han verksam som lektor vid lärarseminariet men fortsatte även sina vetenskapliga studier. Sin nya avhandling *De signis relationum nominalium in lingua Fennica* i åtta häften utgav han under åren 1815–1817. Manuskriptet till hans grammatik *Finsk språklära enligt den rena vestfinska dialekten* förelåg i någon form redan under Rasks besök i Åbo, men trycktes först 1840.

⁷⁵ "Kommission för reglering av allmänna undervisningsanstalterna i Finland", tillsatt genom en kungörelse 7.9.1814 med biskop Tengström som ordförande. Se t.ex. Alfons Takolander, *Erik Gabriel Melartin. Hans liv och verksamhet* 1, s. 155–156.

⁷⁶ Lauerma s. 124.

⁷⁷ Gananders bok i tre band utgavs först 1937–1940 i en faksimilupplaga: Christfrid Ganander, *Nytt finsket lexicon* 1–3. Faksimilupplaga. Porvoo 1937–1940.

för ett definitivt beslut.⁷⁸

Enligt Rask skulle Gustaf Renvall bli ansvarig redaktör med ett antal sakkunniga vid sin sida. I synnerhet förordade Rask Reinhold von Becker, som genom sina kunskaper om de östfinska dialekterna kunde ha kompletterat Renvalls expertis. Även Salomon Savenius (d. 1828) och Jacob Judén kunde enligt Rask gärna ha deltagit i arbetet. Korrespondensen mellan Rask och Renvall innehåller flera brev i vilka ordboksfrågor diskuteras. Renvall accepterade genast ivrigt Rasks idé, visserligen utan de föreslagna medredaktörerna.⁷⁹ Även ärkebiskop Tengström engagerade sig i försöken och förordade varmt Renvall i sitt brev till Rumjantsev.

I början av september 1818 godkände Rumjantsev förslaget och lovade ansvara för tryckningskostnaderna.⁸⁰ Eftersom Renvall av ekonomiska skäl inte kunde lämna sina många arbetsuppgifter lyckades Rask tillsammans med kollegierådet Krug övertala Rumjantsev att också bevilja Renvall ett årligt understöd. Det behövde Renvall emellertid endast i början eftersom hans försörjning ordnades genom utnämningen 1819 till kyrkoherde i Uskela. Kejsaren hade ju av den svenska kungen ärvt rätten att utse kyrkoherdar i en del församlingar. Arrangemanget erbjöd Renvall en möjlighet att koncentrera sig på ordboksarbetet. Visserligen hade Rask önskat honom en professur i finska språket men Renvall ansåg sig inte kunna arbeta utan lön; i sin utgiftstat hade universitetet nämligen inga medel för avlöningen.⁸¹ Med tanke på ordbokens förhistoria är det således helt möjligt att boken inte hade kommit till utan Rasks ingripande.

Beträffande ordbokens syfte var Rask och Renvall i viss mån av olika åsikt. Av lättförståeliga skäl betonade Rask de utländska forskarnas behov och ansåg att en utgåva på finska och latin skulle räcka till medan Renvall, understödd av Tengström, menade att svenskan var helt nödvändig för att göra boken lättare tillgänglig i det egna landet. Rask, understödd av akademiledamoten Philipp von Krug, var beredd att som kompromiss acceptera tyska som det tredje språket. Och därvid blev det.

I sin korrespondens diskuterar Rask och Renvall ingående det planerade och pågående ordboksarbetet, men också Renvalls strävanden att bli utnämnd till kyrkoherde i Uskela. Tyvärr har endast Renvalls brev till Rask bevarats. Å andra sidan är de så utförliga att de ger oss en inblick även i Rasks tankar.

Också en del andra konkreta detaljfrågor behövde lösas. Rask lyfte fram en av sina ”käpphästar”, frågan om sättet att ange de långa vokalerna. Han försökte övertyga Renvall om att den långa

⁷⁸ Rask, *Samlede Afhandlingar* Bd. 3 s. 61–65; Ekman (Tunkelo) s. 35.

⁷⁹ Se närmare t.ex. Lauerma s. 125–126.

⁸⁰ Om Rumjantsevs engagemang i forskningen i Finland och kring de finsk-ugriska språken i Ryssland se även Esko Häkli, ”Valtakunnankansleri Nikolai Petrovitš Rumjantsev Suomen tieteen suosijana”, s. 35–45.

⁸¹ Korhonen 1986 s. 61; Renvall till Rask den 20 juni 1818. Tio år senare, 1829, utnämndes Renvall till kyrkoherde i Ulfaby.

vokalens längd borde anges med en accent, á é ó ú ő ů, i stället för med hjälp av två bokstäver. Principiellt hade Renvall ingenting emot en sådan lösning men fann den opraktisk och ologisk. Dessutom hade inte ens tryckerierna i Åbo dylika tecken. Renvall ville inte heller godkänna Rasks alternativa förslag att använda ligatur (æ och œ) eller en enkel accent. Frågan togs upp i nästan varje brev från Renvall till Rask då denne under åren 1818 och 1819 vistades i S:t Petersburg. Slutligen segrade Renvalls åsikt.

Också andra små men helt grundläggande frågor avhandlades i korrespondensen, t.ex. vilka bokstavstyper skulle man använda, latinska eller finska (tyska, dvs. fraktur), och hur skulle den alfabetiska ordningen se ut? Om det senare hade Renvall också egna idéer men beslöt ändå att följa redan etablerad praxis.⁸²

Såsom Lauerma i sin studie påpekar har ordbokens redaktionella principer inte undersökts närmare. Man vet i alla fall att Renvall som huvudsaklig källa anlidade Gananders ordbok och de av Porthan samlade tilläggen.⁸³ Dessutom mottog han synpunkter från enskilda personer, men bedömde själv vad han skulle beakta. Trots att Renvall 1821 i ett brev till Sjögren berättar att utkastet till det första bandet redan förelåg drog redaktionsarbetet ut på tiden. Utgivningen fördröjdes bl.a. av att Renvall inte, utan särskilt beviljad permission, hade rätt att vistas utanför sin församling för att tillsammans med tryckeriet sköta den komplicerade korrekturläsningen. En gång var han tjänstledig i ett helt år.⁸⁴

Ordboken *Suomalainen Sana-Kirja. Lexicon Linguae Finnicæ* utkom åren 1823 och 1826 i två band och omfattade totalt 717 sidor. Boken skulle komma att bli Renvalls största verk. Som ett officiellt erkännande blev han 1827 förlänad professors titel och 1830 promoverad till teologie hedersdoktor.⁸⁵ Tyvärr drabbades den färdigt tryckta boken av en svår motgång: större delen av upplagan förstördes hösten 1827 i Åbo brand.⁸⁶

Korrespondensen mellan Rask och Renvall behandlar också kortfattat Renvalls grammatik, som tills vidare förelåg som ett otryckt manuskript. Frågan måste ha varit av stort intresse för Rask eftersom han alldeles uppenbart själv var sysselsatt med sin egen grammatik. I alla fall har han lämnat efter sig ett manuskript som visserligen har bevarats endast som en kopia, nedtecknad

⁸² Renvalls egen idé om den alfabetiska ordningen var: ”a, ä, o, ö, u, ü, e, i, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v. Finnarne hafva ej något ord som börjas med d, b, g” Om de övriga detaljerna se t.ex. Lauerma s. 126–127.

⁸³ Att Gananders manuskript var utlånat till Renvall visade sig efteråt att ha blivit dess räddning. Renvalls ordbok var färdig 1826, men av någon anledning återställde han inte Gananders manuskript till biblioteket. Således förstördes det inte i Åbo brand 1827 utan kunde returneras oskadat till Helsingfors dit universitetet 1828 hade flyttats.

⁸⁴ Hipping till Rask 18.7.1824 (nr 21).

⁸⁵ Utförligast analyseras Renvalls verksamhet som språkforskare av Lauerma. Se även: Majja Väisänen, Gustaf Renvall. *Kansallisbiografia*-nätpublikation. (hämtad 23.3.2016).

⁸⁶ Fredrik Wilhelm Pipping till Rask 27.4.1829 (brev nr. 28). Endast de exemplar som Renvall hade hemma hos sig och de som hade skickats till Petersburg undgick förödelsen. Samma öde drabbade också Reinhold von Beckers *Finsk Grammatik*.

1837 med brodern H.K. Rasks hand.⁸⁷ På pärmen har antecknats: "Udarbejdelsen er temmelig fullstændig og rimeligvis efter hans hjemkomst."⁸⁸ När Rask i sin dagbok skriver om Renvalls manuskript bedömer han det i mycket positiva ordalag. Det "stemmede aldeles overens med mine Forslag i min Prisaafhandling om 2 Deklin. og 2 Konjugat. og för övrigt syntas meget simpelt og vel skrevet".⁸⁹ Renvall i sin tur tackade Rask i synnerhet för synpunkterna om språkets casus och deras benämningar som han fann lämpligare än dem han själv använt i sin avhandling. Följande jämförelse visar hur Renvalls terminologi utvecklades:

Avhandling

Finsk språklära 1840

1. Nominativus talo, talot	1. Nominativ
2. Quantitativus (Accusativus) taloa, taloja	2. Infinitiv
3. Possessivus (Genitivus) talon, talojen	3. Genitiv
4. Allativus Interior (Penetrativus) taloon, taloihin	4. Essiv.
5. Allativus Exterior (Dativus) talolle, taloille	5. Factiv
6. Ablativus Interior (Ablativus) talosta, taloista	6. Allativ
7. Ablativus Exterior (Privativus) talolta, taloilta	7. Illativ
8. Locativus Interior (Locativus) talossa, taloissa	8. Ablativ
9. Locativus Exterior (Mediativus) talolla, taloilla	9. Elativ
10. Qualitativus (Nuncupativus) talona, taloina	10. Adessiv
11. Qualificativus (Mutativus, Factivus) taloksi, taloiksi	11. Inessiv
12. Defectivus (Negativus) talotta, taloitta	12. Abessiv
	13. Suffixiv
	14. Adverbial

⁸⁷ Manuskriptet beskrivs i Det kongelige biblioteks katalog: *Udkast-Optegnelser til en Finsk Sproglaere*, perioden 1810–23, hovedsagelig 1818, 54 hæftede bl., RM 92. Ny kgl. saml. 4° 149 c.

⁸⁸ Manuskriptet anses således bestå enbart av Rasks anteckningar, men i litteraturen talar man ibland om ett nästan tryckfärdigt manuskript. Ny kgl. Saml. 149 f 4o 20o.

⁸⁹ Rask till Müller 27.11.1818, *Breve* I nr 339, s. 364: "Forfatteren Gustaf Renvall har jeg privatim foreslaaet et nyt System af Casus og Deklineringens Indretning med ny Benævnelser, hvilket han har antaget i en Sproglære som forudskikkes, endskjønt det var tværtimod hans om denne Sag udgivne Arbejder (Dissertationer)." *The History of the Linguistics in the Nordic Countries*, s. 162.

Enligt Rask var Renvall utan vidare den som på det korrektaste och mest filosofiska sätt hade tänkt igenom språkets natur. Såsom redan namnet på hans grammatik avslöjar, hade Renvall i den pågående språkstriden, eller kampen mellan dialekterna, intagit en klar ställning. Han hörde till den övertygade västfinska grupperingen och en del av de oenigheter som Rask hänvisar till, kan ha haft sitt upphov här.⁹⁰

Korrespondensen med Anders Johan Sjögren

Under Rasks besök i Åbo var Sjögren (1794–1855) ännu en ung och blyg studerande som inte hade mod att presentera sig; han hade sett Rask endast på avstånd. Kontakten mellan dem etablerades genom brevväxling. Sitt första brev skrev Sjögren till Rask våren 1819 för att presentera sig och sina planer på ett mycket konkret och grundligt sätt. Med brevet följde ett brev från Renvall där denne beskrev Sjögren med många lovord och önskade att Rask skulle kunna hjälpa honom att hitta ett sätt att livnära sig i S:t Petersburg. Vid det laget var Sjögren ännu en student men redan magister när svarsbrevet anlände. Trots att de två aldrig träffades kom Rask att spela en avgörande roll för Sjögrens livsgärning i S:t Petersburg. Sjögren berättar kortfattat om kontakten med Rask i sin autobiografi.⁹¹

Anders Johan Sjögren kom från en fattig skomakarfamilj, inledde sin skolgång i Lovisa, gick under åren 1809–1813 i Borgå gymnasium och fortsatte därefter sina studier vid universitetet i Åbo där han blev magister (och doktor) i maj 1819. Efter ett par tidigare sommarresor till Ingermanland i närheten av S:t Petersburg beslöt han sig 1820 att fara till sistnämnda stad för att där fortsätta sina studier.

Under sin vistelse som informator bl.a. hos Ingermanlands lutherska biskop Zacharias Cygnaeus lärde sig Sjögren ryska och publicerade år 1821 sin första vetenskapliga skrift *Ueber die finnische Sprache und ihre Literatur* samt ett par viktiga vetenskapliga recensioner. Sjögrens manuskript hade genom förmedling av Anders Johan Hipping hamnat i Rumjantsevs händer, vilket fick denne att intressera sig för den unge forskaren till den grad att han beslöt att bekosta publiceringen av Sjögrens lilla skrift. När Hipping sedan flyttade tillbaka till Finland tog Rumjantsev Sjögren till sin bibliotekarie.⁹²

⁹⁰ Utvecklingen av Renvalls syn belyses bl.a. av Kalevi Wiik i *Suomen kielen morfologian historia II. Nominien taivutus 1820–1845*, s. 100–101 och Kaisa Häkkinen i *Piipäkielestä kirjakiieleksi*, s. 177, 185–97. Se även Lauerma, passim.

⁹¹ Den ursprungliga biografien, skriven på svenska, ingår i Finska litteratursällskapets samlingar, men har utgivits i en finsk översättning under namnet *Tutkijan tieni*. Om Rask se s. 49.

⁹² Senare, under åren 1842–44, gjorde Sjögren flera försök att Hipping skulle ha kallats till en korresponderande ledamot av den Kejsarliga Ryska Vetenskapsakademien, emellertid utan framgång. Se Sjögrens dagbok Ephemerider 21.12.1842, 4.1.1843 och 15.2.1844.

På förslag av statssekreteraren Robert Henrik Rehbinder beviljades Sjögren i augusti 1823 ett stipendium på 6000 rubel ur den finska statskassan för en tvåårig forskningsresa. Sjögren hade nått det mål han föresatt sig.

Korrespondensen mellan Rask och Sjögren var i och för sig inte särdeles omfattande. Två brev från Rask och 13 från Sjögren har bevarats, men det är alldeles uppenbart att några brev gått förlorade. Av de bevarade breven har 10 skrivits under åren 1829–1831, dvs. efter både Rasks och Sjögrens långa forskningsresor. Lingvistiska frågor diskuterades mer ingående i endast ett av Rasks och ett av Sjögrens brev. Då handlade det om ortografin i lapskan eftersom Rask just då höll på med sina lapska studier, vilket t.ex. hade aktualiserat frågan om teckenuppsättningen. I de första breven behandlades även Sjögrens planer inför hans fleråriga forskningsresa bland de finsk-ugriska stammarna. Tyvärr har svarsbreven från Rask inte bevarats. Korrespondensen vittnar om Sjögrens höga uppskattning av Rask.

Till stor del förmedlar breven information om relevant ny litteratur samt konkreta bokanskaffningar. Framför allt var det Rask som fick fungera som Sjögrens bokagent. Sjögren i sin tur förser Rask bl.a. med nyheter från både S:t Petersburg och Finland.

Sitt sista brev till Rask skrev Sjögren den 25 december 1831.⁹³ Då hade han inte på länge hört någonting av Rask:

Oaktadt jag icke haft glädjen att få någon underrättelse om Herr Professoren snart sagdt under hela detta år, har jag lefvat i den förhoppning och förutsättning, att Herr Prof. befunnit sig i önsklig välmåga och att det visserligen endast varit en genom samma önskliga välmåga betingad frisk och oafbruten verksamhet, som vållat Herr Professorens långvariga stillatigande. Att i sinom tid se dessa mina förmodanden bekräftade, skall oändeligen fägna mig.

Dessvärre misstog sig Sjögren. Rask hade varit allvarligt sjuk men ändå arbetat vidare på sin lapska grammatik. Anteckningarna i hans dagbok upphör den 23 september 1832 och hans liv slutade den 14 november samma år.

Rasks betydelse

Även om intresset för finskan har ansetts som endast ett sidospår i Rasks livsverk lyckades han i egenskap av en ovanligt begåvad forskare, försedd med en lika ovanlig initiativförmåga, lämna bestående spår efter sig även inom den finsk-ugriska forskningen.

⁹³ Årtalet är otydligt men är med största sannolikhet 1831.

Under sina besök i Finland och i S:t Petersburg (15 månader) hann Rask inspirera den finska språkforskningen till ett nytänkande som visade vägen mot en ny framtid. Utöver det rent vetenskapliga inflytandet främjade Rasks initiativ helt konkret denna utveckling och dess förutsättningar. Rask träffade personligen de flesta som var engagerade i arbetet med det finska språket. För alla av dem var möjligheten att diskutera med honom en viktig inspirationskälla. Hans insats för utgivningen av en finsk ordbok som svarade mot tidens vetenskapliga krav var av avgörande betydelse. Dessutom uppmuntrade han finska forskare till arbete bland de finsk-ugriska folkstammarna i Ryssland. Han bidrog t.o.m. till M.A. Castréns (1813–52) beslut att studera språk och på de finsk-ugriska språken tillämpa samma metod som han själv hade använt i sitt arbete med de germanska språken. Till stor del var det hans förtjänst att ett paradigmskifte ägde rum, även om ingen efter Porthan (1739–1804) längre kunde vara omedveten om det finska språkets släktskap med å ena sidan det estniska och ungerska och å andra sidan de mindre finsk-ugriska språkstammarna i norra Ryssland.

På det hela taget var det Rask som gav forskningsarbetet med det finska språket en ny inriktning. Porthan hade först och främst varit en historiker, ingen lingvist. Rask var den förste som kunde hjälpa språkforskningen i Finland att anamma mer teoretiska och mer renodlat lingvistiska forskningsmetoder. Enligt Mikko Korhonen skulle forskningen kring finskan och de besläktade språken ha utvecklats långsammare och på ett mindre lysande sätt om inte Rask hade besökt Åbo.⁹⁴

Rasks starka inflytande utgick långt från direkta personliga kontakter med finska forskare och andra språkintresserade, men fortsatte även därefter. Rask var en flitig brevskrivare som förde en omfattande korrespondens. I breven behandlades både helt konkreta, praktiska frågor och viktiga lingvistiska problemställningar. De bevarade breven bär ett tydligt vittnesbörd om detta.

Även om en alltför stor del av de brev som Rask skrev till sina finska vänner och kolleger har gått förlorade utgör de bevarade breven en viktig källa som belyser både Rasks kontakter på personlig nivå och de forskningsproblem som de finska forskarna önskade höra hans åsikt om. Den berömde språkforskaren Vilhelm Thomsen, sin tids största Finlandsvän i Danmark, skriver om Rask: "Gaar vi uden for vor Sprogæt, maa blandt de Sprog, af hvis videnskabelige og sammenlignende Behandling han har grundlæggende Fortjense, særlig fremhæves de finske."⁹⁵ De bevarade breven förmedlar samma budskap.

⁹⁴ Mikko Korhonen, Vieraileva kielinero edisti suomen kielen tutkimusta. *Helsingin Sanomat* 6.12.1987.

⁹⁵ Vilhelm Thomsen, Rask, Rasmus Kristian – *Danske biografiske lexikon*. Bd. 19.

Källor och litteratur

Arkivkällor

Det Kongelige Bibliotek, Köpenhamn

Rasmus Rasks Efterlämnade handskrifter. Korrespondens Add. 198 Fol.

Rasmus Rasks Dagbøger, Ny kgl. Saml. 149 f 4o

Rasmus Rask, Udkast-Optegnelser til en Finsk Sproglære, perioden 1810–23, hovedsagelig 1818, 54 hæftede bl., RM 92. Ny kgl. Saml. 4o 149 c.

Kungliga biblioteket, Stockholm

EP A:12, brev till A.I. Arwidsson

Nationalbiblioteket, Helsingfors

Gottlund: FNB Coll. 69

Pipping: FNB Coll 343.A.2

Sjögren: FNB Coll. 209.14

Tryckta källor

Bopp, Franz, *Ueber das Conjugationssystem der Sanskritsprache in Vergleichung mit jenem der griechischen, lateinischen, persischen und germanischen Sprache*. Frankfurt am Main 1816.

Breve fra og til Rasmus Rask. Bd. 1–2. Udg. af Louis Hjelmslev. København 1941; Bd. 3, 1–2 udg. af Marie Bjerrum. København 1968.

Försök till en omarbetad finsk tolkning af apostlarnes sändebref, jemte anmärkningar öfver nu brukliga finska öfversättningen af Matth. Gottlund. Åbo 1821.

Ganander, Christfrid, *Nytt finskt lexicon* 1–3. Faksimilupplaga. Porvoo 1937–1940. En ny upplaga utg. av Liisa Nuutinen i två band Helsingfors 1997. (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 676, 688 = Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 95, 100.)

Juslenius, Daniel, *Suomalaisen Sana-Lugun Coetus. Fennici Lexici Tentamen. Finske Orda-Boks Försök*. Stockholm: Lars Salvius 1745.

Rask, R[asmus] K[ristian], Afhandling om den finniske Sprogklasse. – *Samlede tildels forhen utrykte afhandlinger*. Udgivne av H.K. Rask. Del 1. København 1834.

Rask, Erasmus Christian, *Anvisning till isländskan eller nordiska fornspråket*. Från danskan öfversatt och omarbetad af författaren. Stockholm 1818.

Rask, Rasmus, *Ausgewählte Abhandlungen*, hrsg. von Louis Hjelmslev. Bd. 2. København 1932–33.

Rask, Rasmus, En Udsigt over de lappiske og finniske Stammers historie. – *Samlede tildels forhen utrykte Afhandlinger*. 1. København 1834, s. 73–113. Och i: Rask, *Ausgewählte Abhandlungen*. Bd. 2.

København 1932, s. 285–320.

- Rask, Rasmus, Om Lappiskens Oprindelse – Rasmus Rask, *Samlede tildels forhen utrykte Afhandlinger*. udg. af H.K. Rask. Bd. 2, s. 330–359.
- Rask, Rasmus, *Rasonneret lappisk Sproglære efter den Sprogart, som bruges af Fjeldlapperne i Porsangerfjorden i Finmarken. En Omarbejdelse af Prof. Knud Leems Lappiske Grammatica*. Kjøbenhavn 1832.
- Rask, Rasmus, *Samlede tildels forhen utrykte Afhandlinger* udg. af H. K. Rask. 1–3. København 1834–1838.
- Rask, Rasmus, *Udvalgte Afhandlinger*. Udg. af Vilhelm Thomsen ved Louis Hjelmslev, med indledning af Holger Pedersen. 1-3. København: Levin & Munksgaards Forlag 1932–35.
- Rask, Rasmus, *Undersøgelse om det gamle Nordiske eller Isländske Sprogs Oprindelse*. Kjøbenhavn: Gyldendal 1818. Också en reprint: London: Routledge 1999. (Foundations of Indo-European philology 1800–1850; 2.)
- Rask, Rasmus, *Vejledning till det Islandske eller gamle Nordiske Sprog*. Kjøbenhavn 1811.
- Renvall, Gustaf, *De orthoëpia et orthographia linguae Fennicae*.
- Renvall, Gustaf, *De signis relationum nominalium in lingua Fennica* 1–8. Aboae 1815–1817.
- Renvall, Gustaf, *Finske språklära. enligt den rena Vest-Finska, i bokspråk vanliga dialecten. Första delen, Finska språkets formlära*. Åbo: Christ. Ludv. Hjelt, 1840.
- Renvall, Gustaf, *Suomalainen sana-kirja. Lexicon linguae finnicae cum interpretatione duplici, copiosiore latina, breviori germanica*. Tom 1-2. Aboae: Typis Frencckellianis, 1826.
- Sjögren, A.J., *Tutkijan tieni*. Suom. Aulis J. Joki. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 1955.
- Sjögren, A.J., *Ueber die finnische Sprache und ihre Literatur*. [S:t Petersburg] 1821.
- Strahlman [Stråhlman], Johannes, *Finnische Sprachlehre für Finnen und Nicht-Finnen*. St. Petersburg 1816.
- Suomalaisia kirjoja: jotka kaupaksi löytyy talonmiehen Paavo Räisäisen luonna Öijerin kylässä, Bergon suomalaisissa, Norissa*. Upsala 1822. 6, [1] s.

Litteratur

- Anttila, Aarne, *Elias Lönnrot. Elämä ja toiminta*. 2. uppl. Helsinki 1985. (Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 417.)
- Bibliografi over Rask's trykte skrifter. – Rasmus Rask, *Udvalgte afhandlinger*. Udg. Af Louis Hjelmslev. København 1932–35, s. 337–385.
- Bjerrum, Marie, Rasmus Rask – *Dansk biografisk Lexikon*. 3. udg. Bd. 11. København 1982.
- Diderichsen, Paul, *Rasmus Rask och den grammatiska tradition*. København 1966. (Historisk-filosofiske meddelelser udg. af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Bind 38, nr. 2.)
- Ekman (senare Tunkelo), E.A., Rasmus Raskin osallisuudesta G. Renvallin sanakirjatyön alkuunpanoon. – *Virittäjä* 1899, s. 17–23, 33–43.
- Engman, Max, Ett bortglömt minnesmärke över freden i Fredrikshamn. – *Historiska och litteraturhistoriska studier* 85. Helsingfors 2010, s. 33–57. (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet

i Finland nr 740.)

The History of Linguistics in the Nordic Countries. [By] Even Hovdhaugen, Fred Karlsson, Carol Henriksen, Bengt Sigurd. Helsinki: Societas Scientiarum Fennica 2000.

Hjelmslev, Louis, Moderne sprogtænkning – *Videnskaben i dag*. Bd. 2. København 1944.

Häkkinen, Kaisa, *Piipäkielestä kirjakiieleksi*. Helsinki 2000. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 105.)

Häkli, Esko, Valtakunnankansleri Nikolai Petrovitš Rumjantsev Suomen tieteen suosijana – *Res publica litteraria. Scripta ad historiam antiquiorem Universitatis Helsingiensis pertinentia*. Ed. Esko Häkli et Kristina Ranki. Helsinki 2001. (Helsingfors universitetsbiblioteks skrifter 71.) s. 35–45.

Häkli, Esko, Rasmus Rasks vistelse i Finland i belysning av hans dagbok – *Opusculum* 7 (1987), s. 132–141.

Jankowsky, Kurt R., The renewal of the study of classical languages within the university system, notably in Germany. – *History of the language sciences. Geschichte der Sprachwissenschaften. Histoire des sciences du langage*. Ed. by Sylvain Auroux et al. Vol. 2. Berlin: Walter de Gruyter 2001. (Handbuch zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, Bd. 18.2.)

Juteini, Jaaakko, *Försök till utredande af Finska språkets grammatik*. Wiborg 1818.

Juteini, Jaakko, *Walittuja suomalaisten sanan laskuja*. Viipuri 1818.

Karlsson, Fred, Finländska språkforskarens nordiska kontakter under autonomitiden. – *Pro Finlandia: Suomen tie itsenäisyyteen. Finlands väg till självständighet*. Red. av Jussi Nuorteva o.a. 3. Helsinki: Edita 2016. S. 228–231. (Arkistolaitoksen toimituksia 18:3.)

Korhonen, Mikko, *Finno-ugrian language studies in Finland 1828–1918*. Helsinki 1986. (The History of Learning and Science in Finland 1828–1918, bd. 11.)

Korhonen, Mikko, Vieraileva kielinero edisti suomen kielen tutkimusta. *Helsingin Sanomat* 6.12.1987.

Lauerma, Petri, Gustaf Renvall suomen kirjakielen standardoijana – *Sananjalka. Suomen kielen seuran vuosikirja* 47. Turku 2005.

Lönnrot, Elias, Minnestal öfver akademikern D:r Anders Johan Sjögren, hållet vid Finska Vetenskaps-Societetens Årshögtid den 29 April 1855. – *Acta Societatis Scientiarum Fennicae* IV:2.

Helsingfors 1856, s. 41–63: Förteckning öfver Akademikern A.J. Sjögrens under åren 1821–1854 tryckta skrifter och uppsatser.

Matthews, Peter Hugoe, *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Müller, P.E., *Biographiske Efterretninger om Professor R. Chr. Rask*. Kjøbenhavn 1833.

Nordman, V.A., Suomen kieli Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan alkuvuosikymmeninä (1809–1820) – *Historiallinen arkisto* 67. Forssa 1975.

Pedersen, Holger, Indledning [till Undersøgelse om det gamle Nordiske eller Islandske Sprogs Oprindelse]. – Rasmus Rask, *Udvalgte Afhandlinger* udg. ved Louis Hjelmslev. Bd. 1. København 1932

Petersen, N.M., Fortale. Bidrag til Forfatterens Levnet. – Rasmus Rask, *Samlede, tildels forhen utrykte*

Afhandlinger. Udg. af H.K. Rask. Bd. 1. København 1834.

Rischel, Jørgen, *Sproggranskeren Rasmus Kristian Rask. Forskerbedrifter och bristede forhåbninger*. Odense 1987. (C.C. Rafn-Forelæsning Nr. 7.)

Stipa, Günter Johannes, *Finnisch-ugrische Sprachforschung von der Renaissance bis zum Neupositivismus*. Helsinki 1990. (Mémoires de la Société Finno-ougrienne, vol. 206.)

Söderhjelm, Werner, *Åboromantiken*. Helsingfors 1924. (Skrifter bd. 6).

Takolander, Alfons, *Erik Gabriel Melartin. Hans liv och verksamhet* 1. Ekenäs 1926. (Finska kyrkohistoriska samfundets handlingar 21).

Thomsen, Vilhelm, Rask, Rasmus Kristian – *Danske biografiske lexikon*. Bd. 19. København 1940.

Tunkelo se Ekman

Wiik, Kalevi, *Suomen kielen morfologian historia II. Nominien taivutus 1820–1845*. Turku 1990. (Turun yliopisto. Fonetikka).

Wimmer, Ludv. F.A., *Rasmus Kristian Rask. Mindetale ved universitetets reformationsfest på hundredårsdagen efter Rasks fødsel den 22. November 1887*. København 1887.

Nätpublikation

Väisänen, Maija, Gustaf Renvall. *Kansallisbiografia*-nätpublikation. (Studia Biographica 4). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997- (hämtad 23.3.2016)

<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/3599/>.

Bilaga

Rasks efterlämnade handskrifter på Det Kgl. Bibliotek i Köpenhamn

88. Ny kgl. Saml. 4° 149 c⁴⁶

Udkast-Optegnelser til en Finsk Sproglære, perioden 1810-23, hovedsagelig 1818, 54 hæftede bl., RM 92
SA III *29

89. Ny kgl. Saml. 4° 149 c⁴⁷

Rasks Lappiske Ordsamling, 32 hæftede bl., RM 93

90. Ny kgl. Saml. 4° 149 c⁴⁸

Optegnelser af en Lappisk Bibel-Oversættelse, 46 hæftede bl., RM 94

210. NKS 149 f 4°.

19°. Samlinger til det Lappiske Sprog

a. 15 bl. *Tryckt* Udv. Afhandlinger II (1932-33) 323-350 efter Samlede Afhandlinger II (1836) p. 330–

359.

b. firesidede ark og 3 løse blade

c. firesidede ark og 1 blad

20°. I omslag, hvorpå er skrevet Nr 14 og *Finske* Grammatik af R. Rask afskrevet af H. Rask og Haugsted

Add. 198, Fol. Rasks breve

Breven

Förteckning över breven

Tidigare brevutgåvor:

Breve fra og til Rasmus Rask 1–2. Udg. af Louis Hjelmslev. København 1941.⁹⁶

Dyggve, Holger Petersen, En brevväxling mellan Rasmus Rask och Fredrik Wilhelm Pipping. – *Finsk tidskrift* 114 (1933), s. 243–263.

Dyggve, Holger P:n, Tre ikke tidligere trykte breve fra Rasmus Rask. – *Danske studier* 1932, s. 139–147.

Renvall, R.A., Bref ifrån Gustaf Renvall till Rasmus Rask, åren 1818–1819. – *Suomi. Andra serien* I (1863), s. 223–249.

Förkortningarna

Breve I = Hjelmslev, *Breve fra og til Rasmus Rask* 1

Breve II = Hjelmslev, *Breve fra og til Rasmus Rask* 2

FNB = Nationalbiblioteket, Helsingfors

KB = Det Kongelige Bibliotek, Köpenhamn

KB Stockholm = Kungliga biblioteket, Stockholm

I den nedanstående förteckningen har breven försetts med uppgifter om originalens arkivsammanhang samt, vid behov, om de tidigare brevutgåvorna. Asterisken framför siffran anger att brevet har publicerats tidigare.

1. Arwidsson till Rask 6.2.1818. KB Add. 198 Fol.

*2. Arwidsson till Rask 12.6.1823. KB Add. 198 Fol., *Breve*, s. 71–72, nr. 473.

*3. Rask till Arwidsson 9.7.1824. KB Stockholm, EP A:12, brev till A.I. Arwidsson, *Breve* II, s. 107, nr. 541.

4. Arwidsson till Rask 10.8.1824. KB Add. 198 Fol.

⁹⁶ *Breve fra og til Rasmus Rask*. Bd. 1–2. Udg. af Louis Hjelmslev. København 1941; Bd. 3,1–2 udg. av Marie Bjerrum. København 1968. Det tredje bandets första halvband innehåller utförliga resonerande brevkomentarer till alla brev i Rasks brevsamling, inte enbart till dem som publicerats i de två första banden. Den utförliga och grundliga kommentardelen är en viktig handbok för alla som sysslar med ämnet. Det första halvbandet innehåller dessutom ett personregister, ett sakregister samt en förteckning över de bevarade Rask-manuskripten. Utgivaren har också bifogat kompletteringar till bibliografin över Rasks tryckta publikationer. Det andra halvbandet innehåller ett utförligt personregister med biografiska upplysningar om personer omnämnda i breven.

- *5. Reinhold von Becker till Rask 13.6.1818. KB Add.198. Fol., *Breve I*, s. 318–319, nr. 296.
6. Reinhold von Becker till Rask 10.7.1818. KB Add. 198 Fol.
7. Reinhold von Becker till Rask 9.7.1819. KB Add. 198 Fol.
8. E.G. Ehrström till Rask [utan datum, mellan april och oktober 1818] KB Add. 198 Fol.
9. E.G. Ehrström till Rask 18.5.1818. KB Add. 198 Fol.
10. E.G. Ehrström till Rask 15.10.1818. KB Add. 198 Fol.
11. C.A. Gottlund till Rask 23.10.1824. KB Add. 198 Fol.
- *12. C.A. Gottlund till Rask 20.6.1825. KB Add.198 Fol., *Breve II*, s. 166–167, nr. 607.
- *13. Rask till C.A. Gottlund 8.8.1830. FNB Coll. 69, *Breve II*, s. 245–246, nr. 914, Dyggve 1932, s. 146.
14. A.J. Hipping till Rask 1.9.1819. KB Add. 198 Fol.
15. A.J. Hipping till Rask 1/12.10.1819. KB Add.198 Fol.
16. A.J. Hipping till Rask 24.10.1819 (g. st.). KB Add. 198 Fol.
17. A.J. Hipping till Rask 20.11.1819. KB Add. 198. Fol.
18. A.J. Hipping till Rask 11.12.1819. KB Add. 198 Fol.
19. A.J. Hipping till Rask 25.12.1819. KB Add. 198. Fol.
20. A.J. Hipping till Rask 26.1.1820. KB Add. 198 Fol.
21. A.J. Hipping till Rask 18.7.1824. KB Add. 198. Fol.
22. Wilhelm Hougberg till Rask 12.5.1832. KB Add. 198 Fol.
23. Wilhelm Hougberg till Rask 29.6.1832. KB Add. 198 Fol.
24. Jacob Judén till Rask 21.2/5.3.1819. KB Add. 198 Fol.
25. E.G. Melartin till Rask 3.7.1832. KB Add. 198 Fol.
- *26. Fredr. Wilh. Pipping till Rask 17.10.1828. KB Add. 198 Fol., Dyggve 1933, s. 245–247.
- *27. Rask till Fredr. Wilh. Pipping 24.3.1829. FNB Coll 343.A.2, *Breve II*, s. 221–222, nr. 836; Dyggve 1933, s. 248–249.
- *28. Fredr. Wilh. Pipping till Rask 27.4.1829. KB Add. 198 Fol., Dyggve 1933, s. 254–257.
- *29. Fredr. Wilh. Pipping till Rask 29.5.1829. KB Add. 198 Fol., Dyggve 1933, s. 258–259.
- *30. Rask till Fredr. Wilh. Pipping 7.6.1829. FNB Coll 343.A.2, Dyggve 1933, s. 257–258.
- *31. Fredr. Wilh. Pipping till Rask 11.5.1830. KB Add. 198 Fol., Dyggve 1933, s. 259–260.
- *32 Rask till Fredr. Wilh. Pipping 18.8.1832. FNB Coll. 343.A.2, *Breve II*, s. 265–267, nr 1025, Dyggve 1933, s. 261–262.
- *33. Gustaf Renvall till Rask 30.5.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 223–227.
- *34. Gustaf Renvall till Rask 20.6.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 227–230.

- *35. Gustaf Renvall till Rask 19.8.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 230–231.
- *36. Gustaf Renvall till Rask 23.9.1818. KB Add. 198 Fol., *Breve* I, s. 343–347, nr. 319, R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 231–234.
- *37. Gustaf Renvall till Rask 14.10.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 234–236.
- *38. Gustaf Renvall till Rask 15.10.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 236–238.
- *39. Gustaf Renvall till Rask 30.10.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 238–239.
- *40. Gustaf Renvall till Rask 14.11.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 239–240.
- *41. Gustaf Renvall till Rask 16.12.1818. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 241–242.
- *42. Gustaf Renvall till Rask 2.1.1819. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 242–243.
- *43. Gustaf Renvall till Rask 6.2.1819. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 243–245.
- *44. Gustaf Renvall till Rask 10.3.1819. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 246–247.
- *45. Gustaf Renvall till Rask 24.4.1819. KB Add. 198 Fol., R.A. Renvall i *Suomi* 1863, s. 247–249.
- *46. A.J. Sjögren till Rask 19.4.1819. KB Add. 198 Fol., *Breve* I, s. 414–416, nr. 371.
- *47. Rask till A.J. Sjögren 25.4.1819. FNB Coll. 209.14, *Breve* I, s. 417–419; Dyggve 1932, s. 140–141.
- *48. A.J. Sjögren till Rask 9/21.11.1823. KB Add. 198 Fol., *Breve* II, s. 81–83, nr. 499.
- 49. A.J. Sjögren till Rask 9.3.1824. KB Add. 198 Fol.
- 50. A.J. Sjögren till Rask 12.6.1824 (n. st.). KB Add. 198 Fol.
- 51. A.J. Sjögren till Rask 10/22.10.1829. KB Add. 198 Fol.
- 52. A.J. Sjögren till Rask 5/17.5.1830. KB Add. 198 Fol.
- 53. A.J. Sjögren till Rask 23.5/4.6.1830. KB Add. 198 Fol.
- *54. Rask till A.J. Sjögren 10.9.1830. FNB Coll. 209.14, *Breve* II, s. 246–249; Dyggve 1932, s. 143–145.
- 55. A.J. Sjögren till Rask 2/14.10.1830. KB Add. 198 Fol.
- *56. A.J. Sjögren till Rask 20.1/1.2.1831. KB Add. 198 Fol., *Breve* II, s. 249–254.
- 57. A.J. Sjögren till Rask 27.1/8.2.1831. KB Add. 198 Fol.
- 58. A.J. Sjögren till Rask 6/18.5.1831. KB Add. 198 Fol.
- 59. A.J. Sjögren till Rask 23.9/5.10.1831. KB Add. 198 Fol.
- 60. A.J. Sjögren till Rask 13/25.12.1831. KB Add. 198 Fol.
- *61. John Fr. Stichaeus till Rask 5.1.1829. KB Add. 198 Fol., Dyggve 1933, s. 251–252.

Breven

Adolf Iwar Arwidsson

Nr. 1

Uppsala den 6. Februarii 1818

Högädle Herr Professor!

Ett bref ifrån Stockholm har underrättat oss, om det förtjenta afseende Danska regeringen har gjort på Herr Professorns litterära förtjänster; jag utber mig derföre, att få förena mig med dem som lyckönska Herr Professorn till sin vunna befordran.

Redan länge har boken, som jag till låns erhöi, varit genomläst; men tillfälle att afsända den har nu först yppat sig. Jag återskickar den med Baron Rålamb och tackar på det förbindligaste för tillståndet att få bringa den med mig ända hit.

Uti medföljande bref till Adjunkten Nykopp har jag anmodat honom, att lämna Herr Professorn alt det biträde han kan åstadkomma, och anhåller att Herr Professorn behagade taga detta bref med sig, vid öfverresan till Finland.

Huru långt är det lidit med bägge Grammatikorna och Läseboken?

För att kunna förvara ett minne af Herr Professorn, äfven uti yttre form, anhåller jag att Herr Professor behagade vara så god och teckna någonting i mitt medföljande Album, och det skulle jag heldst önska att erhålla på Isländska. Om Herr Professorn sedan ville lämna det, tillika med *Strahlmans Sprachlebre*, försegladt hos Hammarsköld, så torde han draga försorg om deras fortskaffande hitåt.

Med Högaktning förblifver jag Herr

Professorns

Ödmjukaste Tjenare

Adolf Iwar Arwidsson

*Nr. 2

Borgå den 12. Junii 1823

Höglärde och Vidtberömde Herr Professor!

I den förmodan, att mitt namn ej torde vara alldeles förgätit af Herr Professorn, anser jag det för en särdeles fågnad för mig, att förena mig med de många, som redan förut lyckönskat Herr Professorn till sin lyckliga återkomst. Underrättad härom af tidningarne, har jag ej kunnat hindra mig, att härmedelst göra mig påminnt, isynnerhet som härmed förenar sig ett större ändamål. Jag torde kanske falla Professorn besvärlig; men en revision jag åtagit mig af *Rühs Finland*, hvaraf Hæggström i Stockholm ernar en ny upplaga, har tvungit mig till detta steg. – Det gäller en förfrågan, om Herr Professorn under sina resor, med undantag af de Finska folkstammarne i Ryssland, träffat något folkslägte som synes hafva gemenskap med det Finska. – I händelse Herr Prof. upptagne tid ej gör besvarandet af denna fråga alldeles omöjligt, vågar jag anhålla ödmjukast att skriftligen erhålla härom någon upplysning, och jag skall tacksamt tillkännagifva, hvarifrån jag har mina notiser. Skulle några härifrån intressera Herr Professorn, skall jag gerna stå till all återtjenst.

Min vistelse i Borgå är föranledd af följande skäl. År 1821 utgaf jag tidningen *Åbo Morgonblad*, hvilken efter 9. månader på Kejserlig befallning blef indragen, och för ett år sedan varit

jag, för denna och nyare skrifter, förvist universitetet i Åbo. Derföre är jag nu här, huru länge, vet jag ej. Min address är emellertid på denna ort. – Lektor Ottelin härstädes, ni faller en bekant, är gift sedan 1819, har haft 3 barn, och söker referendarie Sekreterare tjensten i vår Senat och dess ekklesiastik expedition. – *Renwall* är prost och pastor nära Åbo. – Af hans Finska Lexicon äro omkring 20 a 25 ark färdiga. – Adjunkten *von Beckers* Finska Grammatika hade redan svellats 7 a 8 ark undan prässen; men dessa sägas af honom vara supprimerade och en nygjord upplaga under tryck.

Frukt af mitt Isländska studium äro tre delar öfversättning, (svensk) med Latinska noter, af Völsunga Sagan. De utkommo i disputationens form, för att, såsom hos oss är sedvanligt, sålunda betäcka kostnaden, och af öfvertryck få en upplaga af Sagan. Skild ifrån Åbo afstodnaden arbetet. *Horna Gerts Saga* har jag öfversatt dessutom, och låtit trycka, och nyligen har en la ... [texten utplånad] förfärdigat en Finsk öfversättning [... texten utplånad] samma, under min ledning. Den [...texten utplånad] läggare, och torde i sommar utkomma.

Under afvaktan på svar, tecknar jag mig med Högaktning, Herr Professorns

ödmjukaste tjenare
Adolf Iwar Arwidsson

.

*Nr 3

Köpenhamn d. 9 Juli 1824

Högädle och Höglärde Hr. Magister!

Välkommen til Sverige! Det fagnade mig utomordentligt att höra af Mag. Guldbrand att Hr. Mag. wore ankommen till Sverige och anstald vid Kgl. Bibliotheket. Vi kunna numera åtminstone skriva hvarannan till, och kanske någon gång få tillfälle att se hvarannan. Jag har icke upptäckt några nya finnska stammar på min resa; men öfvertygad mig att Finnarne äro nära släkt med tatariska folkstammen, och kannske fått litet bättre reda på de stammar åter som höra till tatar. familjen, hvartill jag t.e. äfven räknar Tzerkasserna på norra sidan af Caucasus, men det lär nu mera intressera Hr. Mag. mindre, efter han öfvergifvit ryska området. Jag skall derföre endast för denna gången försäkra Hr. Mag. om min oförändrade vänskap och tillgifvenhet, och önskan om jag på något sätt kunde vara honom till tjänst herstädes. Med tillfälle skulle jag vara Mag. förbunden för att blifva underrättad om Pastor Hippings adresse, jag vet att han kommit till Finland, men intet i hvilket hörne af Landet han bor, och jag önskade att skriva honom till.

Emedlertid har jag äran at framhärda
Höglärde Hr. Magisterns
evigt tillgifne och upriktige vän
R. Rask

Nr 4

Stockholm den 10. Aug. 1824

Höglärde och Vidtberömde Herr
Professor!

Den 7. i denna månad hade jag den äran, att af Mag^f Guldbrand emottaga Herr Professorns bref. Det var för mig i högsta grad obehagligt, att om mina stamförvanter inga spår röjdes af H^f Professorn under resan; jag är öfvertygad, att i motsatt fall, af Herr Profs djupa forsknings förmåga,

hafva erhållit vigtiga resultater. — Men huru går det? Har respublica litteraria ej snart hopp, att se några frukter af den långa resan?

Hipping är Pastor i *Wichtis* socken i Nyland. Hans postkontor är troligen *Karis*. Dit skulle brefvet adresseras. — *Finland, Karis* och *Wichtis*.

Med Högaktning har jag den äran att teckna mig Herr Professorens
ödmjukaste tjänare
Adolf Iwar Arwidsson

Reinhold von Becker

*Nr 5

Åbo den 13 Junii 1818

Högädle och vidtberömde Herr Professor!

Sedan jag nu, Gud ske lof! i det närmaste blifvit qvitt befattningen med Amanuens göromålen i det Academiska Consistorium, är för mig intet nöje mera kärt, än att få vända min håg på de ämnen, som ligga mig närmare om hjertat, jag menar studium af mitt Fosterlands Språk och Historie. Af vår vän Sawenius har jag erhållit underrättelse derom, att Herr Professoren ännu några veckor skall qvarstanna i St Petersburg, samt att Herr Professoren, lifvad af ädel håg att befordra äfven den Finska Litteraturens uppkomst, haft den godhet att derom procurera hos den i Finlands annaler redan så högt berömda och om Finska folkets väl så faderligen sinnade och så verksamma Riks Cancelleren Grefwe Rumäntzof, samt att Herr Professoren derom äfven skall skrifvit till Lectoren Renwall härstädes. — Som jag hvarken erhållit närmare underrättelse om hvad Herr Professoren sålunda i saken tillgjort, eller under Herr Professorens härvaro, kunde, i anseende till de mig då åliggande Amanuens göromålen, hafva lyckan att få med Herr Professoren närmare samtala om bästa sättet att befordra Finska språkets studium och framställa mina åsigter deraf, samt att profitera af Herr Professorens upplysta råd och mogna omdöme i detta ämne, har jag hufvudsakeligen af sådan anledning och för att i detta afseende taga min skada igen, tänkt med första och inom denna Juni månads utgång göra en resa till St Petersburg, helst vännen Sawenius, som är lika intresserad för den goda saken, hvari han dessutom är en omistlig man, äfven uppmuntrat mig till denna resa, hvarpå han jemväl lofvar blifva min trogna Achates. Vi skola i händelse vi hafva den lyckan att träffa Herr Professoren ännu qvar i St Petersburg, då hafva äran att meddela Professoren våra ideer och projecter uti det ifrågavarande ämnet: och i fall vi, genom H^r Professorens ynnestfulla medverkan och upplysta råd, kunde befrämja den goda saken, skola vi anse vår resa rikligen belönad. Emedlertid och förr än vi hunnit förbereda resan samt något så när få se huru dermed förevetter, anhålle vi att Professoren ville hålla den tyst för allom, på det ej de som synas motarbeta finska Litteraturens uppkomst, må komma i tillfälle att qväfva eller förderfva företaget i sin början. Jemte det jag här får innesluta Sawenii Ödmjukaste helsning, har jag äran med fullkomlig högaktning och vördnad städse framlefva

Högädle och Vidtberömde H^r Professorens
Ödmjukaste tjänare
Reinhold von Becker,
Historiarum adjunct.

Åbo d. 13de Juni 1818

Nr 6

Kangasniemi den 10 Julii 1818

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

Jemte det jag får äran aflägga min ödmjukaste tacksägelse för Herr Professorens ganska interessanta och vänskapsfulla skrifvelse får jag derjemte till känna ge att en hop omständigheter gjort den förut omtalte resan om intet, samt föranledt mig att deremot företaga en resa till Savolax, hvarest jag nu är och derifrån jag under mycken brådska raspar dessa rader. Med djup högaktning och sann vänskap har jag äran framlefva

Högädle och Vidtberömde Herr
Professorens
Ödmjukaste
tjenare
Reinh. v. Becker

Savolax och Kangasniemi
Socken den 10 Julii 1818

På omslaget:
Professoren Högädle
ovh Vidtberömde Herr
Rasmus Rask
St Petersburg
Detta boende hos Cantorn i
Svenska kyrkogården vid
Stora Stallmästaregatan

Nr 7

Torneå stad d. 9. Juli 1819

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

Herr Professorns ganska interessanta, vänskapsfulla skrifvelse af den 23 sistledne mars har gått ovanligt långsamt, emedan det icke kom mig till handa före min afresa från Åbo, som skedde den 16de derpåföljde Maj. Först sedan jag den 15de, sistnämnde månad slutat Recensionen af Stråhlmans Grammatik och derpå genomrest en del af Finland och Ryska Lappmarken, erhöill jag här i Torneå sagde bref den 7de innevarande Juli och hastar mig nu att derföre aflägga min skyldiga tacksägelse. Med fågnad finner jag deraf att H^e Professorn med mycken uppmärksamhet följt denna Rec. och ehuru jag, såsom varande stadd på resa och utan att äga Mnemosyne till hands, icke har tillfälle att närmare besvara de anmärkningar H^e Professorn i Dess skrifvelse meddelat mig, får jag dock i korthet anföra att hvad benämningen partitivus vidkommer torde den å det af H^e Prof^{en} anförde skäl böra anses för mindre lämplig; också har jag i Rec.^a icke ansett den för den lämpligaste, men nyttjat den *tillsvidare*, så vida den skall vara af Porthan antagen och icke mycket afviker från Vhael. Äfven uppgaf jag före min afresa från Åbo, för Mnemosynes Redacturer tryckfelet *unbeschr.* *Wenfall* i stället för *beschr. Wenfall*. Men det öfriga som i Rec.^a angående sjelfva saken förekommer t.ex. om casus parti, anser jag äga sin fullkomliga riktighet, och grundliga Finnar både i Åbo och på Landet hafva äfven varit med mig ense derom. Jag medger gerna att jag afvikit från mina

föregångare, men slikt har ingalunda skett af nyhetsbegär, utan efter mogen öfverläggning och pröfning. Jag har icke – likt vissa Imitatores – följt Bibelfinskans dödande bokstaf, den ännu en grundfinne all[d]rig nyttjat, utan framställt språket sådant det rigtigast och allmännast uttalas utan främmande tillsatser. Det har varit mitt Fosterlands olyckliga öde att den sämsta af dess språks dialekter, den Åboländska först började att nyttjas i skrift och i andelig stil; samt att man påtrugade den, utan förändring, svenska språkets alfabet och orthographi: sedan har man antagit småningom några förbättringar, men den riktiga Finskan har tills dato varit ur skrift fördömd. Hvad de af mig anförde pron. personalia m.m. beträffar, som H^f Prof. förmodar vara dialektiska varieteter, så har jag äfven under min resa funnit min tanke om dem fullkomligen bekräftad, ehuru den icke är tagen hvarken ur Vhael eller Juden af hvilka den förra väl var vida öfver den sednare i kunskap, men ingalunda utan sina brister och ofullständigheter; han får också ej strängt bedömmas derföre, ty hans arbete var ju ett opus posthumum, och han har i alla fall gjort vida mer än hans efterträdare till sammantagne. – Så vida man förebrådde min Recension för alltför mycken vidlyftighet, sökte jag förkorta den äfven med uteslutande af försvenskningarne på ett och annat exempel, hålst jag förmodade och någon gång hörde att denna Rec. i allt fall föga skulle interessera eller gagna dem, som icke voro så goda Finnar att de utan slik Öfversättning förstode Recensionen. Till undvikande af vidlyftighet undvek jag äfven mången anmärkning, som kunnat göras t.ex. om nomina pura och impura m.fl. Att Rec. blef nog sönderstyckad, härrörde af begär att variera med ämnen, hålst ganska många läsare icke voro förmögna att förstå densamma eller att interessera sig derföre. För den, som efter d. 15de sistl. Maj läser bemälte Rec^a är det en ringa möda att hoppa öfver några numror och således, torde detta fel nu mera i det närmaste försvunnit. I öfrigt kunde visserl. ännu ett och annat anmärkas isynnerhet vid framställningssättet, men (om man undantar några till en del rätt ledsamme och missledande tryckfel, såsom på ett ställe *amare, docere, audire* i stället för *amäre, docère, audire*) så tror jag dock att sjelfva sakerna hafva sin rigtighet. H^f Prof^a har icke påmint mig – hvad flere andra sagt som dock voro likgiltiga för sjelfva Finska språket – nemlig^a att jag yttrat mig för strängt om Stråhlman, hvilken dock – med anledning af Consistorii Acad. i Åbo angående dess Grammatik eller Sprachlere gifna utlåtande – blifvit af H. Kejs.Majt benådad med en Riddar-Stjerna och sedermera med Doctors hatt. Kanhända hade ock mina uttryck i något fall kunnat mera modereras, än min värma för Finska Språket, och mitt bekymmer öfver dess missfirmande tilieto mig; emedlertid har jag ingalunda varit öfverdrifven äfven som jag ej lik flere andra nånsin gått till personaliteter. De som närmare känna såväl den fåfänga Stråhlman såsom ock saken, hafva ock sagt mig: *allt detta med rätta*. Stråhlman har skrifvit en Rec^a öfver Judens *Försök att utreda F. Språkets Gr.* och detta Stråhlmanniska arbete vederlägger för ingen del, hvad jag sagt om honom. Hvad H^f Professoren yttrat sig angående "Öfversigten de sedn. Revol. i Sv. Witterheten" har länge sedan varit Redacteurernes af Mnem[osyne] äfvensom min tanke, – hvarföre och Adj. Linsén i Mnemosyne skrifvit deremot en Rec. af Sv. Acad^{as} handlingar, och sagde Öfversigt afstannade, såsom det tyckes för alltid. Det krig Arv.n der förer mot Svenska Akademien, står dess utom utförligare och mera en detalj att läsas i Phosphorus, Polypheme m.fl. – Emedlertid skall jag med Redacteurerne af Mnemosyne comunicera H^f Prof^{as} bref; de skola säkert vara mycket smickrade af att se H^f Profns så sanna och grundliga anmärkningar öfver ens stämman med deras egen öfvertygelse i denna del. I fall jag finge veta om H^f Professorn ännu i höst är qvar i St Petersburg, skulle jag sedan jag hunnit fullända min resa, mera ordentligt skriva i nu anförde ämnen till H^f Profess^a. – Jag är sinnad att ifrån och med nästkommande års början utgifva i Åbo en finsk Tidning under namn Turun Wiikko-Sanomat – (Åbo Vecko-Tidningar) äfven som jag i slutet af detta inne varande år ärnar utgifva en finsk grammatik. Till dessa och några andra företag till att befrämja Finnarnes upplysning och deras språks cultur, skulle det erfordras mig något bättre vilkor och tillgångar, än dem jag har. Den resa jag nu är sysselsatt med och hvaraf jag profiterat ansenligt, har redan kostat mig mer än jag för det närvarande hade att vederväga. Också ser jag mig ej för denna gången vara i stånd att besöka de delar af Norra Ryssland, dit jag i afseende å historiska och lingvistiska forskningar gerna hade önskat komma. Mina Landsmäns medellöshet göra att man sällan, utan sin egen stora förlust, kan genom trycket utgifva något af värde på Finska. Jag har icke heller fått af naturen den gåfvan att insinuera

mig hos de stora för att tillsmugla mig ett understöd i slika företag. I Åbo tänker jag vara mot slutet af September. I anseende till tidens korthet har jag nödgats denna gång skriva så slarfvigt; jag hoppas dock H^r Professorn ej fäster sig der vid; Med fullkomlig högaktning har jag äran teckna mig

Högädle och Vidtberömde Herr Professorens
Ödmjukaste tjenare
Reinh: von Becker

E.G. Ehrström

Nr 8

(odaterat)⁹⁷

Högädle Herr Professor!

Jag vet icke hvad Herr Professorn må tänka om mig, då jag icke förr besvarat det brev hvarmed Herr Professorn hedrade mig; – och icke vet jag heller rätt hvad jag skall anföra som antagliga skäl till min tystnad – jag måste i alla fall skylla på min tröga natur, hvilken uti intet gör mig så många spratt som i brefskrifning; likväl har den alltid något svepskäl hvarunder den kryper för att göra mig uppskof, och så är det äfven nu; – och detta svepskäl är denna gång följande: Med tacksamhet erhöj jag det öfverskickade exemplaret af Hr. Professorns Prisskrift och föresatte mig att genast efter dess genomläsning uppteckna något af hvad som kunde falla mig in angående afdelningen om Slavänska språken: – men – olyckligtvis har jag ej ännu fått se hela boken vidare än på permarne. Renvall begärde först att få genomläsa den, hvilket jag beviljade honom. Sedan kom Professor Palander till Renvall, innan jag ännu hunnit få boken från denne sistnämnde, och anammade genast boken för att genomstudera den, emedan han nu håller på att utarbete en Disputation om Finska språkets construction; – och Professor Palander är en ganska långsam och trög man, hvilket vållat att jag ej ännu erhållit Herr Professorns afhandling ifrån honom, ehuru jag redan lång tid dagligen väntat den.

Med Stats Rådet Haartmans Betjent sände jag några blad af Läseboken, eller egentligen af Ordtolkningen. Jag hoppas de kommit Hr. Professorn tillhanda. Stamorden äro öfverallt (utom på första arket, emedan jag ej kom att tänka derpå genast) började med stor Bokstaf och tryckta med glesare Bokstäfver; härledda och sammansatta ord begynnas med liten bokstaf, undantagande att öfverst på hvarje sida stor bokstaf begynner för ordentlighetens skull (NB detta har sin grund i Sättarens, icke uti mitt System.) De ord som hör tillsamman äro, så mycket möjligtvis kunnat ske, tryckte närmare hvarandra, de som ej höra tillsamman litet åtskilda, (men äfven häruti har Sättaren ej till fullo uppfyllt min önskan). Vid sådana ord som ej stå i följd med Stamordet är detsamma utsatt inom parentes, eller om härledningen är mycket tydlig tillkännagifves detta med en asterisk; eller också om härledningen skedt genom consonant förmedling är sådant anvisadt genom citation af § 12,4 i Grammatican. Stå flere ord efter hvarandra, anföres stamordet blott vid ett af dem. Främmande ord äro utmärkta genom Initialen af det språk hvartill de höra. -

Genom alla dessa anvisningar äro de som vettenskapligt studera språket visst icke fullt hulpne, många länkar saknas, och kunna först i ett fullständigare Lexicon igenfinnas; men jag hoppas ändå att Begynnare skola härigenom väckas till uppmärksamhet på språkets byggnad, och derigenom finna sin möda lättad. – Skulle någon ojemnhet i utförandet, isynnerhet rangeringen af bemärkelserne, märkas, behagade Herr Professorn påminna sig att vi från början voro två om saken, och ehuru väl vi voro ense om plan i det hela, är ändå omöjligt att två särskilda menniskor kunna

⁹⁷ Brevet torde ha skrivits år 1818 i Åbo. Den ryska läsebok Ehrström hänvisar till var *Rysk läsebok med ordtolkning* som han utarbetade tillsammans med C.G. Ottelin och som utkom i två band, tryckta i Åbo 1821–1822. Det första bandet innehöll själva läseboken och det andra ordtolkningarna.

hafva alldeles lika method; mycket har jag väl innan tryckningen sökt bringa till enhet, men det var ej möjligt med allt; också har ett och annat undfallit mig. Stamorden blefvo först efteråt insatta, derföre har ej dermed kunnat nog strängt system iakttagas; dervid torde dock ingen egentlig olägenhet uppstå. Några tryckfel finnas ty värr: hufvudsakligen af den orsak att den fina stylen gör correcturens läsande ganska svårt. – Med ett ord: jag vill visst icke presentera Ordtolkningen såsom någon egentlig prospectus för Lexicon.

Hvad detta arbete angår, är jag nu istånd att kunna dermed göra alfvarlig början. Måtte min förmåga svara mot önskan!

Ett litet utkast af plan följer härhos, och jag utbeder mig deröfver Herr Professorns och Vännen Hippings anmärkningar i händelse[n] något vore att tillägga eller att ändra.

Lifligt delar jag Herr Professorns åsigt om nödvändigheten af Finska Litteraturens upphjelpande. – hvad mån man har att hoppas? – Svenska Regeringen behandlade Finnarnes språk högst styfmoderligt.

Under anhållan om ett rum bland Herr Professorns vänner tecknar med all högaktning och tillgifvenhet

Herr Professorns
ödste tjenare
E.G. Ehrström

Nr 9

Åbo den 18 Maj 1818

Värdaste vän!

Ännu en gång tusende hjertliga tacksägelser för de stunder vi voro tillsamman – den tillgifvenhet och aktning jag för Herr Professorn fattade skall aldrig upphöra, och det är den som gör att jag tager mig friheten att nyttja namnet *vän*, under hopp att äfven jag är med vänskap af Herr Professorn omfattad. –

Här medföljer ett brev till Hipping – det är något digert, ty det innehåller en bok. Jag recommenderar ytterligare honom, såsom en human och aktningsvärd man. – Ett bevis på hans ejegoistiska Tänkesätt är, att ehuru han begynt med utarbetandet af en Rysk Läsebok, han dock genast afstod derifrån så snart han fick underrättelse om den Läsebok som nu utkommer här. – Jag har glömt att förut nämna detta, men jag har ej velat underlåta att omtala det, som ett hedrande bevis på Hippings karakter och sätt att handla.

Lef väl, beständigt väl! Och skänk då och då någon stund åt minnet af den som med varm tillgifvenhet framlefter

Herr Professorns
ödmjukaste tjenare och
redlige vän
Er. Gust. Ehrström.

Nr 10

Åbo den 15 Octob. 1818

Högädle Herr Professor!

Jag har mycket felat då jag så länge uraktlåtit att besvara det bref af den 16 Junii, hvarmed

Herr Professorn hedrade mig; – jag skulle genast skrifvit men jag väntade på lägenhet att skicka de expl. af Anglosachsiska Språkläran Herr Professorn begärt, men då ingen lägenhet på lång tid yppades, lemnade jag emedlertid böckerne oköpte, och skref ej heller, af den orsak att Herr Professorn skulle, enligt hvad här sades, den tiden lemna St. Petersburg för att resa vidare. – Sedermera har jag af Renvall fått höra att Herr Professorn ännu dröjer qvar i nämnde Stad – och med fågnad hastar jag nu att teckna några rader. – Herr Professorn har emedlertid fått om mig det begrepp att jag är en lat sribent – och då ej sjelf vill helt och hållit vidkännas denna titel i hela dess omfång, lemnar jag till Herr Professorns egen godhet för mig, att om möjligt är ursäktat en försummelse hvori mitt hjerta ej har någon del, ty alltid har jag med tacksamhet ihågkommit de stunder jag fick tillbringa i Herr Professorns sällskap.

Härjemte får jag äran öfversända de blad af Ryska Läseboken, som sedan Herr Professorns afresa utkommit. Det går så långsamt på det förtretliga Tryckeriet, att jag blir säkert grå i hufvudet innan Läseboken blir färdigt tryckt. – Några tryckfel hafva ej kunnat undvikas. – Vännen Hipping har förebrått mig att ej nog länge hafva fortsatt de Grammaticalska noterne. Det är väl sant att jag ej så långt fortsatte hänvisningarne att igenfinna verba, men jag anser detta också vara mindre nödigt, ty de noter som förekomma gifva efter hvad jag förmodar tillräcklig vana vid att på sina riktiga ställen i Grammatiken söka upp verba. En uppmärksam Läsare begagnar dem, och en ouppmärksam skulle behöfva noter hela sin lifstid. – Emedlertid kunde visserligen hända att jag ej så noga fattat saken, som den borde, och jag skall med erkänsla begagna rättelser. –

Det är rätt fågnesamt att Renvall blifvit satt i tillfälle att ändtligen utarbete ett Finskt Lexicon. Herr Professorns nit för Litteraturen hafva vi visserligen att tacka för denna förmån, och hvar och en som intresserar sig för Finlands nation och språk stadnar derföre i förbindelse hos Hr. Professorn.

Men huru går det med Ryska Lexicon? – Jo det går jemmerligen. Då man hela dagen skall tråka med så många bigöromål som jag, går det ej särdeles med det som borde vara hufvudsaken. – Jag har väl något aflägsset hopp att blifva försatt i likaså lyckligt tillfälle att arbeta som Renvall, dock är detta ännu oafgjordt, och jag kommer i alla fall att fortfara med mina Academiska göromål, hvilka Renvall nu afsagt sig; – och dessa göromål, bestående i 2 timmars föreläsningar i veckan och idkeliga examina hålla mig nog varm.

Med fullkomligaste högaktning och tillgifvenhet har äran framlefvat

Herr Professorns
ödmjukaste tjenare
och förbundne vän
E.G. Ehrström

Hvilken förtret att Böckerne förkommit! – Otåligt väntade jag att få läsa om Nordiska Språk. ursprung.

Carl Axel Gottlund

Nr 11

Helsingör den 23de Octob. 1824

Höglärde och Widtberömde Herr Professor!

En stark nordvestlig vind påskyndade min Resa ifrån Köpenhamn förr än jag trodde, och då

jag dervid ej fick tillfälle, att personligen taga afsked af Herr Professorn och betyga min tacksamhet för de få men högst angenäma stunder, hvilka jag hade den äran att njuta i H^e Professorns sällskap, tager jag mig den friheten att härmedelst afbörda denna skyldighet; och vågar jag utbedja mig, att äfven för framtiden få göra räkning på den Vänskap och godhet, hvarmed Herr Professorn under min vistelse i Köpenhamn omfattade mig.

Ehuru ännu icke lägenhet yppats för min afresa, hoppas jag likväl, att det snart skall ske; och skall jag, återkommen till mitt fädernesland, söka göra mig en tjänst af att kunna meddela H^e Professorn de få Litteraira producter, som blifvit alstrade å vårt Land, och hvilka Herr Professorn ännu torde sakna. – Skulle det äfven vara i något annat fall jag kunde tjena H^e Professorn antingen såsom dess Commissjonaire i Upsala, eller på de Finska orterna, der jag nästan öfverallt är bekant, så skall det blifva för mig en angenäm tjänst, att kunna gå H^e Professorn till handa i allt hvad som på mig kan ankomma.

Då H^e Professorn är ägare af en betydlig del af de på Finska Språket utkomna Skrifter och Böcker, tager jag mig den friheten att här innelyckt sända ett Exemplar af en af mig på detta Språk utgifven förteckning å Finska Böcker, hvarmed jag försedt och genom Bokhandel ännu tilhandahåller de vid Norrska gränsor och i Vermland boende Finska Colonister*), och hvilken Förteckning är så mycket mer väsendtlig, som den är den första och den enda i

* Detta sker derigenom att de äro deponerade hos en bonde på Finskogen, benämnd Paul Räisänen – den samme, hvars Söner jag tagit att upfostras.

sitt slag; samt innehåller nästan alla Finska Skrifter, som för det närvarande kunna finnas att tillgå.⁹⁸

Då de Lappar och Finnar, som ännu finnas i Norriges nordliga Lapp- och Fin-marker, fordom hörde under Danska Kronan, så förmodar jag ej annat, än att om dem åtskilliga underrättelser – åtminstone i äldre tider, influtit uti några af de vid Universitetet i Köpenhamn utgifne disputationer, eller andra lärda afhandlingar – helst det är allmänt bekant, hvad Danska Regeringen vidgjort, att bibringa detta folk Religion och någon slags uplysning. – Skulle således H^e Professorn framdeles öfverkomma Skrifter och Böcker, der det talas om detta Folk, deras Land, eller deras Språk, så skulle jag ödmjukast supplicera, det ville H^e Professorn vara god, och för min räkning upköpa sådane – nämligen såvida de äro utgifne utom Sverige och Finland, ty de derstädes tryckta äger jag med få undantag till större delen. Ock skall jag genom Handelshuset *Sjöberg* i Borgå vidfoga anstalt, hvarigenom H^e Professorn af Contoiret *Holms Enka & Comp.* i Helsingör, kan göra sig betald, för hvad H^e Professorn för mig gått i utläggning. Skulle H^e Professorn äga några *öfverdragne Exemplar* af dess upsatts, om de såkallade Finska Språkens slägtskap, vore det för mig smickrande att deraf blifva meddelad.

Då jag beröfvades tilfället, att närmare göra mig af H^e Professorn personligen bekant, hoppas jag H^e Professorn är god och öfverser den frihet jag härmed tagit mig, att medelst bref, än ytterligare få förnya H^e Professorns bekantskap; Och då Herr Professorn, såsom den hvilken nitälskat för det Fosterländska intresset, upoffrat så mycket för forskandet i de Nordiska Språken – vunnit samtidens och efterverldens högacktning, bör det ej förefalla H^e Professorn underligt, om jag dervid – äfven förenat min – som, åt samma mål, ehuru på en annan väg, sökt anstränga mina bemödanden, och hvars önskan alltid skall blifva, att i de Finska häfderna sprida så mycket ljus som möjligt.

Med den gedignaste Högacktning och Vördnad, har jag den äran förblifva
Höglärde och Vidtberömde H^e Professorns
Ödmjukaste Tjenare
Carl Axel Gottlund

⁹⁸ *Suomalaisia kirjoja, jotka kaupaksi löytyy talonmiehen Paavo Räisäisen luonna Öjjerin kylässä, Bergon suomalaisissa, Norissa.* Upsala 1822. 6, [1] s.

P.S. Skulle H^r Professorn någongång framdeles vela behedra mig med bref, så är min adresse häråfter [!], altid på Upsala.

*Nr 12

Höglärde och Vidtberömde Herr Professor!

För den korta tid, jag sidstledne höst, hade den äran, att under min vistelse i Ki[ø]benhavn, vara i Herr Professorns sällskap, får jag härmedelst än ytterligare betyga min tacksamhet, och måste blott beklaga att tiden ej tillät mig längre profitera deraf. Redan före min afresa från Helsingör, skref jag ett bref till H^r Professorn, och öfversände derjämte en Katalog öfver Finska böcker. Ehuru jag ej hört om dess framkomst, förmodar jag dock ej annat.

Med Professor Geijer, som nu gör en resa åt Ki[ø]benhavn, har för mig yppats tillfälle, att enligt mitt löfte till H^r Professorn öfversända ett exemplar af min Fars finska öfversättning af Apostlarnas sändebref, jämte dess i noterna införde anmärkningar emot den gamla och ännu brukeliga öfversättningens felaktighet och odugelighet. Hans död som inträffade under tryckningen häråf, lade hinder i vägen för utgifvandet af en ny och omarbetad version af hela Bibeln, hvartill denna utgjorde en slags anmälan. Hans Finska öfversättning af g^h testamentet, var redan censurerad och inlämnad till trycket, men blef af mig efter hans inträffade död uttagen, och finnes ännu hos mig i förvar. Jag nämner detta derföre, att eftersom H^r Professorn corresponderar med Grefve Romänzoff, och han alltid visat sig som en vän och befordrare af vettenskaper - skulle han kanhända, vid underrättelsen härom, vela bestrida kostnaden till detta verks tryckning, hvarom jag då här i Sverige skulle ombesörja. Det vore i religieust afseende en stor tjenst, som han derigenom bevisade hela det Finska folket, hvilket för det närvarande äger sin Codex i en ganska slät och osammanhängande öfversättning, hvilket H^r Professorn såväl af företalet, som af slutanmärkningen till noterna i medföljande bok, finner.

Skulle H^r Professorn, enligt hvad jag sednast nämnde, framdeles blifva i tillfälle att öfverkomma något som angick Finska eller Lappska språket, folket, eller historien, och hvilket förut ej i Sverige eller Finland blifvit meddeladt, vore det för mig interessant att derom blifva underrättad. Lheems [!] lappska lexicon torde mera ej stå att köpas! – Ännu har ej Renvalls Finska Lexicon, hvaraf H^r Professorn visade mig första delen, utkomit; men deremot har Beckers Finska Gramatika ändeligen lämnat prässen, dock har jag ännu icke blifvit i tillfälle att få se den.

Med den gedignaste Vördnad och Högacktning har jag den äran att förblifva

Höglärde och Vidtberömde Hr Professorns Ödmjukaste Tjenare

Carl Axel Gottlund

Uppsala den 20^{de}
Junii 1825.

*Nr 13

København d. 8de August 1830

Højædle og Höjlærde Hr. Magister!

I det jeg takker for alt gammelt godt, og undskylder min lange Tavshed på det bedste, med Mangel på noget godt at skrive om, samt på Kundskab om Hr. Mags. Opholdssted i senere Tider, giver jeg mig herved den Frihed at sende et Par Ark af en lappisk (finlappisk) Grammatik, som jeg har under Pressen, i det Håb at det må interessere Dem, også for Casussystemet i Deres Modersmål, som jeg har fremsat deri på ny Måde. Ved Lejlighed håber jeg at høre hvorledes det går med den finske Literatur, og hvorledes De selv befinder Dem, samt hvad De nu arbejder på o. desl.

Hvad er der blevet af de to finske Dreng (i.e. gossar) som vare med Dem her i Byen?

Skulde ikke én af dem have Lyst til at tjene mig et Års Tid eller to for det første, eller någon annan fattig, bara skicklig och beskedlig, finsk gässe, må hända student, hafva lust att komma hit för att se sig om, och stadna qvar hos mig ett års tid? och på hvad vilkor? Var så god att skrifva mig ett par rader till herom. Mag ser jag har intet glömt bort min svenska alldeles, så det skulle ingen svårighet alls ha för dem att göra sig begripliga, eller att förstå hvad jag kunde säga. Jag får äfven bedja Hr. Mag. att uppgifva noggrant huru jag skall adressera mitt svar.

Imidlertid har jeg den Ære at henleve
højstærede Hr. Mag! Deres ærbødigste
R. Rask

A.J. Hipping

Nr 14

den 1ste Sept. 1819

Bästa Vän!

Oagtdadt jag icke erhållit underrättelse ifrån dig sedan du reste ifrån Moscau, då du tillika skickade dit bref till Rassen [?], och jag således icke vet om du är att finna i Astrakan eller icke, vill jag likväl göra ett försök, och under D^e Blumi couvert skrifva Dig ett par rader. Måtte de träffa dig i ett lyckligt ögonblick, sådant som jag ock alla dina Vänner af hjertat önska!! Man frågar mig till höger och vänster underrättelser ifrån dig, och jag kan ingenting svara. Gud låte intet ondt hafva händt dig. Jag är redan bekymrad då du på 2 månader icke skrifvit.

Men Du må icke tro att jag har altför behagliga Nyheter att anförtro dig. Nej! Sorg och glädje skifta här i lifvet, ock äfven jag har erfarit det. Åtta dagar efter din afresa erhöll jag underrättelse om min Fars död så jag straxt företog en resa till Finland för att arrangera några oeconomiska affairer. Utom det bedröfliga i ändamålet var resan ganska angenäm. Vid återkomsten emottog jag ditt bref hos Labojkof, expedierade tre af dina kistor till Consuln Gerike, och köpte sedan ännu en fjärde, hvaruti jag satte alla dina lösa böcker och papper äfvensom de ifrån Moscau skickade böckerne och några små dels af mina, dels af andras arbeten till Prof. Müller. Denna kista afsände jag med en Skäppar Köhler ifrån Köpenhamn för hvilken han tog i fragt 20 Rubel, som jag tycker var nog dyrt. Brevet till Nyrop har Baron Hennings afskickat. Då han erhöll min räkning öfver Suhmska sakerne, som steg till 415 Rubel blef han förskräckt, och sade att han icke kunde betala det. Han påstod att Du hade sagt att de ej skulle komma öfver 200 Rubel, men på min föreställning lofvade han ändå betala så snart han skulle få penningar. Sedermera lapp jag där hvar vecka; men förgäfves. Du kan tänka huru ledsen jag var för Gerikes skulld som borde betalas. Sjelf hade jag litet penningar, och måste aflägga dem för min egen skulld, som steg till 230 Rubel, samt till lupan [?] på landet m.m. Dertill kom att Labojkof också är skyldig 80 Rubel som han ej kan betala förr än i September. I min förtvivflan beslöt jag att taga din Guldosa och i Kejserl Lånebanken söka att på den få låna ett par hundra Rubel, men man svarade att så vida det blott var *Moskojskij Solota* så kunde man ej taga emot den, och adieu således med den trösten. Har du hört på maken. Min och Labojkofs skulld har jag likväl betalt till Gerike, och det är lycka att han är en ganska hederlig man, ty han sade att jag ej skulle inqvietera mig derföre om Baron Hennings skulld utestod, han ville sjelf tala med honom derom.

Så aflopp vår första bokförskrifning. Framdeles skall jag taga penningarne på förhand. För ett par veckor sedan hade jag bref ifr Lektor Deichman, hvaruti han säger att Ryberg et comp. vägrat att betala för den andra bokrequisitionen emedan de ej dertill skola hafva erhållit uppdrag, och ber mig arrangera därom. Nu har jag talt med Gerike och han har lofvat skrifva därom, ehuru han säger att han redan första gången lemnat en allmän fullmagt. Men nu torde svårligen någon remiss mera hinna i höst. Utom detta har jag ej haft något bref hvarken ifrån Köpenhamn eller Stockholm sedan

du reste.

Rosenkamp talar beständigt om dig och läser ifrigt Danska; men med hans skänk till Köpenhamns Bibliotek hörer intet af oagadt jag påmint därom ett par gånger.

Angående Bibelöfversättningar kann jag lemna dig följande uplysning: Det nya Testamentet på Turkiska med armeniska bokstäfver är färdigt, men Mathei och Johannis Evangelium på Mongoliska och Kalmuckiska äro ännu icke utkomne. Till utgifvandet af Carelska, Tschuwassiska och Tsjeremissiska Nya Testamentet äro anstalter träffade, och skall äfven en del af öfversättningen vara färdig, men tryckningen är ännu icke börjad. Man arbetar äfven på en öfversättning af N.T. i Ostägiska språket, äfvensom på den Tatariska mundarten i Siberien.

Andra Delen af Liljegrens Skandinaviska fornålderns hjeltesagor är utkommen, och skall innehålla Örvar Odds och Jarlmans och Hermans saga med historiska upplysningar. Jag är mycket nyfiken att se den och har redan förskrifvit mig ett exemplar. Jag hade ämnat att i denna månad begynna med tryckningen af min öfversättning, men den torde nu blifva öfverflödig?⁹⁹ – Att 2da delen af Sæmundar Edda är utkommen i Danmark torde du veta.

Mag. Schröters öfversättning af Finska Runor har nyligen lemnat pressen, och berömmas mycket. Äfvenså: *Scriptores rerum Suecicarum Medi Aevi* 610 pag in folio. Af 3000 exemplars uplaga finnes intet till köps, emedan äfven lika många prenumeranter infunnit sig. – Därföre har jag ej kunnat få för Rumantzof ett exemplar: men i dag säger Krug att Romantzof sjelf prenumererat derpå. Så han således måste få det.

Den 18de Sept. Just nu då jag ville sluta och expediera mitt bref, erhöll jag det första bref ifrån Astrakan. Af alla de bref du skrifvit under vägen har ej fått något annat än det du skref vid afresan från Moscau. Det var en högtidsdag för mig, ty jag har varit mycket orolig för din skull. Jag gick straxt till Frähn; han hade redan genom Wolotikof blifvit underrättad om din ankomst, och har också för några dagar sedan skrifvit dig till några rader. Nu ber han

[A.J. Hipping]

[Resten av brevet saknas]

Nr 15

Min egen Bror

Vare det långt bårt ifrån dig att tro att jag glömt dig eller på något sätt uragtlåtit de förbindelser hvori jag står med dig! Nej! Jag hade väl i början uppskjutit nog länge med att skriva dig till, men det skedde medan jag först ville afvaga din ankomst till Astrakan; enligt dit eget förordnande. Så snart jag erhöll ditt första bref därifrån, skref jag straxt svar, hvilket jag hoppas du erhållit. Det var adresserad till Missionärernas hus. I går emottog jag ditt andra bref. Inga underrättelser ifrån Danmark. Det är alldeles besynnerligt. Af de många bref du skrifver att du expedierat till mig under vägen till Astrakan har jag ej emottagit andra än 2de ifrån Moscau. Tvenne bref har jag blott ifrån dig expedierat till Köpenhamn sedan du for. Med nästa påst skall jag åter skriva till Köpenhamn och påminna. Jag vet ej hvad som kan vara orsaken till deras dröjsmål. I dag var jag hos Adelung i hopp att få del af ditt bref till honom; men han har ännu icke emottagit det. Jag nämnde då om den ledsamma omständigheten med dina vextlars hitsändande, och han var artig nog att tillbjuda sig att ifall penningar icke skulle inom en månad komma lemna mig förskått att till dig öfverlemna då jag sedermera kunde betala till honom när dina penningar anlända. Öfverhufvud är Adelung så mycket jag märkt, dig mycket tillgifven. Han har också på Grefve Rumantzofs vägnar gjordt mig det anbud att sätta Grefvens bibliotek i ordning, hvilket jag äfven åtagit mig. Grefven har

⁹⁹ Se: A.J. Hipping, Om Örvar Odd – *Mnemosyne* (Åbo) 1819 nr. 94 s. 373–376, nr. 97 s. 385–387, nr. 100 s. 397–399.

dervid bestämt mig 1200 Rubel årligen.

I förra vecka las jag på litteraturtidningen en recension öfver andra delen af Liljegrens Skandinaviska fornålderns heltesagor. Men boken har jag ännu icke erhållit. Att dömma af recension så är andra delen icke olik den första. I företalet skall förekomma ett starkt utfall emot dig, för den orättvisa recension skull som du behagat skrifva öfver den första delen. Liljegren har uptagit det mycket icke [=illa]. Och hvad tyckes; han skall däruti ibland annat påstå att du vid utgifvandet af Orvar Odds saga icke kunnat rätt dechiffra texten i codex hvarpå han skall anföra flere exempel. På sådant tycker jag lönar ej att svara, ty Liljegren har redan tillräckeligt ådagalagt att han på intet vis är competent domare i denna sak. Men mera härom så snart jag får boken.

Laboiko mår väl och låter helsa. Han har uppsagt sin hushållerska, ty han fruktade för mycket köttens begärelse. Schlyter har ännu icke öfversatt noterne till Rasmusen [?]. Sjögren kommer att antaga condition hos min svåger på landet där han får 800 Rubel årligen och all ting fritt. Då han nu är så nära kan han alltid få tillfälle att begagna de utsigter som här kunna öppna sig.

Jag skulle skrifva mer, men dels fruktar jag att detta bref icke mera träffar dig, dels är jag hindrad af min hustrus sjukdom som för par dagar sedan aborderade.

Din tillgifne
A.J. Hipping

St Petersburg
d 1/12 Oct. 1819.

Nr 16

Min Kära Broder!

Tvenne bref har jag skrifvit dig till på Astrakan, hvilka jag hoppas du har bekommit; sedermera har jag erhållit 2^{ne} bref ifrån Köpenhamn begge ifrån Larsen det ena med 1ma och det andra med 2da vexeln. Denna vaxel har jag hos Gericke invexlat och enligt medföljande nota derföre erhållit 3732 Rubel 46 Kopek.¹⁰⁰ Jag har haft all möjlig möda ospard för att säkert och så fort som möjligt få dig dessa penningar till handa. Den plan du gaf att genom Krug eller Olenin få dem expedierade mislyckades, ty Krug hvilken jag derom anlitade, trodde att Olenin icke kunde åtaga sig det eller om han ock lofvade så fruktade han att Olenin kunde glömma saken och du nog länge få vänta. Däremot har Statsrådet Adelung med mycken värma omfattat din Sak. Han har talt med Ministern Nesselrode som alla månader skickar en Curier till Tiflis, och erhållit hans tillåtelse att med denna lägenhet äfven skicka dina penningar. Han trodde sig också kunna förskaffa en växel på Tiflis, men om det mislyckas så skicka vi dig Dukater. Tretusen Rubel har jag i detta ändamål lemnat till Adelung. De öfriga 732 Rub. 46 K. skall jag med nästa Curier afsända, ty jag måste underrätta dig att oagtdadt mitt löpande och täta påminnelser har Baron Hennings ännu icke betalt en styfver af de 415 Rubel som han är skyldig för Suhms arbeten, och jag har emedan jag sjelf är alldeles bank af dina penningar betalt Gericke som varit beskedlig nog och väntat så länge. Nu har väl Hennings lofvat betala snart, emedan jag sagt att Gericke blifvit betald med dina penningar, men du kunde ändå under min Adresse skrifva till honom ett bref och påminna därom, hvilket jag vill aflemna om han till den tiden icke skulle hafva betalt. Det är högst ledsamt att en Dansk Charge d'affaires skall bete sig på sådant sätt till skada för sin egen nation.

Det är merkvärdigt att Larsen icke skrifer om man emottagit mina bref eller de kistor jag skickat till Köpenhamn. I förmodan att han skulle hafva underrättat dig därom bröt jag upp hans bref, men finner ingenting. Hvad som likväl ger mig anledning att förmoda att de framkommit är att

¹⁰⁰ Notan har inte bevarats.

han nämner om ditt Testamente, ock detta bref ifrån dig afgick med samma skeppare som tog din kista ifrån Veinsang. De öfriga kistorne afskickade Gericke.

Sedan jag sist skref dig till har jag erhållit 2da delen af Liljegrens hjeltesagor. Om det någonsin blir möjligt att med Couriren få fram så vill jag skicka dig den så vida där förekommer en amper anticritik som angår dig. Emedlertid vill jag i kårthet anmärka att denna anticritik hufvudsakligen går derpå ut att bevisa de romantiska sagorne äro rätt intressanta, emedan man däraf kan blifva bekant med det gammal Isländska författare snillet, dess djuphet omfång och äfven förvillelser. Din mening att de romantiska Sagorne kunna *lemna nya ord förråd för lexica* söker han förlöjliga, idet han säger att det ännu icke fallit någon in att för denna orsak värdera Don Quixotte – bevisar sedan att också Romaner varit försedde med lärda commentarier o.s.v. Han anser hela din recension såsom en product af en förutfattad ovilja emot hvar och en som skulle våga att gifva sig ut för att kunna Isländska, af harm att du icke själf kunde skörda lagrar på detta fält m.m. Sluteligen beskyller han dig att vid utgifvandet af Örvar Odds saga icke hafva läst texten riktigt, och anför till bevis flere ord som du dels skall hafva *tillsatt* utan att de finnas i texten, dels *uteslutit* dels också meningar helt och hållet förändrade. Ehuru denna anticritik är skriven med all möjlig bitterhet, anser jag likväl icke mödan värdt att du derpå svarar någonting, hälst hvar och en inser löjligheten af hela hans plan. Det enda vore i afseende å redactionen af membranen, om det vid något tillfälle kunde göra sig. Vid öfversättningen har han följt membranen, dock så att han äfven inflickat ifrån andra codices. NB inom parentheses. Jag har jämfört hans öfversättning med min och funnit den tämmeligen lika, hvarföre jag nu också afstått med utgifvandet af min öfversättning. Men så vida du i läseboken nämnt därom så har jag skrivit en liten afhandling för att införas på Mnemosyne, hvaruti jag först gifver tillkänna orsaken hvarföre jag måste förändra beslut med utgifvandet, och sedan i korthet utvecklar sagans historiska grund och förhållande till Rysslands *Nordens* historia. Om Liljegrén har jag blott yttrat mig på följande sätt: "Det torde ej löna mödan att nu mera förlora några ord öfver den plan H.L. fastställt vid utgifvandet af sina hjeltesagor, sedan han icke allenast redan därom erhållit välmenta påminnelser, utan ock tycker uptaga dem mycket illa. För min del måste jag likväl bekänna att jag genom hans anticritik icke kunnat förmå mig att ändra öfvertygelse, lika så litet jag tror att Herr Dr. Rask därigenom något förlorat." På några ställen har likväl Liljegrén icke förstått texten och de flästa af dessa ställen har jag anmärkt en note. Men min kära Vän! det är icke nog härmed. Det tycks som man i Sverige skulle vilja utsända kritikens åska för att krossa dig. I går erhöll jag början af en recension öfver din Anglosachsiska gramatika uti Upsala Litteraturtidningen. Jag vet ej af hvem den må vara emedan det blott utgör början; men Rec. tyckes isynnerhet uppehålla sig vid dit företal. Alla dina skäl för Skandinaviska språkets sjelfständighet anser Rec. såsom onödiga emedan efter hans tanka det skandinaviska och tyska språket äro så nära slägt att i det ena finnes knapt ett enda ord som icke skulle äga en motsvarande rot i det andra, och att de säkert herstamma ifrån samma moder, hvilken uptäkt (som vist icke är ny). Rec. säger sig hafva gjordt under det han studerat dialecterne, och, hvilken han i en större afhandling snart lofvar ådagalägga. Hela recensionen tyckes syfta därhän att tillintetgöra dit raisonement i företalet, men eljest är skrifsättet ganska anständigt, och icke så pöbelaktigt som det hvilket råder i Liljegréns Anticritik.

Just nu skref St. Rådet Adelung till mig att Gr. Roumantzof skickat honom dit bref jämte det du skrivit till Grefven, men som isen just nu går i Nevan så kan jag ej fara dit för att inhemta dess innehåll. Eljest kan jag berätta dig att Sjögren antagit Condition hos min Svåger¹⁰¹ 20 virst här ifrån Staden, där han kan hafva tillfälle att litet studera sig in i Ryskan och Slavonskan hvarefter han sedan kan användas till resor eller något annat litterärt ändamål hvartill framtiden väl lemnar utsigter.

Adelung trodde att om Du hade talat mera uprigtigt med honom om dina angelägenheter hade du säkert af regeringen erhållit understöd till din resa. Jag svarade att din delicatess icke tillät dig sådant. Om du skriver till mig så skrif ock några ord till honom och tacka honom för den möda han nu gifvit sig med denna penning remiss. Sådant faller i god jord, och emedan han har vidlöftiga relationer och ju längre du kommer alt måste gå genom regeringen, så är hans åtgärd outhärlig. Af

¹⁰¹ Pastor Erik Wilhelm Skotte i Toksovo.

Frähn har jag emottagit ett exemplar af Alkoran, han sade sig ej hafva kunnat erhålla flera; men priset viste han icke emedan han derpå icke erhållit någon räkning. Den får nu ligga hos mig till nästa år.

Ehrström har erhållit 2100 Rubel årligen i tre års tid såsom understöd vid utarbetandet af sitt Ryska lexicon. Presidenten Schiskof ber hälsa dig. Han har nu en stor del af sitt etymologiska stamträd färdigt. Du såg ju något däraf? Åt Ehrström skänkte han nya uplagan af Akademiens lexicon.

Commissionen för allmänna Undervisningen i Finland har utsatt en belöning af 400 Rubel för den som författar den bästa Finska historie till bruk vid skolor och föreläsningar. Om jag hinner så vill jag försöka på, men visst icke för belöningen ty den är skandaleust ussel.

Rosenkamp har längesedan blifvit mått med Isländskan; det är nu ungefär 4 veckor sedan jag sist var hos honom.

Nu erinrar jag mig icke mera några nyheter af värde. Dock – som du är min vän och deltar i allt som gör mig glädje, så får jag berätta att jag jagat alla mina pensionärer på porten och om därigenom mina inkomster blifvit betydligt minskade, så har jag därmed åtminstone vunnit lugnet.

En Magister Schröter har i Upsala utgifvit en samling af Finska runor med tysk öfversättning. Jag har väl dem, men som jag ej är stark Finne så kan jag ej dömma därom. Kännare berömma öfversättningen. En annan liten lingvistisk afhandling skickar jag dig som är rätt intressant. Af *Gottlund* har i Upsala utkommit en vidlöftig afhandling om Finska ordspråk. Men den tadlas mycket så väl i anseende till sin ortografi som öfriga behandlingssätt. Min hustru och alla barnen be helsa Professorn. Må väl och låt mig snart få bref af dig. Tre bref har jag fått af dig i sommar.

Hipping

d. 24 Oct. 1819 g. st.

Nr 17

Min Egen Bror!

Såsom du af med följande bref kan se, så affärdade jag redan i början af denna månad dina penningar i det hopp, att mot slutet af månaden säkert skulle erhålla dem; men tänk min ledsnad, då i dag St. Rådet Adelung berättade mig att Couriren som bordt afgå den 3de Nov. först reser i öfvermårgon eller den 21. Emedlertid är jag oskyldig. Sedermera har jag erhållit bref ifrån Danemark med inneliggande bref och Creditif, hvilka jag nu på en gång tillsänder dig i det hopp att det skall göra dig gud [!] nytta på vägen. Men, käre vän, af Baron Hennings är jag ej i stånd att få penningar. Jag skickar dig hans egenhändiga bref, på det du må se att jag icke ljuger. Sedan det blef skrifvit har jag varit hos honom flere gånger och sist nu i afton, men ingenting kunnat uträtta. Ett sådant förhållande är högst oanständigt af en Charge d'affaires.

Dina bref [i marginalen: Mosdok] voro rätt interessanta, och jag har meddelat deras innehåll åt flere af dina vänner. I dag åt jag middag hos Grefve Roumantzof, och han lofvade med första skrifva dig till; emedlertid bad han helsa och säga att han ehuru nog sent erhållit dit bref, emedan det först vandrat till Petersburg och därifrån till hans landtegendom Hommel. Han har sedermera communicerat dit bref med Adelung i anseende till Volobschkof och Sjögren, och skrifvit: conservez cette lettre, nous causerons la dessus; men ännu har ingen fråga därom blifvit väkt.

Emedan på gamla cartor Vaigatz sundet skall kallas *Fretum severum*, så har det fallit honom in att Vaigatz vore däraf en öfversättning. *Gatz* eller *Gets* skall också enligt hans påstående på Anglosachsiska betyda *Sund*, hvarföre han förmodar att *Vai* skulle betyda *järn*. Om derföre ett sådant ord är dig bekant antingen i Isländska, Grönländska eller något annat språk, så underrätta mig därom. Det skulle göra gubben ett nöje.

Laboikof som fått sig en piga ifrån Mecklenburg och som talar platt tyska, sysselsätter sig nu

med att jämföra Danskan med Platt tyskan. Han förundrar sig att Prof. Rask icke sagt honom att dessa språk äro så nära slägt. Och ehuru jag öfvertygat honom att denna likhet icke sträcker sig till formerne, och allraminst bevisar någonting emot nordiska språkets ålder, så menar han ändå att det kunde vara annorlunda. Genom Laboikof har jag gjordt bekantskap med en Pollack Kodakofski som gjordt resor i Ryssland för att på ort och ställe undersöka alla de ställen som i Chrönikorne omnämnas. Han skall ock hafva funnit de gamla Slavernas boningsställen, hvilka han känner däraf, att vid hvar by skall hafva varit ett offerställe (рождище som han kallar det), och dessa offerställen skola ännu mycket ofta förekomma lika som små uphöjningar med stensättningar rundt omkring. Alt detta låter ganska intressant, men nu äger han tillika en konst att etymologisera så att håren resa sig på hufvudet. Jag kan med skäl kalla honom den Ryska Rudbek. Utom Ryska urkunder dem han alla kan nästan utan till har han mycket liten beläsenhet, som visserligen är att beklaga. Då jag en gång kom att nemna om Aldagoburg såsom det samma med Ladoga och mycket bekant hos Skandinaverna, sade han: "Pustiki, Aldagoburg, Oldenburg, och Altenburg är alt ett och samma och förekommer i länder där Slaver förut bodt; nu sedan jag upfunnit рождище och Grafvar ända up till Ladoga så är det tydligt att altsammans tillhört Slaverne och nu mera behöfva vi inga Skandinaver i vår historia." – Nu hade jag nog, men kunde ej annat än beklaga att ett verkligt snille, sålunda skulle gå förloradt.

Jag har skrivit en afhandling om *ett i Ryska Chrönikor omtalat Ryssarnes Krigståg till Finland*, hvilket blifvit läst med mycket bifall. Jag har lemnat den åt Grefven, men jag vet ännu icke hvartill han vill använda den samma.

Recensionen öfver din Anglosachsiska språklära har ännu icke kommit till slut, så att jag icke kan säga hvem som är dess författare men utom företalet, hvaruti du något contradiceras, så är det öfriga till mycken heder för bokens författare.

Såsom Nyhet kan jag berätta att Adjuncten Becker erhållit privilegium på en finsk tidning som ifrån nästa års början kommer att utgå. Men Åbo allmänna tidning uphör och i dess ställe utgifves i Helsingfors en tidning under namn af Finlands allmänna tidning.

Nu skyndar tiden och Curiren. Adieu då, min goda Rask. Mätte Gud följa dig på vägen och i alla dina företag skänka dig välsignelse och gifva dig tålamod att uthärda alla med resan åtföljande besvärligheter, samt hälsa för att utan hinder kunna fortsätta densamma. Troligtvis lär jag nu mera icke komma att tillskrifva dig något sedan du kommer in i Persien och Indien. Men om det är möjligt att erhålla af Hennings penningar så vill jag ännu i December månad öfversända dem till Tiflis. Längre än till medlet af Januari behöfver du icke vänta. Skulle du likväl vilja resa förut och tro att du icke kommer att behöfva de här innestående några 100de rubel, så kann du ju lemna någon hos General Jermalof fullmagt att af Curiren emottaga dit bref och till mig återsända de medföljande penningarne; då jag säkert kommer att återfå dem af Ministern Nesselrode, och sedan skall jag med första öfverstyra dem till Köpenhamn dig till mötes. Må väl och glöm icke din alltid

Tillgifne Hipping

St Petersburg
den 20 Nov. 1819.

Nr 18

Bästa Vän!

Jag skyndar att besvara ditt bref af den 16de Nov. som jag just nu erhö. Med den största grämlse erfar jag att du icke erhållit något af mina bref, men på det du icke må tro att jag glömt mitt löfte eller på något sätt försummat dina affärer, får jag underrätta dig att jag för mer än 2^{ne} månader

sedan skrifvit dig 2de särskilta bref på Astrakan under Mitkaeli¹⁰² adresse, dessutom skickade jag den 2da November med en Curier som gick af till Jermailof ifrån Ministern Nesselrode dina penningar (3000 Rub.) och i medlet af November dit Creditif ifrån Köpenhamn, äfven med samma Curier som af oförmodade orsaken kommit att qvarstadna så länge. Dessa sednare måste du nu redan hafva erhållit, ty Ministern Nesselrode har lofvat särskildt skrifva derom till Jermailof, så att du också af mina medföljande bref kann finna att jag är oskyldig. Penningarne ifrån Baron Hennings har jag icke kunnat erhålla ehuru jag lupit där nog ofta, utan torde man få genom någon Dansk inflytelse fordra ut dem. – Af Müller har jag sedermera haft ett bref, hvaruti han anmäler att de af mig afsände saker, lyckligen framkommit, och att han nu är sysselsatt med tryckningen af 3die delen af Saga bibliotheket. En Afhandling som jag skrifvit öfver ett af Ryssarnes Krigståg till Finland har vunnit mycket bifall af Romantzofer och Krug. Den förstnämnde låter nu trycka den på sin bekostnad.

Intet bref har jag nu erhållit däruti du ber mig sända penningar genom Sarepta, ej [h]jeller har jag skickat dig några paquetter med böcker, emedan jag saknat lägenhet, ty Couriren kunde icke taga annat än bref med sig. Af Frähn som ber hälsa, har jag emottagit endast en Alkoran, den jag i nästa sommar skall skicka till Köpenhamn.

Nästa vecka skall jag igen skrifva dig till, hvarefter du icke får vänta något förrän jag fått svar att du emottagit penningarne och att du stannar något längre tid i Tiflis.

Detta är nu hvad jag i korthet har att meddela dig; måtte blott detta bref icke dela de andras öde.

Din Uprigtige
Hipping

d. 11te Dec. 1819.

Nr 19

Bästa Bror!

Du kan ej föreställa dig min fägnad då jag änteligen i förgår emottog dit bref af d. 1^{sta} Dec. däruti du berättade att du erhållit ett af mina bref. Jag har varit så orolig att du skulle misstänka mig för försumlighet, och tillskrifva mig samma ovålighet hvaröfver du ofta klagade hos dina andra Commissionärer. Nu hoppas jag åtminstone att mina andra bref snart skola komma efter, och att då detta bref framkommer, du skall hafva emottagit äfven det vigtigaste nemligen penningarne och creditivet. Så snart jag erhöi ditt bref var jag hos Baron Hennings, och uträttade där lika mycket som förut. Han medgaf väl att du torde vara oskyldig, men påstod ändå att det af dig ungefärligen upgifna priset angått hela verket. I Januari månad lofvade han nu betala dem, men om också så vore, så vet jag icke huru jag skall få dem till dig, emedan du enligt löfte skall lemna Tiflis i Januari månad. Emedlertid bör du skrifva mig till huru du önskar att jag skall härmed förfara, antingen jag skall skicka dina penningar till någon bestämd ort i Persien, eller behålla dem här så länge eller skicka dem till Köpenhamn. Hennings trodde att han genom Persiska Gesandten skulle kunna tillställa dig dem i Persien, men jag liter ej mycket derpå. Af de penningar du lemnade mig hafva ungefär 80 Rubel blifvit employerade, och med dem som jag ämnade skicka tillika med Hennings remiss, så har jag nu innestående 346 Rub. 21 K. hvaraf jag vill skicka dig 250 Rub. om du så vill och behåller de öfriga 94 Rub. här till framdeles behof. Nu skall jag besvara de ämnen hvarom du befrågat mig. 1mo Om Koran har jag förut skrifvit. Frähn har blott kunnat erhålla en enda och den har jag behållit här för att skickas till Köpenhamn. Tatarska gramatikan har han ej [h]jeller erhållit; han var mycket missnöjd med sin Commionär Jartzof. 2do Frähn har ingenting erhållit ifrån Upsala genom Gumelius, utom et

¹⁰²¹⁰² I sitt brev den 25.12.1819 använder Hipping namnformen Michael även om det alldeles uppenbart är fråga om en och samma person.

bref hvaruti han låfvar mycket, men hvaraf ingenting ännu blifvit upfyldt. Genom Hallenberg har han likväl erhållit en hoper af de saker han önskat sig. Atterbom är hemkommen och har fått updrag att undervisa Kronprinsen i Tyska litteraturen. Striden med Allmänna Journalen tyckes hafva afstadnat för en tid, ej [h]eller hör man något om Hammarskjöld, utom ett litet loftal som Arfvidson höll öfver honom i slutet af sin Afhandling *om de sednaste Upträden i Svenska Vitterheten* uti Mnemosyne. Strålman har svarat på Beckers recension, men emedan han ej kan väl Svenska och han uttryckligen förbehållit att Redactionen ej skulle ändra något i hans ord, så har det blifvit den tokigaste upsats jag läst i mina dagar. 3^{io} Renvall har fått Uskela Pastorat, med <med> detsamma har också arbetet på Lexicon för en tid afstadnat. Men han har emedlertid därom låtit avertera Grefven och afsagt sig att emottaga något vidare penningar, emedan hans sysla icke tillåter honom att så tråget som hittills därmed sysselsätta sig. Grefven har därvid ingenting haft att invända, utan blott yttrat: Renvall skall ingenting förlora. 4^{io} Om Romantzofska samlingarne har jag ingenting vetat. Men på tillfrågan hos Krug, sade han att Grefven lofvat förära till Universitets bibliotheket ett exemplar af alla de verk som på hans bekostnad blifvit tryckte. Så vida Grefven straxt efter det gifna löftet kom att resa bort, så har detta blifvit glömt, men Krug lofvade med första erinra Grefven därom, hvilken sedan utan tvifvel lemnar dem i mitt våld att till Köpenhamn öfver styra. 5^{io} Isländska språkläran, läseboken och Eddan äro utkomne, och de två första äfven resenserade. Ibland annat finner Rec. underligt att du i Läseboken uptagit ett bref ifrån en piga och att du icke bifogat någon ordbok så mycket mera nödvändig som Björn Haldarsons Lexicon är så ofullständigt. 6^{io} Nordblad har blifvit antagen till eleve i Pedagogiska institutet, men har kort därefter lemnat Petersburg, jag vet ej af hvad orsak och rest till Finland. Sjögren är ännu i Åbo. För ett par veckor sedan tillböd mig Frähn 2da Bibliothekariatet vid Vettenskaps Akademien med 900 Rubels lön, där han är första Bibliothekarien. Men emedan jag nu blifvit engagerad af Romantsof, och Ouvaroff skyndar med Vettenskaps Academiens bibliotheks iståndsättande, så har jag icke af brist på tid kunnat antaga tillbudet; men jag har föreslagit Sjögren såsom mycket passande. Frähn har äfven bedt mig skrifva till honom, hvilket jag ock gjordt, och nu väntar jag dageligen hans svar. Frähn har skrifvit 2^{ne} bref till dig på Astrakan, det ena den 2 Sept. och det andra den 9 Oct. 1819. Adressen var till Volotsokof. Gariski skall vara återkommen, men jag har ännu icke träffat honom. Köppen är ännu borta.

Detta är nu alt hvad jag minnes såsom värdt att meddela dig. Framdeles skrifver jag icke mera på Tiflis till dig, utan vill adressera mina bref till Herr Mitchel i Astrakan och öfverlemnna det för öfrigt till ödet att vidare fortskaffa dem.

Snart hafva vi nyåret. Blifve dess början för dig glad och fröjdande, men ännu mera dess slut därom önskar din

Alltid Tillgifna
 Hipping

St Petersburg
 den 25 Dec. 1819.

Nr 20

Min Heders Broder!

Sedan jag nu nog länge upskjutit med öfversändandet af de par hundra Rubel som jag ännu hade hos mig i hopp att på en gång kunna öfverskicka de 415 Rubel som Baron Hennings var skyldig, har jag nu likväl i dag till Herr Buck aflemnat 250 Rubel för att skickas till Sarepta, och därifrån genom Herr Mitchel till dig. Baron Hennings har uppehållit mig med goda löften ända hittills såsom du torde se af medföljande billet ifrån honom. Skulle jag sjelf hafva penningar, skulle

jag gerna gå i förskått, men sedan jag expedierat mina pensionärer, har mina inkomster varit mycket knappa. Nog tror jag att Hennings är en hederlig Mann och att han gerna ville betala, men han har intet. Jag tror han blifvit narrad genom sitt gifte. De öfriga 3000 Rubel jämte Creditivet som jag i medlet af November till dig öfversände måste nu redan vara framkomne. Om icke så bör du hos General Jermailof fråga därefter. Dukaterna som afgingo med en Curier voro i en påse inlagde, och jämte ett bref ifrån Grefve Nesselrode till honom adresserade, hvarom jag altsammans <jag> redan förut averterat dig per posto.

Jag har sökt att annorstädes få låna de 400 Rubel som Hennings är skyldig för att skicka till dig, och var hos Gericke i denna afsigt men han kunde icke gifva utan anvisning ifrån Köpenhamn. Jag ville då gå till Schefter, men han sade att det vore fåfång möda emedan Schefter var alldeles utan penningar och skyldig och dessutom ämnade snart resa bårt härifrån. Ifrån Moskau har jag icke erhållit några böcker hvarom du skrifer, ej [h]jeller har jag emottagit den kista Pastor Dalin skulle afsända. Men så snart de komma skola de riktigt afsändas. Med Curiren skickade jag också företalet af Liljegréns sagor, hvarmed du i ledsamheten kann divertera dig. Med utgifvandet af Ryska samtalen har jag icke haft tid att sysselsätta mig, sedan Romantzofs Bibliothek uptagit min tid. Han ger mig verkligen 1200 Rubel i året, men jag har förbundit mig att inom 2^{ne} år skriva ny Catalog och sätta det i ordning. Grefven håller mycket af mig, det han sagt mig många gånger, ja han yttrade sig en gång att om jag ej vore präst så skulle han alldrig släppa mig ifrån sig.

Dit bref med ineliggande till Thorsteinsson har jag erhållit och expedierat det sednare. I förgår emottog jag dit andra bref, och aflemnade äfven straxt dit bref till Laboikof. Hvad det fröjdade honom. Han torde också med denna dagens post besvara detsamma.

Köppen har hemkommit ifrån sin resa och medbragt många intressanta underrättelser, och ritningar af Monumenter dem han mycket noga copierat. I synnerhet har han uppehållit sig länge vid staden *Olvia*.

I femte delen af Viener Jahrbücher d. Litteratur står en interessant upsats om Persien, som skulle komma dig mycket väl till pass i fall det vore möjligt att få boken till dig. Adelung har också däruti meddelat en intressant öfversigt af Ryska litteraturen år 1819.

Om det skulle interessera dig så kunde jag berätta att Ecclesiastiqua författningen i Ryssland har undergått en stor förändring. I stället för Justiz Collegium har nu ett Consistorium blifvit inrättadt där en Biskop presiderar. Och hvem tror du att Kejsaren utnämnt till Biskop? Jo en landtpäst ifrån Finland som nyss förut blifvit utnämnd till Biskop i Borgå.¹⁰³ Sannerligen mycken ära för Finnarne.

På lång tid har jag ej haft några underrättelser ifrån Danmark, och ifrån Sverige alldeles icke så att jag icke kan traktera dig med några nyheter ifrån de orterna. Men så när hade jag glömt att berätta att vi nu emottagit en Tidning på finska, som är ganska populär och intressant, och hvad man knapt skulle tro, Prenumeranternas antal skall vara ovanligt stort, hvaribland 5 a 600 hundra [!] bönder.

Nu minns jag ingenting annat utan får helsa dig ifrån alla dina bekanta, äfven som från min Hustru och mina barn. Mila blef alldeles utom sig af fröjd då jag berättade att du låtit helsa henne.

Din alltid Tillgifne och
Redelige
Hipping

St Petersburg
den 26 Jan. 1820.

Nr 21

¹⁰³ Zachris Cygnaeus, biskop i S:t Petersburg 1820–1830.

Min Kära Broder!

Änteligen får jag åter det nöjet att skriftvexla med dig, sedan jag i tre års tid däraf varit i saknad. Med särdeles glädje erfor jag din återkomst till fäderneslandet, ehuru dit bref af d. 6. Mars 1823 genom vårdslöshet hos vännen och Commissionären ej förrän mot slutet af året kom mig tillhanda. Men lika mycket jag har bekommit det och vet att du har lyckligt öfvervunnit dina faror.

Alraförst måste jag göra reda för mitt fögderi. Men innan jag kan göra den fullständig måste jag bedja dig vara så god och säga mig huru stor den sista växeln var som kom tillbaka ifrån Petersburg till Herr Larssen. Det är obegripligt att jag glömt annotera det. Likväl har jag satt mig till minnes att du har innestående hos mig 92 Rubel 11 Kopek. Var god och låt mig veta huru du vill disponera dessa penningar, antingen du vill derföre uphandla några böcker i Petersburg eller få dem öfverstyrde till Köpenhamn. I begge fallen skola penningarne till den person du anviser utbetalas genom min Com[m]isionär i Petersburg, så snart jag därom underrättas. Skrif då också åt hvem jag skall lemna din guldosa, hvilken jag har hos mig i förvar. Loboiko är bästa, Sjögren äfvenså – men kanske kunde jag emot qvitto få lemna den till Asmus Simonsen där vännen Buck är Bokhållare.

Såsom du vet var jag anställd hos Gr. Rumantsof såsom Bibliothekarie, i hvilken beställning jag fortfor till sistledne vår, då jag blef utnämnd till Kyrkoherde i Vichtis församling. Min flyttning var Grefven mycket emot, ty han gaf mig sjelf det smickrande loford att han alldrig önskat se mig skild ifrån sig, men såsom du vet så har Gubben den svaga sidan att vara för mycket oekonomisk ibland, och då han icke kunde försäkra mig om ett beständigt åtnjutande af den lilla lön jag hade af honom, så var det klart att jag måste se mig om efter en stadigare plats. I litterärt afseende har jag mycket förlorat, ehuru jag på utkomstens vägnar vunnit; ty jag är skild ifrån alla lärda och biblioteker. År 1822 utgaf jag en afhandling på tyska: *Bemerkungen über einen in den Russischen Chroniken erwähnten Kriegszug der Russen nach Finnland*, som du torde få se hos Prof. Müller. Min förklaring har vunnit allmänt bifall och märkvärdigt nog att jag nu bor på det stället (Бака) som i Chrönikan omtalas, och finner min hypothes af lokalen alldeles besannad. En liten afhandling om Biskop Henric med anledning af några handlingar dem jag fann i Inrikes Collegii arkiv i St Petersburg har jag äfven låtit trycka i en samling af Handlingar hörande till Finlands Kyrkohistoria och som utgifvas af Årkebiskop Tengström. Denna man är den enda som man med skäl kann kalla litteratör i vårt fädernesland. För 2^{ne} år sedan utgaf han en *Afhandling rörande Prästerliga tjenstgöringen och aflöningen i Åbo Erkestift*. Åbo 1820 3 Delar i 4^e. Ett verk som utom den stora nytta det medför Prästeståndet i allmänhet är upfylldt med viktiga historiska uplysningar öfver landets förhållande i äldre tider.

År 1821 utgaf han en *Oratio funebris in memoriam etc Henr. Gabr Porthan* som utom biografiska äfven meddelar interessanta bibliografiska och historiska underrättelser. Renvall som genom Grefven erhöill sitt sökta Pastorat är nu däraf så förhindrad så han hinner med stort ingenting. Han sökte och erhöill 1 år tjänstledighet för att kunna i Åbo öfvervara tryckningen; men detta oagadt äro nu mer än 2 år förflutna och ännu är icke mycket mer än hälften trykt. Utom sitt honorarium af 1200 Rubel årligen i 3 års tid, lofvade Grefven honom 500 Rubel och 50 exempl af boken för det han besörjer correcturet. Stora debatter angående finska språket har ägt rum i *Mnemosyne*, men o cheu! Denna verkligen interessanta tidskrift har af brist på afnämare i år uphört. En annan under namn af *Åbo Underrättelser* har trädt i dess ställe, och utgifves af en bokhandlare som lagt 2^{ne} Magistrar till Redactörer. Du kan tänka att den innehåller varor som äro värda att föra till torgs! *Turun Viikon Sanomat* med sin nya ortografie har bibehållit sig och vunnit bifall. Den läses mycket af Allmogen. I Ekonomiska vettenskapen har Professor Böcker i Åbo utgifvit hvarjehanda som jag ej så noga förstår att bedömma. E[h]rström har sedan din afresa utgifvit en Rysk läsebok med hänseende till sin Gramatika. Det är den första bok i det slaget jag känner. Jag har äfven 1 Exempl. däraf för dig, men vet ej huru jag skall få det till Köpenhamn. På Regeringens bekostnad utarbetar han nu ett Ryskt och Svenskt Lexicon som i Manuskript redan är avancerat till II Men enligt all sannolikhet blifver han snart befordrad till kyrkoherde i *Tenala* som han sökt, och då är det

kanske också slut med hans verksamhet i det afseendet. Också han hade en långvarig Polemisk strid i Mnemosyne, likväl mindre öfver språket för sig sjelf än öfver dess nödvändighet i Finland. Genom en nyligen utkommen förordning äro Präst Kandidater befriade ifrån nödvändigheten att taga Rysk examen. Alla andra måste göra det förän de lemna universitetet.

Fraehn är outtröttelig. Utom flere smärre Afhandlingar har han äfven nyligen utgifvit ett vidlöstigt arbete om Arabernas kännedom af Ryssland, som jag ännu icke sett och följagteligen icke känner titteln. Adelungs *Uebersicht aller bekanter Sprachen* känner du förmodeligen. Oagadt de förtreffeliga Recensionerna torde dervid vara mycket att tillägga och utesluta. År 1823 utgaf han ett Werk: *Die Korssungschén Thüren in der Kathedralkirche zur Heil-Sofia in Novgorod* med ett Bihang *Über die sogenannten Schwedischen Thüren* i samma kyrka.

Loboiko är Professor i Villna. Af honom har jag på 1 års tid intet hört. *Sjögren* är på regeringens bekostnad rest innåt Ryssland att undersöka de finska folkstammarne. Därom torde han sjelf hafva underrättat dig.

Huru det förhåller sig med Schröters Finnische Runen hvarpå Du prenumererat känner jag icke. Alt hvad jag för dig bekommit har jag riktigt afsändt – men af Grefve Rumanzof har jag för Universitetet i Köpenhamn ingenting bekommit, men jag skall i nästa bref jag skrifver påminna honom därom.

Detta är i korthet hvad jag nu i hast kan påminna mig värdt att meddelas. Låt åtminstone ett par gånger om året höra af dig. Min Adress är *Helsingfors genom Karis till Vichtis*. Jag skall bjuda till att också meddela dig underrättelser om Finska och Holmgårdska litteraturen så långt jag därom kan få underrättelse.

Min Hustru och barn som större delen äro fullvuxne och ofta tala om dig, bedja så mycket att helsa, men alramäst helsas du af din alltid

Tillgifne och Redelige
A.J. Hipping

Vichtis den 18 Juli 1824

Wilhelm Hougberg

Nr 22

Lovisa den 12 Maj 1832

Hochwohlgeborner Herr Professor!

Als ich im Jahr 1824 in Kopenhagen war hatte ich das Glück ihre Bekantschaft zu machen; diese werden Sie zwar jetzt schon vergessen haben, indessen ist ihre Güte mir noch immer theur und lieb, für welches ich diesmal meinen herzlichen Dank abstatte. Seit der Zeit habe ich nichts von Ihnen und überhaupt von Copenhagen erfahren. Selbst lebe ich still und ruhig in Finland zu Lovisa, wo ich Pfarrer bin. Solten auch Sie gesund und glücklich sein, so wär' es mir zwiefach theuer.

Sie werden mir verzeihen dass ich Sie folgendermassen befragen möchte:

Aus Kopenhagen habe ich mir zwei schöne Predigtsamlungen von *Liebenberg* und *Clausen* kommen lassen; sind da noch andere, biblisch, populär rührend über die Evangelien abgefasst, ungefär wie *Liebenberg*, und welche? Sind da Beichtreden beim Abendmahl und andere geistliche Reden von klassischen Werth wie *Liebenberg*? Unterricht oder Nachricht für Prediger wie sie sich verhalten müssen in ihrem Amt? Schriften über das Abendmahl? Ein Populäres aber vollständiges Handbuch der christl. Glaubens und Sittenlehre?

Würden Sie, Herr Professor, die Güte haben mir in ihrem werthen Brief diese Fragen beantworten und die Nahmen der Verfasser angeben, welche sie mir empfehlen, und die algemeinen

Beifall gefunden haben. Sie könnten sich in dieser Sache bei den Professoren der Theologie befragen. Ich wünsche aber nur praktische Bücher, solche die einem Pfarrer nöthig sind.

Grüssen Sie den H. Professor Clausen Guldberg sie werden mich schon vergessen haben.

Schreiben Sie mir zu also: Dem Herrn Doctor Wilhelm Hougberg *Helsinggör*. Abzugeben bei Nachfrage an ausländische Schiffer.

Das Schiff geht augenblicklich ab, der Wind ist schön; ich wünsche ihnen einen frohen Sommer [,] geben Sie mir künftig ihre Adresse, so werde ich mir die Freiheit nehmen jeden Sommer auf diese Weise mit ihnen zu correspondiren. Wir stehen mit Dänemark in keiner Verbindung ihre Litteratur ist uns doch viel werth. Mit Sehnsucht erwarte ich ihren Brief und künftigen Sommer, wenn ich noch lebe, werde ich die Bücher verschreiben, die Sie mir jetzt empfehlen.

Gott mit Ihnen, leben Sie wohl! Ich verharre zeitlebens mit tiefer Ehrfurcht

Ihr ergebenster Diener
Wilhelm Hougberg

Finland. Stadt Lovisa
d. 12 Maj 1832

Nr 23

Lovisa den 29 Juni 1832

Hochwohlgeborner Herr Professor!

Obgleich ich vor einigen Wochen mit einem hiesigen Schiffer mir die Freiheit nahm Ihnen einen Brief zu senden, so will ich doch diese abermalige Gelegenheit nicht versäumen meine inständige Bitte Ihnen zu wiederholen, indem der erste Brief leicht seinen Weg hätte verfehlen können.

Im Jahre 1824 hatte ich das Vergnügen in Kopenhagen Ihre Bekantschaft zu machen. An die Güte, welche Sie mir damals freundschaftlich erwiesen, denke ich oft dankbar zurück, und kan sie doch blos sehr selten an Fremdlingen aus Ihrer Gegend vergelten.

Ich bin jetzt Pfarrer und habe die trefflichen Predigten Ihrer werthen Landsleute, eines Clausen, Liebenberg, Groundtwig gelesen und bewundert. Dieses bewegt mich von Ihnen die Nahmen einiger rührenden und pathethischen Prediger, deren Werke im Rufe stehen, auszubitten. Ebenfals brauche ich ein vollständiges, populäres Lehrbuch der christl. Lehre so wie welche Beichtreden. Sobald ich die Nahmen erfahre so kann ich die Werke mir hernach ve[r]schreiben durch unsre Buchhändler.

Dies gehört zwar nicht zu Ihrem Fach, ich hoffe doch dass Sie von Ihren Freunden in der Universität Sich erkundigen werden u[nd] es mir gütigst verzeihen, wenn ich Sie [er]suche mir eine Antwort zu geben, welche Sie nur auf Helsinggör adressiren mögen, davon wird mein Schiffer den Brief abholen.

Verharre mit vollkomner Hochachtung
E^r Hochwohlgebornen
ergebenster Diener
Wilhelm Hougberg

Finland
Lovisa den 29 Juni 32

Jac Judén

Nr 24

Wiborg den 21 Febr/5 Martii 1819.

Widtberömde och Höglärde
Herr Professor!

Min lifligaste tacksamhet har jag äran aflägga för Herr Professorns mig bevista ynnest och hogkommelse med dess högst berömvärde arbete. Jag har ännu icke hunnit genombläddra hela Boken, men hvad jag läst och förstått, är förträffeligen afhandladt. Jag kan egentligen icke bedöma utan allenast beundra en så djup forskning af språkens grunder. – Hvad för öfrigt Herr Professorns anmärkningar öfver mitt lilla Grammaticaliska försök beträffar, finner jag dem, angående bokstäfvarna, ganska riktiga, och har jag äfven haft sådant i project, men ännu icke vågat införa något nytt bruk; jag skall likväl icke glömma att taga saken i närmare bepröfning. Men, rörande verberne och deras indelande i tre Conjugationer efter samma grund, som i Declinationerna, dertill kan jag ej finna nog bestämda reglor, mer än jag dem i mitt försök företedt. Denna omständighet måste jag således lemna derhän tills vidare upplysning i saken erhållits. Med odelad tillgifvenhet har jag äran framhärda

Vidtberömde och Höglärde
Herr Professorens
ödmjukaste tjenare
Jac Judén

Erik Gabriel Melartin

Nr 25

Hochwohlgeborner Herr Professor;

Vor etwa zehn Jahren zurück hatte ich die Ehre Ew. Hochwohlgeb. Bekanntschaft in Åbo beym Herrn Professor Renwall, Finnischen Sprachforscher und Schriftsteller, zu machen. – Dieses veranlasst mich bey dieser Gelegenheit Ew. Hochw. Gefälligkeit und Güte für den Überbringer dieses, einen Zögling unserer Universität, Johann Edward Öhmann, in Anspruch zu nehmen. Er reiset eigentlich seiner zerrütteten Gesundheit wegen, aber Zugleich um beyläufig die Litterärischen Institute Dänemarks kennen zu lernen. – Ich bitte daher Ew. Hochw. um eine freundschaftliche Aufnahme für diesen jungen Freund der Wissenschaften, und um durch Ihre Güte zu erlangenden Zutritt zu den Wissenschaftlichen und Kunstschatzen der berühmten Kopenhagener Universität.

Mit annehmendster Hochschätzung
verharre

Ew. Hochwohlgeb.
gehorsamster Diener
Er. Gabr. Melartin
d.Z. Rector der Kayserl. Alex. Univ. in Finland.

Helsingfors den 3 Julii 1832

Fredrik Wilhelm Pipping

*Nr 26

Högädle Herr Professor!

Då Herr Professorn, ej endast under sin vistelse i Finland för några år sedan, utan äfven derefter på flera sätt, men isynnerhet genom sin nitiska medverkan att i Köpenhamn åstadkomma insamling af böcker för det af den förfärligaste olycka hemsökta Finska Universitetet, ådagalagt en utmärkt välvilja för detsamma, vågar jag hoppas att vinna gunstig tillgift, då jag nu tager mig den friheten att ödmjukast anhålla om Herr Professorens upplysta och verksamma biträde i afseende å förökandet af det nya Bibliotheket vid denna Högskola, som under namn af Kejserliga Alexanders-Universitetet i Finland, nu, sedan d. 1. dennes här i Helsingfors etableradt, räknar en ny period af sin tillvarelse. Saken är den, att sedan en tryckt Catalog öfver framl. Doctor Thriges Boksamling blifvit genom Herr Professoren Bloch i Roeskild hitsänd, har Consistorium Academicum härstädes, ur stånd satt att begagna det tillika gjorda anbudet att köpa hela samlingen, likväl önskat att kunna förvärfva åt Universitetet någon del deraf, genom inrop vid Auctionen, som skall begynnas d. 27 i denne månad, och uppdragit åt mig, såsom Bibliothekarie, omsorgen att härom föranstalta. I Universitetets namn är det således, som jag ber, att Herr Professoren täcktes åtaga sig besväret att för dess Bibliotheks behof inropa de böcker, som under Catalogens numror finnas på medföljande Förteckning upptagne. Härvid möter väl en betydlig svårighet, härrörande deraf, att inga priser på böckerne äro bestämde; men emedan jag saknar alla hjälpredor, efter hvilka värdet på böckerne kunde något så när på förhand afgöras, och tiden dessutom varit för kort att anställa härom noggrann undersökning, medan ännu blott en ganska ringa del af dem, som Universitetet erhållit till skänks, är ur packlådor upptagen, har det icke kunnat blifva annorlunda. Otjenligt är det ock i allmänhet att föreskrifva visst pris i afseende på många, isynnerhet äldre böcker, hvilka kunna betalas mer och mindre, altefter flera olika omständigheter; hvarföre jag heldst förlitar mig på kännares omdöme och bepröfvande för tillfället. Af dessa orsaker är det ock, som jag anhåller att Herr Professoren, såsom väl bekant med alla grenar af Litteraturen, behagade efter egen kännedom af de i fråga varande böckernas värde, bjuda för hvar och en så mycket Herr Professoren tycker skäligt vara. Det enda jag upplysningsvis ville uppgifva härvid, såsom nödigt att iakttagas, är, att emedan Universitets Bibliothekets tillgångar äro ganska knappa, och uti Thrigeska Samlingen inga böcker finnas, som borde à tout prix anskaffas, alla de på min Förteckning uppförde böcker kunna cederas åt andra köpare, hvilka icke erhållas för så lindrigt pris, att åtminstone inbindningen blir obetald, och att transport-kostnaderne ifrån Köpenhamn och hit tagas i beräkning, hvilka ofelbart måste blifva nog dryga. Äfven är det angeläget, att de böcker, som inropas, måga vara väl conserverade samt hyggligt inbundne, för att undvika den betydliga kostnad, som ombindningen erfordrar. Så snart jag af Herr Professoren erhållit underrättelse om beloppet af de inropade böckernas värde, och vid inpackning samt afsändning förefallande omkostnader, skall jag så fort möjligt är foga anstalt om penningars anskaffande, och hoppas att då äfven få räckna på Herr Professorens goda anstalt om hitsändande af de inropade verken, när dertill någon sjölägenhet yppas.

Under anhållan om Herr Professorens fortfarande bevågenhet, framhärdar jag med största högaktning

Högädle Herr Professorens
ödmjukaste tjänare

Fredr. Wilh. Pipping

Helsingfors d. 17. Octob. 1828.

Höjstærede Herre!

I sin Tid har jeg haft den Ære at modtage Deres Skrivelse af 17de Oktbr f.Å. med indlagte Kommissioner for det kejserlige Aleksanders Universitet i Finland, og burde vel for længe siden have besvaret den; men dels blev Bogauksjonen, som Kommissionerne angik udsat flere Gange, og sluttelig foretaget sidst i Året i Desember Måned, dels har Vinteren her været så stræng, og Postgangen desårsag så afbrudt og usikker, at jeg har troet at burde ble noget. Endnu have vi her Frost og Sne, så at Posten sjælden kommer eller går regelret.

De mig betroede Kommissioner har jeg søgt udføre efter bedste Skönnende, og det skulde meget glæde mig om De, Höjstæredel og det kejserlige Universitet i Almindelighed, måtte være fornöjet med mig; det vilde imidlertid ikke hjælpe her at indgå i Enkeltheder, da Bøgerne endnu en god Stund ikke kunne ventes til Helsingfors, men Årsagen, hvorfor jeg skriver disse Linier er for at underrette om Udfaldet i det hele, og udbeder mig Forholdsregler med Forsendelsen af Bøgerne til Sommer, samt den lille Sum, hvorfor der ere købte Bøger til Dem, på en eller anden Måde anviste. Den mig tilstillede Regning for Universitetet lyder da på

	179 Rd. 12 Skl. for Bøger
hvortil kommer	Salarium 11 – 19 –
og Indpakning &c.	9 – 72 –

Ialt 200 Rd. 7 Skl. danske Sedler

Det bliver altså 200 Rbd. 7 Skl. danske Sedelpenge, som jeg må udbede mig anvist jo för deres kærere i denne Anledning; tillige vilde jeg bede Hr. Bibliothekaren at underrette mig om Universitetet ikke i Sverrig har nogen Kommissionær, som jeg kunde adressere mine følgende Breve til, for at undgå den lange Omvej over Tyskland, dette vilde nl. især behøves når jeg sender Konnossement på Bøgerne, og når den kvitterede Originalregning sendes. – Endelig har jeg også en literær Kommission til Dem, Höjstæredel for Universitetet her og for mig selv, om jeg dermed tör besvære Dem, nl. at købe og sende to Expl. af Renvalls finske Lexikon 2^{den} Del; da både Universitets-Bibliotheket og jeg selv har første Del, som er en Foræring af Grev Rumänzow, men savner og længes meget efter anden Del af dette vigtige Verk. Hvis noget grammatikalsk Arbejde er udkommet i Finland yngre end Strahlmanns og Judéns (1816 og 1818), bedes De også meget at købe og sende mig ét Ekspl. af hvert, om det også blot ere ny Udgaver af de nysnævnte. Endelig vilde jeg meget gjerne udbede mig en kort Efterretning om Sjögrens Rejse til de finske Folkefærd i Rusland, nl. 1) om han er kommet hjem o 2) om han har udgivet eller bekendtgjort noget om sin Rejse, som på nogen Måde oplyser Sprogenes Forholde 3) hvor sligt erholdes eller, om muligt, da at købe og sende mig strags ét Eksempplar deraf til mig selv. Regningen for sligt Udlæg skal med störste Nöjagtighed worde betalt jo för den sendes des kærere, eller f. E. betalt til Overbringeren, om det sendes til Søs i Som[m]er.h

Jeg har haft den Ære at modtage en venskabelig og såre kærkommen Skrivelse fra Statsråd Stichæus, hvem jeg beder at hilse og bringe min ærbødigste Taksigelse for hans kærlige Erindring af sin fjærne Ven. Har jeg nogen anden Ven eller Velynder i Helsingfors bedes ligeledes at hilse Dem fra

Höjstærede Hr. Bibliothekar! Deres ærbødigste
R. Rask

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

För ärade skrifvelsen af d. 24. sistl. Martii och isynnerhet för den utmärkta välvilja, hvarmed Herr Professoren behagat emottaga och uträtta de Commissioner, med hvilka jag på härvarande Kejsarl. Universitets vägnar besvärat Herr Professoren, får jag härmedelst aflägga ödmjukaste tacksägelse, jemte det jag här bifogar en Assignment eller Vexel uppå den summa af 200 Rbd. 7 skill. som Herr Professoren uppgifvit vara Universitetets skuld. Så mycket möjligt varit, har jag väl skyndat med denna affaires iordningställande, men i anseende till posternas långsamma gång denna årstid, och då penningarne icke lära få lyftas genast vid Assignmentens uppvisande, befarar jag att Herr Professoren kommer att lida något, om icke Herr Professoren i räkning framdeles upptager de omkostnader, som kunnat i anledning häraf yppas. Jag förmodar väl att det handelshus, på hvilket medföljande Assignment är ställd, icke vägrar att äfven derutöfver betala till Herr Professoren hvad som fordras, och derföre debitera utgifvaren Assessoren Julin, som lofvat godkänna det; men skulle sådant nekas, ber jag Herr Professoren vid bokräckningens hitsändande underrätta mig, om tillökning i omkostnaderne behöfts, hvarefter jag med det skyndsammaste skall foga anstalt om remboursering. Hädanefter menar jag väl att posterne utan all svårighet gå öfver Sverige, så att Herr Professorens bref kan på den vägen omedelbarligen komma mig till handa; men om Herr Professoren anser det nödvändigt att adressera det till någon Commissionär, så får jag härmed såsom sådan uppgifva Kongl. Secreteraren Herr Wilh. Forslund i Stockholm. – Hvad böckernas hitsändande vidkommer, så är det all anledning att förmoda att instundande sommar något fartyg kommer att afgå ifrån Köpenhamn, antingen directe hit till Helsingfors, såsom önskeligast vore, eller ock på Åbo eller Ekenäs, hvarom Handelshuset *Brandt* bäst är i tillfälle att lemna Herr Professoren nödig underrättelse; men om så händer, att ingen lägenhet gifves att på detta sätt fortskaffa dem, ber jag att Herr Professoren ville försända dem till Helsingör och därvarande Handelshus *Lovisa Holm Johans Enka*, som för sina omkostnader skall få ersättning af Vice-Consulen Wasenius härstädes. I alla händelser bör dock Kistan eller Lådan adresseras till *Kejsarl. Alexanders-Universitetet i Finland*, på det den icke må blifva öppnad vid gränsetullen, samt särskildt uppgift vidfogas, om den person som på hvarje ort emottager den. I Åbo gör Bokhandlaren Frenckell & Son det, om så behöfves, men på andra orter torde den person, till hvilken fartygets öfriga last är adresserad, kunna också i afseende på denna låda anlitas.

Sällan yppas härifrån sjölägenhet directe på Köpenhamn, men då alla utom Sundet gående fartyg lägga till vid Helsingör, blir det ingen svårighet för mig att i sommar dit sända de arbeten uti Finska språket, som Herr Professoren för sig och Universitets Bibliotheket önskar, och hvilka jag då vill adressera till ofvannämnde Holms Enka, hos hvilken Herr Professoren torde hafva tillfälle att låta efterfråga dem, i fall de icke annars komma Herr Professoren till handa. Med visshet kan jag dock ännu icke säga hvilka af dessa skrifter jag kommer att skicka, emedan jag ännu icke har i händer andra af dem, än Sjögrens *Anteckningar om Församlingarne i Kemi-Lappmark*, och blott äger löfte om några andra, hvaribland Renvalls Lexicon och von Beckers Finska Grammatik. Af dessa böcker uppbrann största delen af upplagan vid den stora eldsvådan i Åbo, men af den förra hade dock ett antal exemplar dessförinnan afgått till St. Petersburg eller stadnat på landet hos Författaren, hvarföre jag har hopp att både för Universitetet och Herr Professoren sjelf få, om icke andra delen för sig, så åtminstone begge delarne tillsammans. Äfven har Adjuncten von Becker lofvat mig ett exemplar af de fem eller sex, som ännu hos honom finnas i behåll af Grammatiken. För dessa böcker, om de blifva flera eller färre, blir hvarken Herr Professoren eller Universitetet i Köpenhamn mig något skyldig, emedan de komma att betalas af härvarande Universitet, som önskar att på detta, ehuru föga tillfredsställande, sätt bevisa sin tacksamhet så väl emot Herr Professoren, som emot det Köpenhamnska Universitetet, hvilket så frikostigt riktat vårt Finska med böcker af utmärkt värde och gagnelighet.

Ännu är Sjögren icke återkommen ifrån sin långa resa, men enligt hans sednaste bref ifrån en liten stad i Kostromska Gouvernementet, af d. 8 i denne månad, väntade han endast på penningar för att kunna återvända till St. Petersburg. Utom förut nämnde Anteckningar om Kemi Lappmark, har man ännu icke andra underrättelser om hans resa allmänt kungjorda, än de som innefattas i några af hans bref till hemorten, hvilka blifvit införda dels i St. Petersburgische Zeitung, dels ock i Journal de St. Petersbourg. Till dessa tidningar förmodar jag att Herr Professoren har tillgång någorstades i Köpenhamn; men skulle de icke finnas där, skall jag, om Herr Professoren framdeles ger mig sin önskan härom tillkänna, skaffa af dem utdrag, så vidt i brefven något förekommer till upplysning om språkens ursprung och förvandtskap.

Stats Rådet Stichaeus bor nu mera icke här i Helsingfors men icke heller långt härifrån, hvarföre jag hoppas att innan kort kunna träffa honom och frambära Herr Professorens helsing, som säkert skall blifva mycket välkommen. De böcker han medförde ifrån Köpenhamn, blefvo redan förledne höst af honom till Universitets-Bibliotheket inlemnade. Med fullkomligaste högaktning har jag den äran att vara

Högädle och Vidtberömde Herr Professorens
ödmjukaste tjenare
Fredr. Wilh. Pipping.

*Nr 29

Högädle Herr Professor!

Ehuru jag ännu icke kunnat erhålla Renvalls Lexicon, begagnar jag dock närvarande tillfälle att skicka hvad jag redan fått för Herr Professorens räckning, som består utaf endast tre skrifter, nämligen: 1° ny edition af Vhaels första gången år 1733 tryckta Finska Grammatica, 2° Sjögrens Anteckningar om Kemi Lappmark, och 3° von Beckers Grammatik, hvilken Författaren anhåller att få förära Herr Professoren, med hvilken han haft den äran att blifva bekant i Åbo. – Af Renvalls Lexicon finnas väl här i Helsingfors några få exemplar; men de äro tryckte på mycket sämre papper, än det som Hans Excellence Grefve Rumänzwow bestod, och sakna dessutom Företalet. Jag måste derföre förskrifva bättre exemplar ifrån St. Petersburg; och emedan de af mina bekanta derstädes, till hvilka jag i denna sak kunde vända mig, nu icke äro på orten, ej heller dit återvända förrän i Augusti månad, nödgas jag uppskjuta saken på några månader. Skulle det då hända, att icke mera något fartyg härifrån afgår, blir väl väntan till nästa år för Herr Professoren lång och obehaglig; men jag förmodar dock att Herr Professoren skall finna sig härmed mera belåten, än att få boken ofullständig.

Jag vet ännu icke med visshet på hvilken väg detta bref kan afgå. Mätte det icke komma att altför länge dröja, eller råka i obehöriga händer!

Med fullkomlig högaktning tecknar
Högädle Herr Professorens
ödmjukaste tjenare
Fredr. Wilh. Pipping.

Helsingfors d. 29.
Maji 1829.

*Nr 30

København d. 23 Maj 1829

Højstærede Hr. Pipping!

Tusende Tak for Deres gode skrivelse, med indlagte Anvisning, som er bleven aksepteret af det angivne Handelshus; men endnu ikke udbetalt. Der opstod ganske rigtig nogle ny uforudsete Udgifter ved Transporten af Kasserne om Bord på Skibet, hvilke dog ikke beløbe sig højere end lidt over 4 Rbd. og nogle endnu mindre Småting, som omtrent udfylde den 5te Rd. af dette Overskud. Disse 5 Rbd. dansk håber jeg det angivne Handelshus ingen Vankelig[heder] vil gøre ved at betale til; men skulde det alligevel, så vil jeg lade Dem det vide med næste Brev. Dette vil jeg nu efter Deres gode Forslag lade gå over Sverrig til et Forsøg. – Såvidt var jeg kommet, da jeg vilde have sendt dette Brev af sted; men jeg blev siden upasselig i nogen Tid, og håber at De imidlertid har fået Bøgerne for længe siden inden dette når Dem; ikke desmindre vil jeg lægge et Konnossement ved, og den kvitterede Bogregning. Jeg har nemlig rigtig fået udbetalt de 205 Rbd. og klareret alle Fordringer på Dem, men anser det ikke Umagen værd at sende de små Regninger, som ere fra flere forskellige Personer. Jeg har da nu intet tilbage at skrive om, uden at ønske, at De måtte erholde Bøgerne i godt Behold, og være fornøjede med min Udførelse af den mig betroede Kommission. Med manhe Hilsener til alle Velyndere har jeg Ære at henleve

Højstærede Hr. Pipping!
Deres ærbødigste Tjener
R. Rask

Sluttet og afsendt d. 7de Juni 1829.

*Nr 31

Högädle och Vidtberömde Herr Professor!

Händelsevis underrättad, att Skepp. Strömborg, som ämnar afsegla till Köpenhamn, är färdig att efter en timma gå om bord, får jag icke tid att omständeligare än med några få rader underrätta Herr Professoren, att de tvänne exemplar af Renvalls Suomenkielinen Sana Kirja, som härmed följa, väl äro af mig på härvarande Kejsarl. Alexanders-Universitetets vägnar för dess räkning requirerade ifrån St. Petersburg, men att Herr Stats Rådet Krug, som har den för afl. Grefve Rumänzows eget behof afdragna delen af upplagan om händer, icke tagit för dem någon betalning, då han fått veta att afsigten var att göra Kongl. Universitets Bibliotheket i Köpenhamn och Herr Professoren sjelf deraf en present. De fyra små häften af Toppeli Rune-Samling äro ifrån härvarande Universitet sände till Herr Professoren, såsom ett ringa bevis af vår högaktning och tacksamhet. – Jag hoppas att de få böcker, hvilka jag förledne sommar afsände, riktigt framkommit. – De böcker Herr Professoren då hade den godheten att på auction efter Rector Thrige inropa, kommo ock samma sommar hit i ganska godt skick.

Med önskan om helsa och allt godt, har jag den äran att vara
Högädle och Vidtberömde Herr Professorens
ödmjukaste tjenare
Fredr. Wilh. Pipping.

Helsingfors d. 11. Maji 1830.

*Nr 32

Til Det kejserlige Alexanders-Universitet, Helsingfors, ved F.W. Pipping 18.8.1832

Ærbødigst Pro Memoria!

På det herværende kgl. Universitets Vegne har jeg at takke det kejserl. Alexanders Universitet i Helsingfors for en Mængde akademiske Skrifter fra forskjellige År, som bleve vort Universitetsbibliotek tilstillede efter den her vedlagte Liste, som jeg strags lod opskrive, da intet Brev eller Designation medfulgte. Vort Universitet har hvert År tilsendt det kejserl. Universitet i Helsingfors, de i Årets Løb her udkomne akademiske Sager, i en Pakke med trykt Liste over Indholdet; det vilde være mig kærkomment en Gang at erfare, at de ere rigtig ankomne År efter År, da Ekspeditionen deraf går igjennem mine Hænder.

Privatim har jeg at aflægge min allerærbødigste Taksigelse til det kejserl. Aleksanders Universitet for tvende Eksemplarer af *Renvals finske Ordbog*, det ene til vort Universitetsbibliotek, det andet til mig selv, hvilke begge jeg for rum Tid siden rigtig har modtaget. Jeg véd ikke hvorledes jeg skal undskylde min lange Tavsshed desangående. Sandheden er at jeg håbede bestandigt at kunne sende en lappisk Sproglære, som jeg udarbejder, til noget Slags ringe Bevis på min Taknemmelighed for Gaven, og Interesse for de finniske Tungemål. Men mangehånde Hindringer, andre Forretninger, Upasselighed o. desl. har forhindret mig fra at tilendebringe dette lille men vanskelige Arbejde endnu; jeg er derfor endnu nødt til at lade mig nøje med at sende nogle andre Småting, som here ere udkomne, og som jeg formoder det kejserl. Aleksanders-Universitet endnu ikke har erholdt, og derfor ærbødigst beder der vilde gøre mig en Ære gunstigen at modtage.

Disse Sager ere følgende:

A. Persii Flacci Satiræ, cum Commentario crit. *Fr. Plum.*
Læren om Aberrationen ved *H.J. Hansen.*
Depping om Normannernes Sotoge overs. ved *Petersen.*
G.L. Badens Danmarkshistorie 1–5te Del
Sammes Fredr. 5tes Regjerings Årbog
Elskovskunsten oversat ved P.R. Maurath (*R.M. Thårup*)
Erasm. Rask, Grammar of the Anglo-Saxon Tongue, &c.
Ejusd. Locmani sapientis fabulæ arabice editæ &c.
Sammes kortfattede Vejledning til det oldnorske ell. gamle isl. Sprog.
By the same, Grammar of the Danish language &c.
Kriegers Småting om den nydanske Retskrivning.

Ialt 15 Stykker, hvis Ubetydlighed jeg endbu til Slutning meget må bede det kejserlige Universitet at undskylde.

Jeg har den Ære at undertegne mig
Det kejserlige Aleksanders-Universitets
allerærbødigste og højstforbundne Tjener
R. Rask

København d. 18 Avgust 1832

Gustaf Renvall

*Nr 33

Åbo den 30 Maj 1818

Högädle och vidtberömde Herr Professor.

Med särdeles nöje har jag emottagit Hr Professorens Skrifvelse af den 17 dennes. Deraf får jag anledning att hoppas, att kunna realisera en önskan, hvilken jag länge hyst, men härtills icke kunnat sätta i verkställighet. Jag har uppvisat Herr Professorens Skrifvelse äfven för vår Ärke Biskop, hvilken så utmärkt intresserar sig för Finska Litteraturen, och Han yttrade en synnerlig tillfredställelse öfver det af Hr Professoren gjorda förslaget. Än mera, Han åtog sig att med dagens Post sjelf skrifva till Hans Excellence Riks Cancelleren Grefve Romänzoff i samma ämne, complimentera Riks Cancelleren för det gjorda anbudet, och tillika säga sin tanke, huru förslaget borde och kunde verkställas. Af sådan orsak har jag trott mig utan skada kunna uppskjuta med att directe skrifva till Riks Cancelleren, intill dess jag hunnit med Hr Professoren komma närmare öfverens om Hufvud puncterne.

Jag instämmer i hufvudsaken uti den af Hr Profess. uppgifna planen för författandet af ett Lexicon Fennicum. Följande considerationer dervid utbeder jag mig likväl att få underställa Hr Professorens närmare bepröfvande.

1° Om ett slikt Lexicon skrives på Finska och Latin, så blifver det brukbart endast för utländningen och några få bland Finlands Litterateurer. Icke ens Landets Prester öfver hufvud, och än mindre öfrige tjenstemän, i synnerhet Landtdomare (som så väl skulle behöfva en närmare kännedom af allmogens Språk, men likväl äro mycket okunniga deruti) skulle med förmån kunna begagna det. I sådant fall skulle ock afsättningen icke kunna blifva betydlig – Måne det ej vore bättre att författa det på Finska och Svenska, likväl så att hufvudbemärkningarna tillika uppgåfvos på Latin? Detta är Ärke Biskopens förslag.

2° Formatet är ibland curæ posteriores. Jag bör dock säga, att ett Lexicon i octavo och flere band synes mig besvärligt att bruka. Måne quartformatet ej vore lämpeligare?

Det är nästan omöjligt att i förr hand helst något nära bestämma arktalet af ett sådant arbete, innan helst en eller två bokstäfver vore redigerade. Förslagsvis torde man dock kunna säga att 150 à 160 ark borde förslå dertill.

Lika svårt är det att uppgifva på huru lång tid det skulle kunna redigeras. Efter två års oafbrutet arbetande borde det likväl vara färdigt att läggas under pressen.

Tryckpappret kostar härstädes efter olika godhet och storlek emellan 7 och 10 Rub. Bco Ass. Riset, samt Sättningsarfvodet in octavo med corpusstyl 30 Rub., in quarto med samma Styl emellan 25 och 30 Rub. arket (Nb. Afdragnings arvodet för 500 exempl. häruti inberäknadt). Om nu upplagan tages till 500 exempl. à 160 ark, så skulle kostnadsförslaget blifva ungefär följande:

Sättning 160 ark à 30 Rub.	Rub. 4,800:-
Papper 160 Ris à 10 Rub.	" 1,600:-

S:a 6,400: Rub.B.A.

Ville man taga upplagan till 1000 exempl. så skulle kostnaden för de återstående 500 exempl. vara

Papper 160 Ris à 10 Rub.	Rub. 1,600 -
Afdragnings eller Trycknings-	
kostnaden à 1 Rub. för 1000 ark.	" 80:-

Sa 1,680:-

In Summa 1000 exempl. Rub. 8.080: B.A.

Härvid bör dock märkas, att åtminstone 100 exempl. borde tryckas på finare papper,

hvarigenom kostnaden tilläffventyrs skulle ökas med omkring 350 Rub. Correcturet bör besörjas af författaren, och i sådant fall utan arvode. Men skulle omständigheterna fordra att det borde öfverlemnas åt en annan, så bör hans arvode tagas till 1 Rub. per ark och således 160 Rub. Med allt detta tillagdt, blefve hela Förlagskostnaden för 1000 exempl. närmare 8,600 Rubel B:co Assig. – Jag påminner mig nu icke någon betydlig omständighet, som kunde vara uteglömd ifrån calculen. Om arket blir större än 160, så stiger naturligtvis kostnaden i samma mån: 10,000 Rub. torde likväl i alla fall förslå för en upplaga af 1000 exempl.

Herr Professoren föreslår Adjuncten von Becker till medarbetare vid sagde arbete. Jag vet väl att han såsom barnfödd i Savolax, är god Finne ex usu, men om han fästat någon uppmärksamhet vid Språkets Grammatik m.m. känner jag icke. Magister Savenius vore i sådant afseende enligt min tanke bättre. Den första af alla är dock Sekreteraren Judén, onekligen en af våra bästa Finnar, både i theoretiskt och praktiskt hänseende. Emellertid synes det mig, att ett slikt arbete svårligen kan fördelas på tvenne eller flere händer. Om enhet i åsigter, plan, arbetsmethod m. m. skall vinnas, så bör hela arbetet redigeras af en enda man, men sedan öfverlemnas till granskning åt andra (Nb. in[n]an tryckningen), hvilka dervid kunna göra sina tillägg och anmärkningar. Likväl måste det äfven i sådant fall lemnas författaren fritt, att af samma anmärkningar välja och bibehålla, hvad han anser tjenligt, om arbetet icke skall blifva lappadt och brokigt.

Herr Professorn föreslår, att Finskan skall tryckas med Latinska bokstäfver, hvaremot jag ej har något att invända. Men som i ett Lexicon utom Finskan ett om icke två andra Språk måste ingå, så måste väl något af dem tryckas med Fraktur-styl eller vanliga Tyska (Svenska) bokstäfver, på det språken må åtskiljas. Måne det i sådant fall ej vore bättre att trycka de Finska orden med vanliga Finska (Tyska) characterer? - w, c, q, x, z, böra äfven efter min tanke afläggas. Herr Professorens förslag att beteckna långa vocaler med á, é, í, ó, ú, ä, ö, ü, är visserligen kort och enkelt. Emellertid beteckna Tyskar, Holländare, Engelsmän, ja äfven Danskar icke sällan en lång vocal med dubbel caractère. Finnarnes vocalfördubbling är således icke mera stötande än i de andra språken.

Hvad skulle Herr Professoren tycka om en sådan bokstafs följd i ett Finskt Lexikon: a, ä, o, ö, u, ü, e, i, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v.? Finnarne hafva ej något ord som börjas med d, b, g. Men jag bör komma till hufvudfrågan; hvem skall blifva Författare af ett slikt opus? Jag önskade att kunna göra det, men närings bekymmer hafva länge hindrat mig och synas ännu komma att göra det. Min Academiska lön är för ringa att lifnära mig af på en dyr ort. Jag har derföre nödgats antaga en Secreterarebefattning i Skol-Commissionen, som ger mig 300 Rub. Silfver om året, men tillika alldagligt arbete, så att min hela tid deraf är upptagen. Jag ser således icke någon möjlighet att åtaga mig ett sådant vidlyftigt opus, annorlunda än att jag snart finge mig något Pastorat, der jag kunde arbeta på sagde Lexicon, eller ock att få ett årligt understöd af omkring 300 Rub. Silfver efter gällande cours, så att jag kunde försaka nämnde Secreterare befattning. Jag har inga mercantila afsigter. Min enda önskan och förnöjelse vore att se ett Finskt Lexicon utgifvit. Att blifva ägare af upplagan deraf, räknar jag icke på, blott jag blefve försatt i tillfälle att tillvägabringa, att författa ett sådant verk. Jag öfverlemnar för öfrigt saken i H^r Professorens goda omvårdnad: var god och verka allt hvad möjligt vara kan för den goda saken: lemna H^r Hofrådet och Professoren Krug del af hvad jag anfört, så vidt H^r Professoren anser för tjenligt: men framför allt, haf godheten och underrätta mig om hvad Hans Exc. Riks Cancellaren kan utlåta sig i saken och hvad H^r Professoren anser dervid böra göras. Framhärda med vänskapsfull högaktning

Herr Professorens
ödmjukaste
tjenare
Gust. Renvall

Jag har ansett mig böra ofördröjeligen besvara Herr Professorens fägnessamma skrifvelse af den 7 dennes, samt förklara min erkänsla icke blott för densamma, utan ock för de förslag, hvilka Herr Professoren deri berättar sig hafva gjort Hof Rådet Krug, angående ifråga varande Finska Lexicon. Jag är till alla delar nöjd med samma Förslag. De omnämnda 300 Rub. Silfver skulle likväl kunna besparas, om Grefven ville hos Hans Kejs. Majt utverka, att jag ju förr desto hellre finge mig ett Pastorat, beläget nära Åbo stad, emedan jag som Pastor obehindradt kunde arbeta på sagde Lexicon (ty hos oss är det mycket brukligt, att låta en Hjelppest bestrida Pastoralgöromålen). Hvad Herr Professoren nämner om att vid Academien blifva Professor i Finska Språket och Litteraturen, vore önskansvärdt; men det torde svårigen låta realisera sig. Att vara Professor utan lön, bär sig icke för en obemedlad man, och att dertill erhålla lön, synes blifva svårt, ty Finlands Statsmedel förslå icke dertill, säges det. Emellertid skulle dertill icke behövas alltför stort tillskott. Kunde jag till min nuvarande Academiska lön få en årlig tillökning af circa 60 Tunnor Spanmål, så ville jag tillika med mitt nuvarande Seminarii Lectorat (som icke är mycket arbetsdrygt), äfven vara Professor i Finska Språket, Litteraturen och Historien, och då vore jag placerad efter min innerliga önskan. Dock detta är blott pia desideria.

Emot Herr Professorens förslag om språket, hvarpå ett Finskt Lexicon borde författas, har jag intet att invända. Jag ser väl att boken blefve mera brukbar för Finnar, om hon skrefs på Finska och Svenska, äfvensom afsättningen derigenom skulle blifva större: men jag har ock intet deremot att författa det på Latin, emedan det derigenom blefve mera brukbart för utländningar. Ungrarnes sätt att beteckna långa och korta vocaler är nätt och vore ganska lämpeligt äfven för Finskan. Den enda svårigheten, som dervid för det närvarande enligt min tanke skulle möta, är den att i Åbo icke finnas accentuerade typer för ä, ö, ü, eller ä, ö, ü. Sådana finnas icke ens i Sverige, och man vore alltså nödsakad att låta alldeles ånyo gravera och gjuta dem. Men en sådan svårighet är lätt undanröjd, ty sådana typer torde fås i Tyskland.

Den Finska Läsebok och den anvisning till Samtal, hvarom Herr Professoren ordar, vore lätt författade, blott vi först skulle erhålla ett Lexicon och en duglig Grammatik. De skulle för öfrigt ofelbart medföra mycken nytta.

Jag beklagar hjerteligen att Herr Professoren hotar att innan kort resa ifrån Petersburg. Mätte våra Fennica icke komma att förlora derpå. Emellertid hoppas jag att Herr Professoren, så mycket möjligt är, söker planera saken så, att Grefvens bifall till hvad föreslaget är, måtte vinnas. Så snart jag får bättre tid, skall jag i samma ämne skrifva till Hof Rådet Krug. Detta torde böra ske på Latin, ty jag skrifver icke Tyska nog felfritt. Han vistas förmodar jag öfver sommarn i Petersburg?

Herr Professoren nämner något om vår Ärke Biskop. Han är väl icke lärd kännare af Finska Språket, ty han har i brist af dugligt Lexicon och Grammatik ej varit i tillfälle att närmare studera det. Men han har arbetat mycket i Finlands Historie, utgifvit deri flere arbeten, isynnerhet biografiska, har i många hänseenden upphjelpit och befordrat vettenskapernes cultur i landet, och är för öfrigt en utmärkt verksam och driftig man i allt hvad som hör till landets bästa, Nb. efter sin förmåga och sina omständigheter. Det var genom hans bemedling och förord, som jag blef satt i tillfälle att år 1811 göra en resa till Savolax och Karelen, för att lära känna dessa orters dialecter. Han har sedermera uppmuntrat mig att fortfara med Finska Språk Studium. Äfven nu har han lofvat skaffa mig tjenstledighet ifrån Academiska göromål, ifall jag komme att arbeta på ett Finskt Lexicon. Jag är honom således icke litet förbunden.

Det har nyligen blifvit berättadt för mig, att Hr Judén i Wiborg skall vara i begrepp att utgifva en Finsk Grammatik och en Samling af Finska ordspråk. Jag har dock icke fått någon närmare underrättelse derom af honom sjelf. Vore han närmare till Åbo, så önskade jag mig icke någon bättre medarbetare, ehuru han icke känner Latinska Språket.

Innan Herr Professoren reser ifrån Petersburg, hoppas jag att få veta hvad der spörjes rörande Fennica, samt hvartåt resan bär m.m. Emellertid får jag med varma önskningar för Hr Professorens fortfarande välgång, och med betygan om alltid varande, innerlig vänskap teckna Herr Professorens

tillgifne
Gust. Renvall

På omslaget:
Professoren
Högädle och Vidtberömde
Herr Rasmus C. Rask
St Petersburg
Adresse: No 5 å Svenska Kyrkogården
hos Skreddaren Luther
[adressen även på ryska]

*Nr 35

Åbo den 19 Augusti 1818

Högädle och Vidtberömde Herr Professor.

Herr Professorens fägnande, men tillika smärtande skrifvelse af den 14 dennes har kommit mig till handa, och jag bör skynda mig att i samma stund lemna derpå nödigt svar. Det är ett rent missförstånd, såsom ock H^r Professoren riktigt gissat, att jag skulle hafva förhöjt mina pretensioner för Lexicographien, och missförståndet är säkert uppkommet derigenom, att Ärke Biskopen i dess skrifvelse till Grefven förmodligen hopblandat mitt arfvode med tryckningskostnaderne. Jag står ännu vid mina först gifna ord om 300 Silfver Rubel för två år; vill Grefven dertill gifva mig någon gratification, eller genom Dess förord skaffa mig några andra fördelar (Professorat, Pastorat), så är det väl, men jag gör mig inga anspråk. Icke heller vill jag förbehålla mig att få någon omedelbar befattning med tryckningen; den må ske hvar som helst. Jag har endast förslagsvis sagt, att en sådan bok här i Åbo kan blifva tryckt med omkring 9 à 10,000 Rub. B. Assig. och att det helst borde ske här, emedan jag då vore i tillfälle att utan särskilt arfvode bestyra om correctionen. Misstaget eller missförståndet är emellertid fatalt, emedan det fördröjt den goda saken, och vi hafva ingen tid att försumma, ty en försummad tid kan sällan återtagas. Jag hoppas dock att det ännu är tillfälle att rätta sagde misstag, och jag är säker att Herr Professoren ej försummar något i afseende å befördrandet af ifråga varande arbete. Med nästa Post skall jag skrifva till Hof Rådet Krug, och öfvertyga honom derom, att Hr Professorens gissning varit riktigt träffad. Det vore önskeligt att Hr Professoren ännu finge träffa Grefven personligen i Petersburg!

Jag har för Hr Professorens räkning uppköpt 5 ex. af Angelsaks. Språkläran, men i brist af lägenhet ännu icke kunnat afsända dem. I ledsnaden ville jag redan skicka dem med Posten, men de togos icke der emot. Nu har Pastor Forssell ifrån Petersburg, hvilken för det närvarande vistas här, låfvat att vid dess återresa i nästa vecka taga sagde Böcker med sig. Det har väl under sommaren en och annan rest härifrån till Petersburg, men beklagligen har jag fått underrättelse derom först sedan de redan varit afresta. Forssell reser sjöledes, och de hos mig liggande odisponerade penningarne 9 Rub. B.A. (ty böckerne kosta blott 3 Rub. 20 kop. per exempl. eller in Summa 16 Rub.), skola följa med honom. Jag trodde att Ehrström redan hade skickat de hos honom varande 25 Rub. till Pastor Hipping, men såvida de än äro här, så skola väl äfven de blifva använde till Böcker, enligt Hr Professorens önskan. Emellertid torde det vara rätt att dröja med vidare Bokuppköp tills man får se, om den första med Forssell afgående Bokremissen kommer lyckligen fram?

Min Finska språklära är numera till det mesta utarbetad, till och med Prosodien. Jag bör tacka H^r Professoren för de nya denominationerne på *Språkets Casus*, hvilka jag vid närmare pröfning funnit vara lämpeligare än de af mig förut i min disputation föreslagna. För öfrigt har jag i det mesta bibehållit den af ålder brukliga Grammatikaliska terminologien. Med Lexicon har jag beklagligen

ännu icke kunnat taga någon befattning, emedan jag ej velat inlåta mig i ett så vidlyftigt arbete, innan jag får något afgörande svar ifrån Grefven, hvarpå jag väntat med otålighet. Om görligt är, så reglera om saken in[n]an afresan från Petersburg.

Ursäkta detta slarfviga bref: både ledsnaden öfver det fördömda missförståndet och brådskan hafva gjort detta mindre sammanhängande. Måtte det bidra till att uppdaga rätta förhållandet med frågan om mina pretensioner!

Med varmaste vänskap och högaktning har äran teckna
Herr Professorens
tillgifne och ödmjukaste
tjenare
Gust. Renvall

Åbo den 19 Augusti 1818

På omslaget:
Professoren
Högädle och Vidtberömde
Herr Rasmus Rask
St Petersburg
Adresse: No 5 på Svenska Kyrko-
gården hos Skreddar Luther
[adressen även på ryska]

*Nr 36

Åbo den 23 September 1818

Högädle och Vidtberömde Herr Professor.

Med anledning af Herr Professorens sednaste Skrifvelse af den 2 dennes g.st. får jag med varmaste känsla betyga min hjertliga tacksamhet emot Herr Professoren, som med så mycken omsorg täckts agera medlare i den goda saken. Jag har således en möjlighet att se mitt hopp, min länge närda önskan om Finskt Lexicon, realiserad. Måtte inga vidare hinder fördröja arbetets fortgång! Jag har redan fogat anstalt om att lösslita mig ifrån mina öfriga många göromål så väl vid Skol-reglerings Commissionen, som vid Akademien, för att sedan med ostörd uppmärksamhet och oafbruten flit få sysselsätta mig endast med sagde verk, hvarmed jag redan gjort början. Alla härvarande, högre och lägre, hafva betygat sin fägnad deröfver, att ett sådant arbete är bragt å bane, ehuru många önskat att Svenskan deruti fått intaga det rum som nu är ämnadt åt tyskan. Herr Professoren ser, att jag icke kunnat hålla saken tyst, emedan mina ansökningar om tjenstledighet hafva gjort det nödvändigt att yppa den samma. Om en fjorton dagar eller tre veckor kommer en sådan ansökning till och med till Academiens Höga Cancellor, Storfursten Nicolai. Det vore önskeligt att den kunde der af någon gällande man understödjas.

Lika fägningsam var för mig den underrättelsen, att H^f Professoren tänker uppehålla sig i St Petersburg öfver större delen af nästa vinter. Utom det jag sålunda är i tillfälle att då och då underrätta H^f Professoren om arbetets fortgång, hoppas jag äfven att än ytterligare få begagna mig af H^f Professorens goda biträde i afseende å de mig utlofvade =300 Rub. Silfver, emedan jag derstädes ej känner någon annan person, hvilken jag kunde anmoda om deras hitsändande. Om jag får dem i en eller tvenne poster, äfvensom tiden då sådant sker, får helt och hållet bero af H^f

Professorens och Hof Rådet Krugs godtycko. Jag önskade väl att få dem i Silfver, men som det är svårare att transportera, så torde det vara bäst att expediera dem i Sedlar efter coursen. Om Herr Professoren ville vara god och meddela mig sin tanke om tiden, då de lämpeligast kunde utfalla, så skall jag foga anstalt derom, att jag genom någon härvaranda säker Handlande får dem genom Vexel mig till handa: hvarom framdeles vidare.

Jag har ännu icke sett Judéns Finska Språk Lära, och kan således icke utlåta mig om dess värde. Hvad H^e Professorens accentuations system vidkommer skall jag under utarbetandet af Lexicon efterhand närmare pröfva dess användbarhet i Finskan. Emot H^e Professorens anförda skäl har jag intet att invända. Språket är mycket vocal-rikt, och de beständigt förekommande dubbla vocal-tecknen göra det visserligen obehagligt för ögat. Det är dessutom både logiskt och grammatiskt riktigt, att skriva endast ett tecken, der ett ljud höres. Dessa, jemte andra skäl tala således för antagandet af accentuationssystemet. Emellertid får jag H^e Professorens ytterligare pröfning underställa följande omständigheter, hvilka nu visa sig för mig betänkeliga, ehuru deras vigt vid närmare eftersinnande torde försvinna. Då man vill förkasta ett gammalt bruk och i dess ställe föreslå något nytt, så bör det nya icke allenast vara bättre, utan ock sådant att det allmänt kan antagas och efterföljas. Nu möter oss den svårigheten, hvarom jag redan förut ordnat, att accentuerade ä, ö, ü icke finnas vid våra Boktryckerier: de borde således graveras och gjutas alldeles å nyo. Men som sådana icke behöfvas för något annat språk, åtager väl ingen Boktryckare sig att endast för Finskans skull skaffa sig dem: och ehuru äfven en gjorde det, så kunna väl alla, som trycka Finska ej förmås dertill. Herr Professoren menar att detta onda kan förekommas sålunda att man trycker de långa med æ, œ, ü, de korta deremot med ä, ö, y: men sådant vore att gå ifrån sin en gång statuerade grundsats att beteckna långa vocaler med accenter, ty æ, ü äro ej accentuerade. I sådant fall vore endast de långa á, é, í, ó, ú accentuerade, men de långa æ, œ, ü ifrån ä, ö, y aldeles skiljda accentlösa tecken; en in consequence, som snarare vill leda oss att äfven för de långa a, e, etc tänka på andra accentlösa, men ifrån de korta a, e etc skiljda tecken. Dertill kommer att ett och samma alfabet vid Boktryckerier icke har både æ, œ och ä, ö: det ena har blott æ, œ, det andra blott ä, ö, och det är osäkert om de alltid kunna sammanparas. När dessutom Finskan komme att tryckas med Fractur- eller Munkstylar, hvilket åtminstone en tid bort ofta måste ske, så vore accentuationssystemet alldeles obrukbart.

Men accentbokstäfver i Finskan hafva äfven en annan olägenhet i afseende å utländningar. I Franskan och andra språk, der accenter äro i bruk, ligger uttals accenten eller röstförhöjningen merendels på den stafvelsen, som är betecknad med accent. I Finskan deremot är uttalsaccenten alldeles oberoende af vocalens längd. En kort vocal uttalas ofta med röstförhöjning, och den nästintill stående långa vocalen är accentlös t.e. *mutaan, pataa*, der accenten är på första stafvelsen. Om jag nu ville skriva och trycka *mután, patá*, så blir utländningen deraf säkert frestad att, efter bruket i sitt språk, ställa uttalsaccenten på sednare stafvelsen, och ledes sålunda till misstag om språkets rätta uttal. – Jag anhåller vänligen att H^e Professoren meddelar mig sin tanke om sättet, huru dessa olägenheter skola förekommas. Dertill utbeder jag mig att få foga den anmärkning, att sådana ord der en dubbelvocal kommer att läsas eller uttalas såsom tvenne stafvelser, äro ytterst få, säkert icke flere än tio, af hvilka jag nu icke kan påminna mig flere än *puku, suku, luku*, i hvilkas böjelser *k* försvinner, hvarigenom ögat möjligen kan förblanda dem med böjelserna af *puu, suu, luu*: men sådant kan lätteligen undvikas dermed att man i de förstnämnde mellankastar ett *v* (suvun, luvun, puvun) ty de uttalas verkligen sålunda i vissa landsorter. Emellertid visar allt detta att vi äro i Finskan i saknad af ett sådant tecken som t.ex. det Ryska *jer*, hvilket vid många tillfällen vore högst nödigt för att åtskilja sådana sammanstötande vocaler, som ej böra uttalas såsom diphthonger, äfvensom vid slutet af imperativer, der nästan ett mycket hastigt *lj* märkes i uttalet. Men icke vidare härom för denna gången.

Jag har äfven erhållit Bref ifrån Hof Rådet Krug ungefärligen af samma innehåll, som H^e Professorens. Nu har jag ej tillfälle att genast besvara det: men sådant skall dock ske in[n]an kort. Emellertid tacktes H^e Professoren vid tillfälle hos honom anmäla min helsning, med betygan om mitt förbindliga tänkesätt emot honom. Jag har äfven inhändigat H^e Professorens Skrifvelse om de

Nordiska Folkstammarnes klassifikation, hvilket jag med särdeles nöje genomläst, ehuru jag för det närvarande ej har tid att närmare fördjupa mig i slika, för mig alltid nöjsamma undersökningar.

Pastor Forssell afreste härifrån senare än han lofvat, d.ä. för par veckor sedan. Jag hoppas att han nu är ankommen jemte Böckerne, och återstoden af penningarne. Om H^r Professoren så behagar, skall jag i vinter dit sända ytterligare exemplar af samma Bok, ty vintertiden är här ofta lägenhet till sådant. Min anhållan är att H^r Professoren såväl härom, som i anledning af många andra intressanta ämnen då och då med några rader ihogkommer sin alltid förbundna.

Gust. Renvall

*Nr 37

Åbo den 14 October 1818

Jag skrifver med dagens Post till Hof Rådet Krug och har med anledning deraf icke kunnat neka mig det nöje, att äfven besöka H^r Professoren med några rader.

Jag har lemnat i Hof Rådets välbehag att bestämma tiden, då de mig utlofvade 300 Rub. Silfver kunna utfalla, och för öfrigt anmodat honom att i detta mål conferera med H^r Professoren. Hvad Herrarne sins emellan finna för godt att derom besluta, dermed förklarar jag mig nöjd, emedan jag är öfvertygad att Hr Professoren framdeles, likasom härtills ser mig till godo. Om Hr Professoren sedan täckes lemna mig underrättelse om hvad Herrarne om betalningsterminen m.m. funnit vara lämpeligt, vill jag sedermera foga anstalt om penningarnes transporterande till Åbo, dervid jag hoppas att Hr Professoren icke undandrager sig att vara mig behjelpelig.

Numera har jag i Gananders manuscript till Finskt Lexicon genom(lupit)skrifvit¹⁰⁴ Bokstäfverne A och Ä., hvilka i samma manuscript utgöra närmare 15 ark. Derigenom har jag kommit att inse det påbegynta arbetets stora vidd och de svårigheter, som dervid möta mig. Finska Språket ligger helt och hållet inom det lägre hvardags lifvet: af det Latinska deremot hafva vi föga annat i behåll, än det mera bildade Språket, som äger rum i vettenskap, litteratur och andra utom allmogens sfær liggande ämnen. Deraf ofta en betydlig svårighet att på Latin precis uttrycka begreppet af de Finska orden och talesätten. Ofta gifves ej annan utväg, än att genom paraphras framhjelpa sig. Dertill kommer att de familiära ord, som i Latinska Skrifter blifvit förvarade härtills blifvit af mig ansedda med mindre uppmärksamhet, hvarföre jag nu är nödsakad att esom oftast efterslä dem i Lexicon, hvilket fördröjer arbetets fortgång. Nästan enahanda är förhållandet med Tyskan. Jag tror mig någorlunda känna Skriftspråket, men den lägre hvardags Tyskan har jag ej varit i tillfälle att inhemta, och att alltid rådfråga Ordböcker blir både osäkert och långsamt. Af sådan orsak har jag icke sällan aldeles uraktlåtit att bifoga Tysk öfversättning, isynnerhet i sådana fall, der begreppet låtit med noggranhet öfversätta sig på Latin, och der någon tvetydighet således ej är att befara. Latinen blir ju i alla fall hufvudspråket: månne det ej vore bäst att begagna Tyskan endast såsom ett hjelpemedel att bestämma bemärkelsen i sådana fall der de Latinska orden äro mångtydiga? Derigenom skulle bokens volum blifva mycket mindre och arbetet för mig vida lättare och mera möjligt att inom en kortare tid fulländas. Jag utbeder mig att härom få inhemta Hr Professorens tanka.

Hvad ortographien och det af Hr Professoren föreslagna accentuations systemet vidkommer, bör jag tillstå att jag icke förr än med anledning af Hr Professs den 28 sistl. Sept. daterade Skrifvelse riktigt fattat Hr Professorens mening. Hr Profess. vill anse ä, ö, ü såsom accentuerade æ, œ, y: och i följe deraf är vocalsystemet ganska consequent. Jag skall under mitt Lexicalarbete försöka att vänja mig vid detta nya betecknings sätt och sålunda närmare pröfva dess fördelar, för att sedan vid renskrifningen kunna taga mitt partie, huruvida jag skall följa det äldre eller detta nyare skriftsätt. Mina nuvarande arbeten äro i alla fall ej annat än concept, som kanske mera än en gång måste omskrifvas.

¹⁰⁴ Renvalls ändring: skrivit i.st.f. lupit.

Herr Professs afhandling om det Nordiska Språkets uppkomst finnes ej till köps härstädes, men å Angel Saksiska Språkläran är ännu tillgång. Om det blir möjligt att ännu i höst få de begärda ytterligare exempl. deraf med sjölägenhet till St Petersburg, skall jag ej underlåta att öfverstyra dem. I annat fall skola de fås med första vinterföre land vägen. Sedan Pastor Forssell numera lyckligen framkommit med den första remissen, torde ett par månaders uppskof med de sednare, derest omständigheterna så fordra, vara mindre olägligt. Hr Professorens Isländska Språklära är ännu icke kommen till härvarande Bokhandel.

Med anhängan om Hr Professorens vänskapsfulla hugkomst har äran teckna
Gust. Renvall

P.S. När alla de Samlingar af Finska ord, hvilka jag redan har tillgång till, blifvit begagnade och bragta i behörig ordning, så kommer mitt manuscript att innehålla säkert fyra, om icke fem å sex gånger så många artiklar, som Jusléns. Då dertill kommer den såkallade phraseologien (hvilken på sina ställen är oundvikligen nödvändig, ehuru jag anser dermed ej böra öfverflödas), så ökas bokens vidd derigenom än mera.

På omslaget:
Professoren
Högädle och Vidtberömde
Herr Rasmus Rask
St Petersburg
Adresse: No 5 å Svenska Kyrkogården
hos Skreddar Luther
[adressen delvis även på ryska]

*Nr 38

Åbo den 15 October 1818

Uti min senaste skrifvelse, som afgick med Posten i går, berättade jag för Hr Professoren, att i härvarande Bokhandel skulle finnas tillgång på Angelsaksiska Språkläran. Denna berättelse grundade sig på den underrättelse jag derom fått af Frencckell. När jag nu i dag skulle afhemta dem för att vid en yppad lägenhet afsändas till Petersburg, fanns i Bokhandeln icke vidare än ett enda exemplar deraf, hvilket nu medföljer. Det händer icke sällan, att Frencckell icke vet hvad han äger och icke äger. Han är blott bokförsäljare, icke Bokhandlare i egentlig bemärkelse.

Under loppet af sistl. sommar utarbetade jag ett *Försök till Finsk Prosodie* eller Verslära, deruti jag sökt utreda icke allenast den egentliga Finska National Poesiens (Runo) natur och egenskaper, utan ock undersöka Finska Språkets lämpelighet för flera utländska, äldre och nyare Versslag. Denna afhandling var i början ämnad att ingå i min påtänkta Finska Språklära, men den tillväxte småningom så mycket, att den i sin närvarande form är för vidlyftig att införas i språkläran. Jag har frågat härvarande Boktryckare, huruvida de vore hugade att utgifva det särskilt på sitt förlag, men de hesitera vid att våga ett så ringa förskott. Det måste således tills vidare förblifva otryckt. Emellertid har jag trott mig böra nämna för Hr Professoren, att jag tyckt mig finna en nära likhet emellan de gamles Hexameter och Finnarnes Runo-vers, sålunda att tvenne Runo-verser af det slag som jag i afhandlingen kallat *Dactyliska*, tillsammans utgöra en Hexametrisk vers. Till bevis härpå får jag här afskrifva några verser ur *Salammii Ilo-laulu Jesuksesta*, hvilken lilla skrift Herr Professorn äger:

Pelko paimenet tapaili, Engeli iloita kæski – pag 5.
Ván jos merkkiä anotte, Tahdotte todemmin tietä – ibid.
Menit matkahan hopusa. Ilmestyi idæssæ tæhti – p. 7.

Joukon kauhian kædellæ, Miesten miekalla pahain – 8
Itku kúlúpi isoimpi, Vaivainen valitus äni – ibid.

Sådana verser utgöra nästan hälften i Finnarnes Runot. Måne man med anledning här af, icke skulle i visst hänseende kunna säga om förhållandet emellan Hexametern och Runot, det samma som Herr Professoren i sin Angelsaks. Sproglære pag. 123 följ. säger om likheten emellan den götiska Taleversen och Hexametern? Tilläfventyrs äro Finnarnes Runot icke annat än en egen art af den gamla Nordiska Folkversen, som sedermera hos Grekerne öfvergick till Hexameter, hos Götherne till Talvers o.s.v. Finnarnes, likasom Göthernes urfäder böra tvifvelsutan sökas ibland de Folkslag som Herodotus berättar hafva bott norr om Svarta Hafvet, och hvilka både sinsemellan och med Grekerna hade träget umgänge. (Jfr. Heerens Ideen). Måne Budiner och Geloner icke utgjorde en blandning af Finnar och Greker? Det är af andra redan förut anmärkt, att flera Finska ord likna de Grekiska. Detta kunde anses för en tillfällighet, men hvaraf kommer då det att vi hafva ganska få ord, som likna de Latinska (de undantagna, som i sednare tider blifvit ifrån Latinen upptagne), men deremot hundrade tals ord, som likna de Grekiska?

Ett Bref jemte ett Tyskt Lexicon har Mag. Ehrström anmodat mig att tillika låta afgå, och de finnas derföre här bilagde.

Nu i draget inhändigade jag Judéns både Grammatik och Ordspråk. Jag har ännu icke hunnit genomögna dem, men af några ögnakast på Grammatiken tycker jag mig finna, att han behandlat saken mera löst.

Med vänskap m.m.
Gust. Renvall

*Nr 39

Åbo den 30 October 1818

Högädle och Höglärde Herr Professor.

Med anledning af H^r Professorens under den 23 dennes till mig aflåtne, fägnessamma Skrifvelse, har jag till Commerce Rådet Gestrin härstädes uthändigat en Assignment å de 400 Rubel Bco Assig., hvilka Hr Professoren berättar sig hafva för min räkning af Collegii Rådet Krug emottagit. Herr Professoren tacktes alltså hafva godheten att till nämnde Commerce Råds ordres i Petersburg utlemna samma medel. Jag har af Gestrin redan blifvit godtgjord för sagde Summa: och genom denna åtgärd hafva vi undvikit det bestyr, att med Posten öfversända dem till Åbo.

Det öfriga af H^r Professorens Skrifvelse utbeder jag mig att framdeles, vid bättre tid, få besvara. Jag får nu endast hjerteligen tacka Hr Professoren för det goda bestyret med penningarne. Af Lexicon har jag redan Bokstäfverne A, Ä, O, Ö, U, Ü genomgångna, dock blott i första utkastet, och enligt den först utkastade planen, Nb. på Latin, och der det varit görligt på Tyska. – Jag är sinnad att med denna Post skrifva äfven till Collegii Rådet Krug och Pastor Hipping, så framt min tid möjligen tillåter mig det. Den i fråga varande Pastors tjenester vore jag särdeles angelägen att vinna, hvarom framdeles.

Med hjertelig högaktning H^r Professorens vän
Gust. Renvall

På omslaget:
Professoren
Högädle och Höglärde
Herr Rasmus Rask
St Petersburg

Adresse: No 5 å Svenska Kyrkogården
hos Skreddaren Luther

*Nr 40

Åbo den 14 Novemb. n.st. 1818

Vid en ledig stund några rader till Herr Professoren, isynnerhet för att till fullo besvara H^r Professorens sednaste tacknämliga Skrifvelse af den 23 sistl. Octob. Erke Bisk. nämnde väl för någon tid tillbaka för mig, det han skrifvit till Grefven med förslag att i vårt under händer varande Finska Lexicon äfven Svenska finge införas. Detta oaktadt ändrade jag för ingen del min i början fattade arbetsplan, in[n]an svar ifrån Grefven skulle göra det för mig till en skyldighet. Numera ser jag, att det föga skulle båta att jemte Latin deruti tillägga Svenska, ty derigenom skulle bokens vidd blifva nästan till en tredje del förökt och det hela sålunda mera dyrköpt och besvärligt att handtera. Efter den method, jag till en början vidtagit, synes det redan tillväxa så mycket att jag fruktar före, det 150 ark knapt skola blifva tillräckliga att trycka det uppå. Språket är mycket ordrikt, isynnerhet derigenom att samma begrepp eller ting i särskilta dialecter uttryckas med alldeles olika ord. Alla slika dialect ord böra dock enligt min tanka upptagas, om boken skall blifva i synnerhet i Historiskt hänseende brukbar. Dertill kommer att den stora olikheten emellan Finskans och Latinens, äfvensom de moderna Europeiska Språkens art och byggnad, ofta gör det till en nödvändighet att med icke ringa phraseologie upplysa och bestämma ordens olika bemärkelser. Af fruktan för Bokens voluminea vidd har jag äfven tagit mig den friheten att icke öfverallt bifoga Tyska, utan endast der jag för att bestämma de Lat. orden ansett det nödigt. Herr Professoren har med anledning af denna omständighet gjort den anmärkning att boken derigenom icke kan tillfredsställa de Finnar, som vilja lära sig Tyska. Detta synes mig enligt närvarande ställning icke vara af särdeles vigt. Vi hafva, isynnerhet i sednaste tider, fått oss oräkneliga hjelpredor att lära Tyska: Det är endast Finskan vi varit urstånd satte att grundeligen lära oss.

Mitt sednaste Bref af den 30 sistl. Octob. blef uppsatt och expedieradt i en sådan hast att jag icke minnes, om jag deruti ens betygade min tacksamhet för de 400 Rub. B:co Ass. hvilka Hr Professoren haft godheten att förskaffa mig. Vore denna skyldighet i sagde Skrifvelse försummad, så utbeder jag mig att här med hjertelig uppriktighet få afbörd mig den samma. Att jag för öfrigt är ganska nöjd med Krugs vidtagna disposition rörande penningarnes utbetalande, är mycket naturligt, helst samma disposition för mig är så fördelaktig. Jag hoppas att H^r Professoren ännu befinner sig [i] Petersburg och är mig lika behjelpelig, då nästa Tertial, förmodeligen i Februarii eller Martii månad utfaller. – Att jag gerna ville hafva Uskela Pastorat, nämnde jag väl redan; men jag beder ännu en gång få recommendera denna saken till Hr Professorens goda omvårdnad i afseende å de förord, som Grefven möjligen kunde finna sig uti att å Högvederbörlig ort för mig afgifva. – Till Krug och Hipping skref jag med Posten den 31 sistl. October.

Sedan början af denna månad har jag på Lexicon ej hunnit längre än Bokstafven E och omkring halfva I. Med denna bokstaf äro alla vocaler genomgångna men de äro i Finskan minst ordrika. Bokstafven K har ensam flere artiklar än alla vocalerne tillsammans, och de öfrige Consonanterne i samma mån. Här är således ännu mycket att göra. Emellertid har jag ofta förargat mig deröfver, att vederbörande härstädes icke låta mig vara odeladt sysselsatt med detta arbete. Jag har bjudit till att lösslita mig ifrån alla öfriga befattningar, men man påfinner icke sällan utvägar att borttaga för mig den ena stunden till ett och en annan till annat, hvarigenom Lexicalarbetet till min innerliga förtrytelse fördröjes. Nu hoppas jag likväl att med det första komma under egen disposition, emedan jag gifvit vederbörande tillkänna, att jag alldeles icke är road af sådan bisysselsättning de så gerna vilja gifva mig.

Med anhållan att få vara innesluten i Herr Professorens vänskapsfulla hågkomst har äran teckna

Gust. Renvall

Jag utbeder mig friheten att på en gång få besvara twenne särskilta Skrifvelser, med hvilka Herr Professoren nyligen behedrat mig, den ena af den 26 sisl. November jemte Bokpakett (hvilket för slarfaktigheten å vårt Postcontoir, icke förr än den 11 dennes kom mig tillhanda), och den andra af den 3 innevarande December, hvilket var inneslutet inom Mag. Ehrströms couvert. Med anledning af dem bör jag först uppriktigt tacka H^r Professoren för de mig tillsände Böckerne. Ibland dem voro de Grönländske för det närvarande särdeles välkomne, ty hvarje ny Språklära, som jag får genomse, ger mig alltid någon ny idé i afseende å Finskan. De homiletiska Böckerne deremot torde framdeles komma mig väl till pass. Mag. Savenii Bok har jag redan öfverlemnadt till honom. Den till Mag. Ehrström bestämde håller jag deremot på att in[n]an aflemmandet, genomläsa, hvilket dock går långsamt, emedan jag numera har ganska få stunder för lecture. Jag har emellertid redan genomögnadt den Finska delen af Boken, och det förundrar mig att H^r Professoren redan den tiden, då Boken författades, hade fäst eller kunnat fästa en så granskande uppmärksamhet vid Finska Språket. – Hvad H^r Professoren erinrar i afseende å nödvändigheten att i Finska Språk Lära i särskilta afdelningar utreda Språkets Derivations lagar och egenheter, äfvensom dess Suffixer och Affixer (så kallade Præfixer i orientalisk bemärkelse, finnas ej i Språket), har jag funnit och finner vara ganska väsendtligt, så mycket mera, som Finskan i begge dessa hänseenden är egen och i afseende å de andra allmännare bekanta Språk särdeles utmärkt. – Lexical-arbetet fortskrider dageligen men räcker så väl till. Till årets slut (Nb. år 1818) torde jag hinna med ungefärligen fjerde delen af det hela, d. är. alla vocaler och consonanterne h. och j. Vill arbetet framdeles fortgå i samma proportion, så bör jag hafva hela verket genomskrifvit (Nb. i första utkastet) sist till utgången af år 1819. Vid sådana ord, som blifvit öfverflyttade ifrån Svenskan, har jag öfverallt uppgifvit deras fremmande ursprung. Beträffande deremot Finnarnes lån ifrån Ryskan (och sådane äro icke få) önskade jag att kunna göra på samma sätt, men ser mig beklageligen icke hafva dertill nödig förmåga. Än värre är det, att de få, som härstädes äro kännare af Ryskan, föga eller intet känna Finskan. Af dem är således i afseende å mitt förehafvande föga biträde att förvänta. – Männe der i Petersburg finnes någon Estnisk Språk Lära, nyare är Hupels af 1780? eller rättare, männe i sednare tider någon Grammatik öfver Estniskan blifvit utgifven? Öfver Sirjæniskan finnes väl ej någon Språklära att tillgå? Det har synts mig, som detta Språk, nästefter Estniskan, borde närmast komma öfverens med den egentl. Finskan. (Ingermanländskan omkring Petersburg är väl icke annat än en med Ryska uppblandad, men dock ren Finsk dialect?) Den sträcker sig ifrån Narva å ena sidan om Finska viken och Systerbeck å den andra, ända närmare till Nowgorod? (Tichfinskoi?) Å andra sidan om Ladoga förekommer Olonetska Finskan (Aunus- eller Anus-maa l. kiel), men hvad är det för folk, som gränsar till Olonets? Nb. österut Männe rena Ryssar eller tilläfventyrs omedelbarligen Sirjæner och sedan Permier etc. Om allt detta, med mera dylikt torde H^r Professoren vara i tillfälle att i Petersburg få nödiga underrättelser.

Det till Uskela föreslagne äro Sysslomannen vid Åbo Domkyrka *Lohman*, f.d. Slotts Predikanten på Hangö fästning *Domander* och en Skollärare ifrån Björneborg *Hellstein*. Af dessa är Domander den som får ifrån Församlingen några röster och som blir farligast i afseende å tjensten, ty han får ofelbart vår Senats recommendation. Icke dess mindre är jag sinnad att omedelbarligen till Finska Comitén i Petersburg insända underdånig Extra ansökning om samma Pastorat, och en stor del af Uskela boerne har lofwat likaledes på samma ort göra ansökning att få mig till Pastor. Detta oakadt vore det ganska väl, om Grefven kunde förmås till att med sin influence verka på Herrarne vid samma Comité neml. Verkl. Stats Råderne Baron Rehbinder, Baron Rosenkamp och Willebrand, ty saken beror hufvudsakligast på deras utlåtande, emedan Kejsaren vanligen rättar sig derefter. Storfursten Nicolai har med denna saken ej egentligen att göra vidare än att Han, såsom Kansler för vårt Universitet, kunde omedelbarligen recommendera mig hos sin Höga Broder; men

det torde ej vara lätt att förmå honom dertill. För öfrigt kan frågan härom ej förekomma vid Finska Comitén i Petersburg förr än i nästa Februarii eller Martii Månader. Så snart jag hunnit inhemta några ytterligare underrättelser om denna saken, skall jag skrifva derom till Kollegie Rådet Krug. Emellertid torde Herr Professoren hafva godheten att meddela Kollegie Rådet, hvad jag nu om saken uppgifvit, för att om så behöfs, vid tillfälle begagnas.

I förhoppning att få vara innesluten i Hr Professorens fortfarande vänskap, tecknar Hr Professorens

ödmjukt förbundna

Gust. Renvall

*Nr 42

Åbo den 2 Januari 1819

Högädle och Höglärde Herr Professor, godt nytt år

Redan den 16 sisl. December hade jag äran till Herr Professoren expediera ett, till Pastor Hipping adresserat Bref, deruti jag, utom nödiga Svar å Herr Professorens under den 26 November (jemte Böckerne) och den 3 Decemb. (inom Ehrströms couvert) till mig aflåtne, välkomne Skrifvelser, tillika lemnade en omständlig underrättelse rörande Uskela Pastorat. Men som jag af Herr Professorens under den 22 Decemb. till mig aflåtna Skrifvelse, har anledning att förmoda, det sagde Bref tilläfventyrs förkommit, nödgas jag taga mig friheten att här repetera det hufvudsakliga af dess innehåll.

Jag sökte förslag till Uskela, men fick det ej, emedan jag hade 1½ tjänstår mindre än den yngsta af dem som å förslaget uppfördes. Dessa äro: Sysslomannen vid Åbo Domkyrka *Lohman*, f.d. Slots Presten å Hangö udds fästning *Domander*, och en Skole Lärare i Björneborg *Hellstein*. Valet kommer att för sig gå i slutet af innevarande Januarii och i början af derpåföljande Februarii skall jag (i stöd af den rättighet, som är förunnad åt Academici, att söka Pastorater utom förslag, omedelbart hos Regenten) insända min underdåniga Ansökning om Uskela till Kejs. Comitén för Finska ärendernas beredning i St Petersburg. Sakens framgång beror hufvudsakligast på denna Comités betänkande: och derföre vore det högeligen önskansvärdt att Grefven täcktes till det bästa recommendera mig och min ansökning hos Ordförande och Ledamöter i samma Comité. Desse äro Verkl. Stats Rådet Baron Rehbinden, Verkl. Stats Rådet Baron Rosenkampf, samt Verkl. Stats Rådet von Willebrand, jemte Expeditions Secreteraren von Haartman, hvilka alla komma att deltaga i Finska ärenders beredning, in[n]an de föredragas Hans Majt Kejsaren af den förstnämnde Bar. Rehbinden. – Grefven torde ej villja anmäla denna saken omedelbarligen hos Kejsaren? Icke heller torde Storfursten Nicolai, såsom vår Academies Cancellar, kunna förmås att göra en sådan anmälan? – Saken synes icke hinna föredragas Kejsaren förr än i Martii eller kanske April månad, men det torde dock vara nödigt att vederbörande Embets män i förenämnde Comité skulle i god tid beredas derpå. Då jag insänder min ansökning derom (i förra hälften af februarii), skall jag tillika skrifva till Collegii Rådet Krug med anhållan om nödig recommendation. Jag har ej velat göra detta förut, emedan en sådan recommendation torde vara lämpeligast, då ansökningen kommer att i Comitén föredragas. Herr Professoren täcktes emellertid hafva godheten att om det anförda lemna Coll. Rådet Krug nödig del. Nu till annat. En fjerde del af Lexicon är nu genomgången. Jag började i går, Nyårsdagen, med K, hvilken Bokstaf i Finskan har de flesta ord eller är ordrikast, och synes komma att upptaga emellan 30 à 40 ark fint skrifvet. Inom Martii månad hoppas jag dock hafva den andra fjerde delen (K & L) genomskrifven. Under Lexical arbetet samlar jag tillika nya materialier för Grammatiken. Det har alltid synts mig, som skulle följande Bokstafsordning (a, o, u, e, i, ä, ö, ü, h, j, k(g), l, m, n, p(b), r, s, t(d), v) vara i Finskan lämpeligare än den vanliga Romerska Alphabet ordningen, men jag har dock hesiterat vid att göra en slik brytning. Jag beder att derom få inhemta H^r Professorens tanka. Skulle Förslaget blifva af H^r Professoren gilladt, så kan jag vid renskrifningen

utan svårighet i öfverensstämmelse dermed omställa orden. – Herr Professorens afhandling om Nordens gamla Språk läses här med begärlighet. Ehrströms exemplar är redan halfslitet.

För öfrigt utbeder jag mig att få betyga min hjerteliga erkänsamhet för den oafbrutna vård och vaksamhet, hvarmed Herr Professoren fortfar att besörja om mina angelägenheter i St Petersburg. Måtte jag helst med mitt förehafvande literaira arbete kunna fågna H^r Professoren för en vård, den jag ej ser mig kunna annorlunda vedergälla.

Gust. Renvall

*Nr 43

Åbo den 6 Februari 1819

Herr Professorens ärade Skrifvelse af den 8 sistl. Jan. är mig till handa kommen, och får jag tacka på det förbindligaste derföre, äfven som för de Böcker, hvilka Herr Professoren, enligt samma skrifvelse, med Doctor Bäck till mig afsändt, ehuru de samma ännu icke ankommit. Det skall blifva mig intressant att få något närmare underrättelser om Sirjäniska Språket. Det är väl skada att Grammatiken är på Ryska, men jag skall dock med Mag. Ehrströms biträde utforska dess innehåll. Någon Sirjänisk ordbok torde ej vara att tillgå? Näst efter Sirjäniskan blir det fråga om Permiskan; hvilka hjelpredor har man för detta Språk eller denna Finska dialekt? Det är emellertid besynnerligt att både Ungerskan och Sirjäniskan, tilläfventyrs äfven Permiskan, öfverensstämma närmare med Lappskan, än den egentliga Finskan (Suomiskan), som dock för det närvarande ligger emellan Lappskan och Sirjäniskan. Huru skall sådant historiskt förklaras?

Min och Uskela Sockneboers ansökningar om Uskela torde ej blifva afsände till St Petersburg för än i slutet af denna eller i början af nästa månad, emedan de öfriga af härvarande Consistorium, genom den Finska Senaten, till Petersburgska Comiten insändande Handlingar rörande samma Pastorat, icke hinna blifva härifrån expedierade förr än i slutet af Martii eller i början af April månad och målet dessförinnan således icke kan blifva Hans Kejs. Majt föredraget. Skulle Herr Professoren emellertid hafva anledning att tro att Grefven reser ifrån Petersburg, eller ock någon annan orsak att påskynda med ansökningarnes insändande, så beder jag vänligen att derom blifva underrättad, då jag med det första skall expediera dem. Vår Erke Biskop har gifvit mig ett skriftligt recommendations brev eller vittnesbörd, som kommer att bifogas min ansökning, och är ganska ampelt.

Nu till frågan om rubbningar i den alfabetiska ordningen. Jag har insett alla de mångfaldiga skäl, som tala för bibehållandet af den gamla eller härtills vanliga ordningen, samt alla de svårigheter som möta hvarje rubbning deruti. Som den gamla ordningen emellertid är onaturlig och en omkastning deruti oundvikelig, så bör väl början med omkastningen någon gång göras. Dermed kan man till väga gå antingen sålunda att man på en gång å nyo construerar hela Bokstafs systemet, efter ljudens närmare eller fjärmare släktskap, eller ock så, att man efterhand och småningom, samt sådeles mera oförmärkt afgår ifrån det gamla och öfvergår till ett nytt system. Det förra, ehuru det rigtigaste sättet att gå till väga, ansåg jag vara omöjligt att genomdrifva icke ens numera i Finskan: och derföre var jag sinnad att vidtaga den sednare utvägen. Alla erkänna att vokaler och konsonanter äro åtskilda och derföre ville jag placera de förra för sig i början af bokstafs systemet (antingen sålunda a, o, u, e, i, æ, œ, y, eller a, æ, o, œ, u, y, e, i, ty begge ordningarne kunna gillas) samt sedan de sednare (konsonanterne) alla för sig i slutet af Bokstafs ordningen, utan att ingå i eller vidtaga (föreslå) någon omkastning af konsonanternes nuvarande ordning, emedan jag väl insåg att den vanliga konsonant ordningen icke är naturlig, men ansåg derjemte meningarne om det rätta konsonantsystemet ännu vara så delade och stridiga, att man i många delar svårigen kunde fastställa ett säkert system. Mitt förslag gick således till en början endast derpå ut 1° att icke sammanblanda vokaler och konsonanter om hvarandra, utan upptaga hvardera för sig i sammanhang, 2° att konstruera vokalerna efter Finska uttalets nödvändiga fordran, men att 3° lemna konsonant ordningen orubbad, intill dess ett mera säkert, vettenskapligt konsonant system kan hinna blifva

uppgjordt (utom d, b, g, hvilka i Finskan ej förekomma såsom intialer, och hvilka alltså syntes mig lämpeligast kunna placeras invid sina bröder t, p, k). Jag vidgår således gerna, att mitt förslag var ofullständigt och ensidigt, men jag vågade icke gå djupare på saken. Historien och erfarenheten synes intyga, att små rättelser och förbättringar i hvad sak som helst låta genomdrifva sig och blifva småningom, oförmärkt och ofta utan uppenbart motstånd allmänt antagna. Om man deremot vill rätta allt på en gång och i stort, så blir motståndet så kraftigt, att alltsammans misslyckas och hela förslaget går öfver ända. Emellertid är jag ännu oviss och tvifvelaktig, hvad partie jag bör taga i saken, att följa det gamla eller det nya. Det förra torde vara säkrare.

Herr Professorens förslag om verbalsystemet gillar och antager jag så mycket hellre, som jag redan förut uppställt mina Finska verbalformler i det närmaste efter samma idé.

Med anledning af H^r Professorens i frågavarande Skrifvelse, har jag åter till Commerce Rådet Gestrin utlemnat en Assignation på 400 Rubel. Sedan H^r Professoren fått mitt Honorar af Krug, behagade H^r Professoren, likasom förra gången, lemna det emot sagde Assignation till Richter. För öfrigt får jag upprepa min ofta gjorda önskan, att alltid få vara innesluten i H^r Professorens vänskap.

Gust. Renvall

P.S. Af träget skrifvande under den mörka års tiden hafva mina ögon tagit skada och hafva derföre besvärat mig något under den sistförflutne månaden. Af sådan orsak har Lexikal-arbetet icke gått fortare än att jag ännu är i Bokstafven K. Nu tyckas ögonen likväl åter blifva friska.

På omslaget:
Professoren
Högädle och Höglärde
Herr Rasmus Rask
St Petersburg

Aflemnas hos Herr Pastor
Hipping å Gouvernements Gymnasium
i St Petersburg

*Nr 44

Åbo den 10 Marti 1819

Högädle Herr Professor.

Med dagens Post afgår nu min underdåniga ansökning om Uskela Pastorat till Cancellisten Baron Mellin i St Petersburg för att till Kejsarl. Comitén för Finska Ärenderna inlemnas. Jag anhåller alltså att Herr Professoren, som härtills varit min gode gynnare derstädes, behagade isynnerhet nu vara verksam till min förmån, och så vidt möjligt är, sätta Collegii Rådet Krug eller fastmera Hans Excellence Riks Cancelleren i rörelse för att befordra min goda sak. von Haartman har jag här sjelf talat vid. Gerna hade jag önskat, att härom kunna särskilt skrifva till Collegii Rådet, men min tid tillåter sådant icke nu. Jag hoppas dock att han icke vägrar, icke ens anser sig besvärad af att till det bästa recommendera min sak, endast Herr Professoren tackes vara god och underrätta honom derom att tiden nu är inne. Frågan om Pastoratet kommer säkert icke förr än i April månad att föredragas Hans Kejsarl. Majt. Det är således ännu god tid att hos vederbörande förbereda den.

Nu till besvarande af Herr Professorens skrifvelse af den 12 sistl. Februarii, hvilken i början af denna månad kom mig till handa. Hvad således först angår frågan om Finska namnet Ruotsi (Sverige) och Ruotsalainen (Svensk), så måste jag tillstå, att jag föga känner dess ålder. I Finland

finnas inga skriftliga Documenter äldre än den tiden, då landet redan var under Svenskt välde, och äfven de Finska Runo-poemer, som till sin första uppkomst torde beskrifva sig ifrån Nationens sjelfständighets period, hafva i sednare tider blifvit så bortblandade och förfalskade att de numera icke kunna hafva något historiskt, utan endast mythologiskt värde. Emellertid äro orden Ruotsi, Ruotsalainen till sin bildning fullkomligen öfverensstämmande med Språkets art och inom hela Finland så allmänna att till och med insjöar upp i Savolax och Karelen här och der kallas sålunda. För öfrigt finnes i Språket mig vetterligen icke någon radix hvarifrån nämnde ord kunde deriveras, och derföre hafva de icke heller någon egen betydelse utom de redan anförde *Sverige* och *Svenske*. Huruvida samma namn förekomma i de utom Finland varande Finska dialecterne, är mig icke bekant. Några hafva trott att sagde namn skulle blifvit bildade först sedan Finnarne redan bebodde det nuvarande Finland, och vore uppkomne ifrån ordet, *Roslagen*, som utgör namnet på den Svenska kust, hvilken ligger närmast till Finland gent emot Åland. Professor Franzéns tanke deremot var, att Finnarne kände samma namn redan då de bodde i trakten af Sjöarne Peipus, Ladoga och Ilmen, samt vore bildade efter Rurik och hans ifrån Roslagen (i.e. Sverige) utgångna följe, som nedsatte sig i Finnarnes dåvarande granskap. – Att Finnarne skulle hafva deltagit i Skandinaviska folkens under Medeltiden till Constantinopel vanliga färder, kan enligt min kännedom icke historiskt bevisas och är icke ens troligt.

Såsom i Nåder utnämnd Ledamot i de här tillförordnade Finska ecclesiastika Comitérne, har jag nu i närmare fjorton dagar varit med dem sysselsatt (Nb. de sammanträda endast två, högst tre gånger om året, och arbeta då 4 à 8 eller 10 dagar å rad) och derföre hindrad ifrån Lexical-arbetet. Emellertid håller jag nu på att sluta K och öfvergå till L. – Nu har jag åter fria händer att fortsätta arbetet. Huruvida det kan vara möjligt att deruti införa Ryska kan jag ännu icke säga, emedan jag icke träffat Forsman. Det synes likväl, att ehuru han känner Ryskan, torde han likväl föga känna Finskan, och är ännu mindre van vid Språkjemförelser.

De Böcker och Disputationer, hvilka Herr Professoren önskade få härifrån finnas nu mera icke i Bokhandeln: de fås således endast tillfälligtvis, på Bokauctioner. Jag skall vaksamt efterspörja dem, och fänga dem, om möjligt är.

Hvad Hr Professoren skrifver om Danska Litteraturen och möjligheten att erhålla Danska Böcker genom Hipping, har hos mina yngre Landsmän väckt uppmärksamhet, ehuru det ännu icke hunnit utveckla sig till något resultat. – En annan gång skola dessa saker fortsättas af Herr Professorens uppriktiga

Gust. Renvall

*Nr 45

Åbo den 24 April 1819

Högädle och Höglärde Herr Professor.

Halfannan månad är förliden, sedan jag sednast hade äran skriftligen besöka Herr Professoren. För att ytterligare göra Herr Professoren erinrad om min person, har jag ansett mig böra härmedelst åter förnya samma besök, ehuru jag icke har annat nytt att meddela Herr Professorn, än att jag är vid helsan och fortfar med mitt kända förehafvande, så att jag numera framskridit till Bokstafven N. Således återstå för mig ännu P, R, S, T, W, ty vocalerne äro redan alla genomgångna. Vid denna första genomarbetning eller uppräknning har jag endast begagnat mig af Gananders Manuscript, emedan detta är ställt i alphabetisk ordning. De öfriga Finska ordsamlingar, som jag redan äger och hvilkas antal genom goda vänners biträde dagligen förökes, äro alla tillfälliga, ordningslösa och i jemförelse med Gananders obetydliga collectioner, hvilka jag sedan skall genomgå, och i mitt manuscript hvart på sitt ställe inflicka, för att vid renskrifningen i texten intagas. Jag hoppas således att mitt arbete i afseende å ordrikheten skall blifva temmeligen fullständigt. Huruvida jag för öfrigt förmår gifva det ens den grad af duglighet, som man är berättigad att fordra

äfven af de första försöken, hvarken kan eller bör jag sjelf bedömma.

För ett par dagar sedan inlemnades hos mig närlagde Bref, med anmodan att jag icke blott skulle låta det samma afgå till Herr Professoren, utan och tillika uppgifva mina tankar om Brefvets Författare och det förslag han deruti för Herr Professoren framställer, hvilken anmodan jag icke kan annat än med nöje fullgöra. Studeranden eller i nästa Maji månad blifvande Philosophiae-Candidaten, Sjögren är barnfödd i nejden af Heinola Landshöfdinge säte: har genomgått Borgå Gymnasium och derifrån med särdeles loford kommit till Academien. Härstädes har han med utmärkt flit fortsatt sina Studier nästan i alla under Philosophiska Facultetens område hörande vettenskaper, men framför allt i Språkkunskap och Historie, i hvilka han förälskar sig. Han är af naturen skapad till hvad man kallar Läskarl eller Litterateur, mera theoretisk än practisk: synes hafva föga fallenhet för de yttre vitæ genera, t.ex. prest, jurist, än mindre militair, men är deremot innerligen nöjd, när han får sysselsätta sig med de egentl. litteraira yrken. Utseendet recommenderar honom icke: äfven hans umgänges faconer äro i början föga intagande, emedan hans medellöshet och idkeligen fortsatta Studier hafva utestängt honom ifrån Sällskaps kretsarne. Hans seder äro rena och hans omdöme så moget, som man kan vänta af en några och tjugu års yngling. Enligt min tanke äger Sjögren alltså alla nödiga anlag att blifva en verksam och skicklig Litterateur, endast han blefve försatt i tillfälle att dertill vederbörligen bereda sig. Han säger sig hafva fäst sin uppmärksamhet i synnerhet vid den Nordiska och särdeles den Finska och Ryska historien. Af sådan orsak har han redan skaffat sig någon kännedom af Ryska Språket, men önskade dock att så väl deruti, som i Slavonskan mera uppöfva sig. I sådant ändamål vore det för honom nödigt, att någon tid få uppehålla sig i Petersburg; men detta är för honom icke möjligt annorlunda än med fremmande understöd. Jag vågar således förena mig med honom i den anhållan, att Herr Professoren, som derstädes redan hunnit förskaffa sig flere connoissæncer, tacktes vara betänkt på någon utväg, hvarigenom det kunde för Sjögren blifva möjligt att någon tid få vistas i Petersburg, antingen såsom enskilt Barnalärare eller hellre vid något Bibliothek eller dylikt, der inhämtandet af Ryskan och Slavonskan för honom kunde blifva en hufvudsak. Om Grefve Romäntsoff ännu fortfar i dess för ett par år sedan yttrade önskan och föresats, att låta på sin bekostnad någon Finne besöka de i Ryssland varande, så kallade Finska Folkstammarne, så torde Sjögren blifva der till ganska lämpelig. Såsom ytterligare prof på Herr Professorens vänskapsfulla godhet emot mig, utbeder jag mig att blifva underrättad, hvad Herr Professoren anser i afseende å Sjögrens angelägenheter kunna tillgöras.

Handlingarne rörande Uskela Pastorat ligga ännu i härvarande Senat. De kort efter hvarandra inträffade Lutherska och Grekiska Påskhögtider hafva hjort att Senaten varit nästan overksam hela tre veckor. Af sådan orsak torde sagde Handlingar icke hinna expedieras till Petersburg förr än i nästa månad. Emellertid ligger min dit sände underdåniga ansökning derstädes utan åtgärd. Men jag är ock icke särdeles missnöjd dermed, ty ju längre tid jag får vara i Åbo, desto längre hinner jag med mitt Lexicon.

Öfvertygad att få vara innesluten i Herr Professorens vanliga vänskap, har jag äran med försäkran om min högaktning och tillgifvenhet, teckna

Gust. Renvall

På omslaget:
Professoren
Högädle och Höglärde
Herr Rasmus Rask
St Petersburg
Aflemnas hos Hr Pastoren Hipping
å Kejs. Gouvernements Gymnasium

A.J. Sjögren

*Nr 46

(Sendt med Renvall af
24 April 1819. H.R.)

Högädle och vidtberömde Herr Professor!

Då jag för någon tid sedan hörde, att Herr Professorn ännu uppehöll sig i St. Petersburg, hade jag redan mer än en gång ärnat taga mig den friheten, att för Herr Professorn framställa mina åligganden, om jag ej fruktat, att, såsom alldeles okänd, synas alltför tilltagsen eller fåfång. Jag har än en gång moget pröfvat mig sjelf, och blott en deraf stadgad öfvertygelse om alfvaret uti min vilja och renheten i mina önskningsar, har häft alla betänkligheter, och förvandlat den hos mig fattade tanken till fast beslut. Herr Professorns för alla Litteraturens wänner aktningssvärda namn är föröfrigt en säker borgen för mitt hopp, att Herr Professorn med sin vanliga godhet upptager och bedömmar den plan för en Ynglings litterära verksamhet för framtiden, som jag nu ödmjukast utbeder mig att få framställa, huru ofullkomlig i ett eller annat afseende den än må förefalla.

Allt ifrån min Ungdom har Historiens studium särdeles interesserat mig. Att det endast jemte grundliga philologiska insigter kan blifva fruktbart, har jag under min Academiska tid allt mer lärt inse. Men ju mer jag varit i tillfälle att efter mina ringa krafter njuta och draga nytta af ett sådant studium, desto mer smärtande har det varit att finna Finlands så väl häfder som sköna språk (det är mitt egentliga modersmål) ända till den yttersta grad vanvårdade. För de förra äro nästan inga egentliga monumenter mer att tillgå. Ut i ett sådant fall har jag trott ett grundligt studium af de folkslags språk, som antingen redan i sitt tungomål röja med Finnarne tydlig släktskap, eller med hvilka Nationen länge stått i relationer, wara en än möjlig ledtråd wid forskningar öfver ålderdomen. Af dessa och dylika betraktelser har jag tyckt mig kunna sluta till vigten af de Slaviska språken för Finska Historien, ej allenast i anseende till bägge Nationernas relationer med hvarandra ifrån åldriga tider, utan ock den genom de Slaviska språkens medelbara kännedom af de folkstammars språk, hvilka ännu skola bo uti åtskilliga af de inre Ryska Gouvernementerna. För att om dessa saker erhålla något mer än gissningar, wore min innerligaste önskan, att till en början lära mig det Ryska språket, hvaraf jag under twänne tillfälliga resor till Ingermanland redan fått åtminstone någon försmak och hvilket jag också tillfölje af denna försmak redan blott såsom språk värderar. – Sedan jag inhämtat Ryskan, ville jag fortgå till Slavonskan, och har jag tänkt efter härstädes genom något academiskt specimen documenterad dertill erforderlig skicklighet anhålla om offentligt understöd att i förenämnde afseende få göra resor. För att än ytterligare öfva mig sjelf uti Slavonskan, och derjemte tillika, så mycket möjligt wore, gagna det allmänna, wille jag till en början besöka Westerås och revidera de på Gymnasii-Bibliotheket derstädes (enligt en beskrifning på Svensk Literatur-Tidning för 1813 No 35) jemte sällsyntare Slavonska böcker befindteliga Slavonska Manuscripter, ibland hvilka torde finnas åtskilligt (till exempel: en hittills okänd och obegagnad handskrift af Nestors Krönika) af den vigt, att det förtjente öfversättas och utgifvas. Om denna plan skall jag emedlertid ödmjukast bedja Herr Professorn vara gunstig och skänka mig sitt omdöme, äfvensom jag uti allt annat vågar utbedja mig Herr Professorns mogna råd och föreskrifter. – Wilkoret för alltsammans – lärandet af språken – är emedlertid tills vidare hufvudsaken. Och detta kan väl både i anseende till practisk öfning och åtkomst af erforderliga böcker endast i St. Petersburg bäst winnas, der jag ännu dessutom af det skäl gerna önskade kunna uppehålla mig, emedan jag hoppas, att jag, i synnerhet under närvarande conjuncturer och utsigter, der skulle få ett skönt tillfälle, att i mon af ett genom en mer utvidgad synkrets klarare erkändt behof, så mycket tid och krafter medgåfve, studera äfven orientaliska språk, till hvilka jag likaledes hade mycken lust, och hvilkas vigt och nödwändighet för mitt syftemål, jag af den ringa början uti ett och annat ibland dem, som jag hittills varit i tillfälle att göra, i allmänhet redan också nu åtminstone anar.

Men så lifligt alla dessa planer såsom önskningsföresväfwat mig, så frästad har jag känt mig att misströsta om utförandet af någon enda ibland dem, emedan jag tyvärr! är helt och hållet utan medel dertill. Under en svår kamp med behofven, har jag, nästan utan allt understöd af föräldrar, redan ifrån skolåren igenom ett idkeligt conditionerande nödgats draga mig fram, och måste ännu alltjemnt under mina tentamina till Philosophiae-Candidat-Examen dermed fortfara. Min ödmjuka anhållan wore derföre, att, i fall något tillfälle yppade sig, Herr Professorn genom sin verkande intercession ville hafva godheten att bana mig väg till en condition eller ock någon annan litterär befattning, som under tiden kunde trygga min utkomst. Det wore naturligtvis bättre, ju mer tid jag finge till egna studier. Dock – jag skall ej sky arbete: jag är wan derwid. – I afseende å de moderna språken tror jag mig ännu böra anmärka, att jag i Tyskan hoppas kunna hjälpa mig fram och äfven uti franskan göra mig begriplig, i synnerhet sedan jag ännu mer hunnit efter praesterad Candidat-examen på mitt perfectionnerande deruti använda tid och arbete.

För den frihet, som jag nu tagit mig, då jag så directe vågat wända mig till Herr Professorn, har jag utom de redan ödmjukast framställda skäl, och utom dem jag finner i Herr Professorns äfven för vår försummade finska Litteratur visade warma deltagande, blott den ursäkt, att jag trott mig härigenom bäst befordra föremålet för min enda önskan, hvilken jag vågar hoppas Herr Professorn och hvarje sann Litteratör icke skall misskänna. Pastor Hipping, hvilken jag och i detta ämne tillskrifvit, är den ende, som har del af dessa mina planer, hvilka jag tills vidare tror mig böra behålla inom mig sjelf. Under afvaktan om gunstigt svar, får jag den äran att med fullkomlig högaktning teckna mig, Herr Professorns

Ödmjukaste Tjenare
Anders Joh. Sjögren.

Åbo d. 19:de Aprill 1819

*Nr 47

Erhölls d. 17de Maji.

Pettersburg d. 25 Aprill 1819.

Under mitt vistande i Åbo, hade jag ehuru icke tillfälle att göra min Herres personliga bekantskap, likväl så ofta lägenhet att höra hans namn med beröm, och, om jag icke misstager mig, äfven en gång på Bibliotheket se honom, att det var mig ett synnerligt nöje att blifva behedrad med bref ifrån honom; endast jag vore istånd att någorlunda svara emot hans förtroende. Mina bekantskaper här äro hvarken talrika eller lysande; ty den fina verlden är här alltför glänsande för mig, så at hvarken – min pung eller tid tillåtit mig på något vis att inlåta mig med andra än några få (mäst tyska) lärde. Mina recommendationer äro således af föga vigt; och endast tomma råd är allt hvad jag har att bjuda, måtte dessa emedlertid icke blifva alldeles onyttiga skulle det fägnat mig oändligt.

Att taga Kondit. härstädes såsom barnalärare kan jag icke annat än högeligen afråda M.H. emedan därtill erfordras mycken kännedom af verlden, fullkomlig färdighet i nyare språken & c. om det skulle vara i något bättre hus, och ändå vinnes litet allraminst tid eller tillfälle till något eget studium. – Grefve Rumänsov har numera stora verk i arbete, som kosta otroliga summor, t.e. 1) Resbeskrifningen af verldsomseglingen med skeppet Rurik. 2) Fortsättningen af Scriptores Byzantini. som tryckas i Paris. 3) Har han nyss engagerat en resande Servier från Tyrkiet till att besöka och beskrifva de slavonska nationerna i södra Europa förnämligen inom österrikska området & c. 4) och dessutom finska ordboken; det är således icke att förmoda att han skulle företaga någonting nytt och betydligt för det första, och resan till de med Finnarne beslägtade folkstammarna tyckes icke skola komma i fullbordan. I alla fall måste dertill anmäla sig någon mycket skicklig lärde,

som redan visat sig och vunnit allmänt bifall om saken på ny skulle väcka hans uppmärksamhet. Måhända M.H. här i staden genom bekantskap med Krug och Adelung kunde bana sig vägen till utförandet, men för det första är hvarken at tänka därpå eller på något annat betydligt understöd från honom. – Att söka någon befattning här torde vara ännu mindre lämpligt emedan det är förgäfvets att vänta de betydliga, men de ringare fordra oändligt arbete, hvarigenom knappast vinnas hvad som behöfs till lifvets uppehälle. Det enda som derföre kunnat infalla mig att råda Min Herre, är att söka en plats vid Nya Universitetet på Kronans bekostnad till fortsättandet af sina studeringer. Här äro minst 100 dylika friplatser, och det torde icke blifva svårt att erhålla en på följande sätt. Med bifogade akademiska betyg isynnerhet om Filosofiske Kandidatsexamen insändes en på Latin skrifven ansökning till Universitetets Curator *v. Ovaroff* innehållande en kort berättelse om M. Herres hittills utförde studia akademiska såväl som privata studia af finskan som dess modersmål &c., jemte dess önskan för framtiden nemligen att vinlägga sig om slaviska och orientaliska språken och Litteraturerna för att genom jemförande af dessa och fornfinnska kvarlevor blifva i tillfälle att upplysa mörka ställen; det gemensamma fäderneslandets äldsta häfder &c.; att Pettersburgska Universitetet under den mans praesidium, som skrifvit planen för asiatiska akademien, till detta ändamåls vinnande anses vida bequämare än något annat möjligt ställe; men att M.H.s private omständigheter icke sätter honom i det lyckliga tillfället att kunna begagna sig deraf, om icke han kunde blifva uptagen på ryska kronans bekostnad. Detta fattas i korthet så tydligt och på så bra och flytande Latin som möjligt. Titulaturen får icke sparas, men omöjligt icke uprepas inuti sjelfva sammanhanget utan endast något kort uttryck istället, vid början och slut deremot kan den skrivas utförligt, dock med variation om det så kan träffa. Om detta, som jag hoppas, skulle lyckas så har M.H. vist icke något stort att lefva af, men dock någorlunda tillräckligt att såsom student kunna bärga sig, och behålla hela sin tid för sig sjelf till att arbeta på sin egen bildning, hvilken förmån redan är oberäknelig för en Literatör. Min bekantskap med *Ovaroff* är ganska ringa, men om mitt ord skulle äga någon vikt hos någon af hans Clienter skall jag icke underlåta att göra mitt bästa. Jag får nu icke hoppas erhålla något annat bref här i staden, emedan jag ganska snart måste resa vidare; men emedlertid önskar jag M.H. lycka till sitt företag, och innesluter mig i dess vänskap och erinran

R. Rask.

N.B. Det lär icke vara M.H. obekant att enhvar rysk Kronsstudent är pliktig att tjena ryska kronan i 6 år hvart han skickas; dock plägar man vanligtvis skicka hvar och en dit han önskar, så att detta är snarare en angenäm början till befordran än någon svår börda eller tvång.

*Nr 48

S.H.T. Herr Professor!

Vor etwa drey Monathen hatte ich die Ehre Ihnen zu schreiben und kurz darauf mit Herr Gerschau Gelegenheit ein Exemplar von meinem kleinen Aufsatz so wie von der Strahlmannschen Kritik desselben zu übersenden. Da ich seitdem nichts aus Kopenhagen gehört habe, so bin ich versucht zu zweifeln, ob der Brief einmal angekommen seyn mag. Ich sendete ihn durch Bruzelius über Schweden und es könnte seyn, daß er verloren gegangen.¹⁰⁵ Um so viel mehr halte ich es für meine Pflicht, Ihnen mit einem abermaligen Schreiben aufzuwarten. Der Graf Rumäntzof, bey dem ich jetzt nach Hipping die Bibliothekarstelle versehe, hat sich sehr nach Ihnen und Ihrer Reise erkundigt, ohne daß ich ihm Auskunft über das Eine noch über das Andere hätte geben können. Es

¹⁰⁵ Ett dylikt brev ingår inte heller i Rasks efterlämnade papper på Det Kgl. Bibliotek i Köpenhamn. Men varför har Sjögren denna gång skrivit på tyska. Dessutom tycks han ha varit mycket mån om att språkdräkten i hans brev är möjligast korrekt eftersom han först, den 19 november, skrivit ett utkast i sin dagbok.

würde Ihn ausserordentlich schmeichelhaft seyn, wenn Sie es selbst in einem an Ihn gerichteten Schreiben thäten, wo Sie dann zugleich auch Gelegenheit hätten Ihn an die versprochenen und in Ihrem Briefe an Hipping als nicht erhaltenen erwähnten Bücher zu erinnern. Er befindet sich noch auf seinem Landgute Homel und dürfte vielleicht noch nicht sobald davon hierher kommen.

Seitdem ich die Ehre hatte das vorige Mal Ihnen zu schreiben, bin ich glücklich gewesen meinen längst gehegten Wunsch der Erfüllung näher gebracht zu sehen. Auf Proposition des Finnischen Staatssekretärs Baron Rehbinder hat der Kayser mir zu einer Reise ins Innere von Rußland in historisch-philologischer Hinsicht 3000 Rubeln jährlich (auf zwey Jahre) zu bestimmen geruht. Viele sehen diese Unterstützung für zu gering und nicht hinlänglich an; mit oekonomischer Anwendung möchte sie doch wohl ausreichen. Nur ist sie in Hinsicht der Zeit nichts weniger als hinreichend. In zwey Jahren läßt sich die Reise mit einem solchen Plane, wie der meinige wäre, durchaus nicht machen. Ich bin doch der Hoffnung, dass ich vielleicht Zulage bekommen könnte, wenn man sich erst von dem Nutzen ipso facto wird überzeugt haben. In diesem Vertrauen und mit dem aufrichtigsten Wunsche diesen Erwartungen nach meinen Kräften entsprechen zu können habe ich beschloßen auf jeden Fall während der mir bestimmten Zeit mit meiner Reise ja nicht zu übereilen, sondern meine Sache so ausführlich und erschöpfend als möglich zu betreiben.

Indem ich Ihnen meine Freude über einen so glücklichen Ausgang meiner Bestrebungen mittheile, bitte ich Sie Herr Prof. aufs verbindlichste, daß Sie mir Ihren guten Rath und ihre Belehrungen über den Gegenstand meiner Forschungen (die Geschichte des Finnischen Völkerstammes aus den Sprachen der als dazu gehörend angesehenen Völkerschaften zu erläutern) nicht versagen. Kann ich dabey auch über irgend einen besonders aufgegebenen Umstand Auskunft verschaffen, so versichere ich im Voraus, daß es meine innigste Freude seyn wird auf solche Art meine Dankbarkeit bezeugen zu können. – Damit Sie ungefähr meinen Plan ersehen und beurtheilen können, so füge ich hiebey einen Auszug meiner darüber dem Baron Rehb. übergebenen Schrift.¹⁰⁶ – Die Abreise ist auf das künftige Frühjahr (im May oder spätestens Junius) ausgesetzt, ich habe gedacht, es wäre am Zweckmässigsten mit dem Norden anzufangen, da höchstwahrscheinlich nur so der Stufengang nach den natürlichen Spuren verfolgt werden können dürfte.

Gegenwärtig bin ich mit den Vorbereitungen beschäftigt. Auch in Hinsicht dieser bitte ich mir vor allen Dingen ihren guten Rath. Da ich Niemanden wüßte, der mit ihn so gut zu geben im Stände wäre, so kann mir nichts interessanter, nichts erwünschter seyn, als Ihre väterlichen (Verzeihen Sie mir diesen Ausdruck; er bezeichnet das Verhältniß, in welchem ich mich zu Ihnen denke oder denken möchte) Belehrungen. Beehren Sie mich also damit. Je eher, je besser; je ausführlicher je willkommener. Ich werde Ihnen genaue Rechenschaft ablegen, in wiefern ich diesen oder jenen Wunsch erfüllt habe oder erfüllen können werde. Für die Reise selbst werde ich wohl nachgehends eine besondere Instruction von Ihrer Hand erwarten dürfen. Mit unbeschränkter Hochachtung verbleibe ich Ihr

aufrichtigster Verehrer
And. Joh. Sjögren

St Petersburg
d. 9/21 Nov. 1823

*Nr 49

St Petersburg den 9 Mars 1824

Höglärde och Vidtberömde Herr Professor!

¹⁰⁶ Bilagan har inte bevarats bland Rasks efterlämnade papper men har tryckts i Branch 1973, s. 48–49.

Då jag ändtligen griper till pennan, blyges jag, att hafva dermed så länge uppskjutit. Herr Professorns mig angenäma och högst interessanta bref har jag redan i början af innevarande år emottagit, men korrt derpå måste jag i ekonomiska ärender företaga en angelägen resa till Finland, hvarifrån jag först för circa 3 veckor sedan återkom.¹⁰⁷ Det är således först nu, som jag kan hafva den äran att tacka Herr Professorn för brefwet och ännu mer för de mig derutinnan i afseende å min resa meddelade goda råd. – Hvarje äfven den minsta wink, som kommer isynnerhet ifrån en sådan hand skall af mig vederbörligen behjertas. – Så mycken möda jag ock gifwit mig, har jag ingenstädes kunnat öfverkomma *Leems Lexicon*. Af Statsrådet *Adelung* har jag fått samme författares *Lappisk Nomenclator efter den dialect, som bruges af Fjeld-Lapperne i Porsanger fjorden*; men den är väl blott ett Idiotikon. Skulle derföre Herr Professorn anse (jemte *Lindahls* och *Öhrlings* Lappska Lexikon, som jag redan sjelf äger) också Leems för nödvändigt till mitt ändamål och det ännu före min afresa kunde fås ifrån Köpenhamn (ty sedan torde det wara svårt att få det efter mig så snart som jag det behöfde), så skedde mig igenom dess anskaffande å Herr Professorns sida en ovärderlig tjenst. Må hända kunde den genom någon kurir emellan Missionerna, om ej annars så i Rikskanslern Rumänzofs namn fås hit. Hvad betalningen angår, så skall jag här erlägga densamma till *Asmus Simonsen*, som står i förbindelse med Gyldendalska bokhandlingen, hwilken derstädes i det fallet utbetalte samma summa. Jag var i höstas nog djerf att beswära Herr Professorn med kommissionen om requisition af böcker dels för Grefvens bibliothek dels för mig och andra. Då intet hittills ankommit utom åtskilliga af samma artiklar för Grefven, reqvirerade redan af Hipping, kan jag taga för afgjordt, att de ännu icke äro afsände, utan skulle först blifva det med första öppet vatten. Min nu förekommande resa tvingar mig att reklamera hela requisitionen, hvarmed jag således åter ty värr måste falla beswärlig. För nästa sommar inskränker jag mig således att endast för Grefven enligt bilagde Anteckning begära fortsättningen af de verk, hvilka hittills blifvit Rikskanslern tillsände och dessutom en äldre artikel, hvilken *Krug* oändeligen gerna wille hafva.¹⁰⁸ – Å densammes vägnar skulle jag ännu anhålla om Herr Professorns mening angående hans hypothes om *Nordalbingi*. – Skulle likaledes Herr Professoren ännu i afseende å min resa hafva något att erinra, så skall jag anse det för ett särdeles vänskapsprof om Herr Prof. benäget meddelar mig detsamma. Min resa torde, will Gud, komma att anträdas i slutet af Maji eller sist i Juni. Jag har ansett det för ändamålsenligast att börja med Olonetz och derifrån följa den förra Svensk-Karelska gränsen upp till Ryska Lappmarken och sedan först derifrån wända mig åt Öster till Archangel och vidare åt Perm och Ural samt sedan låta omständigheterna bestämma de vidare wandringarna ned åt söder. Uppå Uralska omgifvelserna måste jag äfven efter utförligare specialchartor rigta min synnerliga uppmärksamhet. – Ifrån Hipping äfvensom Renwall kan jag speciellt hälsa. För den förre torde nu literaturen börja blifva efter, då det äfven för den sednare oaktadt nödvändigheten, går ytterst långsamt med dess finska Lexikon, hvaraf ändtligen första delen (slutar med *M*) lemnat prässen. Gud wet, när det hela hinner blifva färdigt, sedan nu åter författarens permission att för korrektoret få vistas i Åbo är ute. – Utaf de här utkomna literära produkterna är *Ibn Foszlans und anderer Araber Bericht über die Russen älterer Zeit* af *Frühn* ovedersägligen den aldrevigtigaste. Derigenom har Eversiska hypothesen om Ryssarnes härstammande ifrån Chasarerne fått den sista stöten. Med en hälsning ifrån alla härvarande bekanta och vänner anbefaller jag mig uti Herr Professorns goda minne och förblifver med innerligaste aktning

Herr Professorns ödmjuka
tjenare And. Joh. Sjögren

Nr 50

St Petersburg d. 12 Junii n.st.1824

¹⁰⁷ Brevet har inte bevarats.

¹⁰⁸ Bilagan har inte bevarats.

Höglärde och Vidtberömd Herr Professor!

Dubbelt skyldig känner jag mig, att hafva så länge dröjt med besvarandet af Herr Prof. angenäma skrifvelse, hvilket jag till min förwåning finner vara redan nästan 2 månader gammalt.¹⁰⁹ För någon tid sedan erhöj jag äfven Leems Lexikon och får härmedelst för båda aflägga min innerligaste tacksägelse. Kan jag framdeles öfvertyga Herr Prof. att jag deraf gjort vederbörligt bruk, så skall det för mig sjelf vara en så mycket större glädje. Såsom ett litet prof på erkänsla tills vidare skickar jag härmed Herr Prof. ett exemplar af Topeliï finska runsamling och ett aftryck af en Recension, som jag uti denna vår uti den här utkommande St Petersburgische Zeitschrift låtit trycka.¹¹⁰ Det är det sista exemplaret, som jag äger och därför torde dess utseende ursäktas, då det tillika tjent till korrektur-prof. Kommunikationen öfver Newa var den tiden afbruten och jag fick ej sjelf tillfälle att besörja korrekturen. – Min resa, redan hela våren omtald såsom nära förhanden kommer vill Gud äntligen nästa vecka att gå för sig. Alla behöriga Dokumenters och rekommendationers anskaffande har förorsakat ett så långvarigt uppehåll äfvensom å min egen sida åtskilliga hinder wållat uppskofvet. – Af Grefve Rumäntzof har Herr Prof. väl redan fått bref åtminstone kanske äfven mer. Jag har nemligen förmått honom att tillsända Herr Prof. ett Exemplar utaf första delen af Renwalls Finska Lexikon samt för Kuriositetens skuld ett litet Samogitiskt abcdarium. Angående finska Lexikon bör jag kanske anmärka, att företalet ännu felas till denna del, som därför blifvit lemnad i sådant skick, att egentligen intet säljes förrän alltsammans är färdigt. Högst orättvist har jag därför nyligen sett vår vän Loboiko i Wilna uti ett bref till Kanslern ibland många andra förebråelser göra verket äfven denna. Besynnerligt tyckes han ock vilja klandra uti detta Lexikon indragandet af andra språk till jämförelser, förklaringar öfver etymologier af folksnamn etc. – Interessantare skall det blifva för mig att höra Herr Professorens omdöme. Måtte nu blott allt blifva färdigt! Men tyvärr läser man länge få vänta derpå, då stora svårigheter ligga i vägen för tryckningens oafbrutna fortfarande, emedan Renvall i anseende till sina pastoralia ej får tillstånd att alltid vistas i Åbo.

Nu än i brist uppå tid till mer något till svar uppå Herr Professorns frågor.

1) Hipping lefver såsom Kyrkoherde uti *Wichtis* församling uti Nyland invid stora vägen emellan Borgå (samt Helsingfors) och Åbo. Bref till honom adresseras på *Helsingfors, Karis & Wichtis*. Han tycks eljest komma till och med ifrån all korrespondens. Jag har ej haft några underrättelser ifrån honom, alltsedan jag sjelf i vintras under en resa till Finland besökte honom.

2) Mag. Arvidsson uppehåller sig numera i Stockholm, och säges tänka på en ny förbättrad edition af Rühs bekanta arbete öfver Finland och dess historia. 3) Krug har ännu intet utgifvit om Nordalbingi, men är i beråd att göra det och ville därför gerna inhämta Herr Professorns mening om sin tanke angående etymologien af sjelfva namnet Nordalbingi utur de data, hvilka jag engång haft den äran att för Herr Prof. summariter anföra. – *Beckers* finska grammatik är ännu ej färdig; men väntas med det första. Tyvärr kan jag ej uppvakta med några andra nyheter ifrån fosterbygden. Hade Herr Prof. någon gång lägenhet, att skriva mig några rader, så beder jag att adressera brefven till Grefve Carl Mannerheim Sekreterare vid härwarande Committée för finska ärenderne. Jag tager mig ock friheten att öfversända ett blad utur min stambok till ett minne af några rader, hvilka framdeles inneslutna uti något bref kunde medfölja. – Med innerlig högaktning innesluter jag mig föröfrigt i Herr Prof. åtanke och skall bjuda till att efter min förmåga både förtjena och underhålla densamma.

And. Joh. Sjögren

Nr 51

Höglärde Herr Professor!

¹⁰⁹ Brevet har inte bevarats.

¹¹⁰ Recension av Frähns *Ibn-Fosẓlan* – *St. Petersburgische Zeitschrift* 1824, s. 348-371.

Att jag ändtligen är återkommen ifrån min långvariga resa, torde Herr Professoren redan hafva erfarit. Oaktadt den varade uti 5 år, har jag ändock icke hunnit beresa alla de tragter af Ryssland, som jag hade föresatt mig. Så väl åtskilliga hinder och uppehåll (ibland hvilka det förnämsta var en sjukdom i Archangelska Guvernementet 1826), som ock arten och beskaffenheten af mina undersökningar under sjelfva resan hafva vållat sådant. Emedlertid har jag redan under dessa 5 år och hos de stammar, hvilka jag varit i tillfälle att besöka, samlat rikliga materialier för en framtida verksamhet. Deras ordnande och förarbetande blifver nu till en början det närmaste föremålet för mina önsknings, isynnerhet om det skulle lyckas mig, att såsom jag hoppas, här wid Wetenskaps-Akademien erhålla den historiska adjunkturen. Jag har nu åtminstone för icke lång tid sedan inom Akademien blifvit dertill wald; men är ännu icke stadfästad och utnämnd. Hade den gamle Rumäntzof lefvat, så vore jag nu åter hos honom Bibliothekarie; wid min afresa måste jag gifva honom löfte, att återtaga samma tjänst hos honom. – Af alla hans samlingar skall blifva ett slags offentligt Museum; men det är ännu ovisst, när detsamma kommer att öppnas.

I Norrska Lappmarken hade jag det nöjet att blifva bekant med Pastor Stockfleth och af honom erhålla underrättelser om Herr Professoren. Huru långt han må (sedan 1826 i Januarii, då jag träffade honom) hafva kommit med sina literära planer angående Lappska, känner jag icke. – Åtminstone berättigade hans ifver för sitt kall till stora förhoppningar. Om Herr Professoren ännu står i correspondence med honom, så beder jag ödmjukligen, att vid tillfälle hälsa honom äfven ifrån mig. Härjemte har jag äran att tillika öfversända ett exemplar af mina Anteckningar om Kemi-Lappmarks församlingarne, hvilka redan före min återkomst uti förledne år efter mitt redan 1826 i Arhangelsk skrifna Manuscript i Helsingfors utkommo.

Äfven om de Lappska dialekterna finner Herr Prof. dersammastädes åtminstone en korrt öfversigt. Med orthographien lär Herr Prof. icke komma att vara alldeles nöjd. Jag betraktar den sjelf såsom blott *interimistisk* och sedan den skriftens författande har jag sjelf haft mångfaldiga tillfällen att öfvertyga mig om rigtigheten af de väl grundade råd och förslag, hvilka Herr Prof. redan före min afresa hade godheten meddela mig. Äfven Sirjänskan och Permiskan &c hafva flera ljud, hvilka finskan saknar och för hvilka man rätteligen borde uppfinna nya bokstäfver, helst icke ens ryska alfabetet (hvars begagnande hos *Klaproth* jag visserligen icke heller tycker om) äger dem enkla t.ex. АЗ, АЖ.

Har Herr Prof. redan erhållit Renwalls finska Lexikon? Man wille åtminstone ifrån Helsingfors skicka det, då jag i somras efter min återkomst var der. – Om Herr Prof. will behedra mig med sin skrifvelse, så kunde brefvet adresseras till Statsrådet Krug wid Wettenskaps Akademien. Med innersta högaktning har jag äran förblifva

Herr Professorens
ödmjuka tjänare
A.J. Sjögren

St Petersburg
i största hast
d. 10/22 okt. 1829

Nr 52

Höglärde och Vidtberömde Herr Professor!

Wid yppadt tillfälle tager jag mig nu åter friheten att uppvakta Herr Professoren med en skrifvelse jemte åtföljande pakett innehållande ett Exemplar af alla hitintills utgifvna Kataloger öfver Grefve Tolstoj's högst interessanta Bibliothek. Grefven har med nöje gifvit sitt bifall till mitt förslag

att af samma Kataloger genom Herr Professoren erbjuda det Kongliga Bibliotheket en skänk, i fall Herr Professoren så för godt finner. Det Slavonskt-Ryska Bibliotheket bestående af gamla dels Manuskripters dels tryckta verk är verkligen en högst interessant och skattbar Collection samt har nyligen af Kejsaren blifvit inlöst med 150 000 Rubel. Katalogen öfver de utländska sakerna är i så måtto ännu icke fulländad, att förteckningen öfver Manuskripterna ännu fattas. Då den hinner blifva tryckt, skall jag efter Grefvens önskan äfven deraf skicka ett Exemplar, om så åstundas. Han vill nämligen försälja äfven sin sällsynta collection af de utländska sakerna och, såsom han yttrade sig, för billigt pris. – Af mina anteckningar öfver Kemi-Lappmarks församlingar har jag till Herr Professorens disposition ännu bilagt ett Exemplar, och skulle kunna sända något mer, om jag här hade flera till hands. Något synnerligt litterärt nytt har jag ej att meddela, om ej kanske det, att en af våra akademiska medlemmar, Adjunkten Schmidt med första ärnar utgifva en Mongolisk Grammatik. Jag har tills vidare icke hunnit blifva färdig med mer än en Korrt öfversigt af Sirjenskans grammatiska former. Den är dock icke än färdigtryckt, så att jag icke kan hafva nöjet att deraf bilägga ett Exemplar. – Af den genom sina chinesiska studier bekante Pater Jakinf har man att förvänta en Chinesisk Grammatik, när han återkommer ifrån sin närvarande resa till Kächta.

Om jag vågar falla Herr Professoren besvärlig, så skulle jag bedja Herr Professoren besörja de å följande nota förtecknade böckers hit expedierande med någon säker lägenhet under sommaren.¹¹¹ De kunna samteligen adresseras: Till Kejsarliga Wetenskaps Akademien genom Adjunkten Dr. A.J. Sjögren. Eller ock kunde mitt namn alldeles utlemnas, blott Skepparen hänvisas att om deras ankomst underrätta mig. Kanske kunde de så inkomma med mindre vidlyftheter. Mitt kvarter är på Wasili ostrof uti vetenskapsakademiens hus uti 7de Linien, således helt nära det stället, der utländska fartyg vanligen anlägga. Då Requisitionen är för fleres räkning, så borde priserna på hvarje artikel särskildt utsättas. Om Danmarks sednaste Literatur äro wi här nästan alldeles okunnige. Det vore derföre rätt väl, om Någon Bokhandlare wille bilägga Exemplar af sina nyaste förlagskataloger.

På förhand fagnar jag mig högeligen öfver samlingen af de fornnordiska sagorna, hvilkas subscription Akademien uppå mitt förslag beslutat. Wäl äger det fordna Rumäntzofska Bibliotheket åtskilliga af de förut särskildt utgifna; men dels är det ej mycket, dels är deras begagnande för närvarande försvåradt, så länge bibliothekets egentliga öde blifver in statu quo. Det torde nemligen vara bekant, att den afledne Grefven testamenterade det åt Kronan; men denna tyckes ej ännu icke rätt veta, hvad hon skall egentligen börja dermed. – Åtskilliga af artiklarna äro requirerade till suppling af hvad här redan förut finnes, så till ex. för mig Det Skandinaviska literatur-Selskabets skrifter, hvaraf jag äger 16–19 Banden, 6te Bandet af Thorlaciis och Werlauffs Edition af Historia regum Norvegicorum för Krug. Finn Magnusen über den Ursprung und die Quellen der Edda-Lehre lærer väl vara på Danska? I sådant fall beder jag Herr Professoren vara gunstig och rätta titeln på Notan.¹¹² Mig är intet vidare bekant, än at han utgifvit ett särskildt arbete öfver det ämnet. Huru är det med afledne Biskop *Münters* efterlemnade Bibliothek? Skall det komma att försäljas? I sådant fall vågar jag aldraödmjukast bedja Herr Professoren vara gunstig och låta i god tid hitsända en Katalog antingen till mig eller till Frähn, som egentligen bett mig derom. Så väl han som Krug låta hälsa Herr Professoren på det vänskapligaste.

Med innersta högaktning får jag äran rekommendera mig uti Herr Professorens benägna åtanka och tecknar mig Dess

ödmjukaste tjänare
And. Joh. Sjögren

P.S. af Nyerups Historisk Statistisk Skildring &c. äger jag blott den 2dre delen. Af huru många det verket öfverhufvud består, vet jag icke ens. Om jag kunde få det completheradt, wore mig rätt kärt.

¹¹¹ Notan har inte bevarats.

¹¹² Notan har inte bevarats.

St Petersburg d. 5/17 Maji
1830

Nr 53

Höglärde Herr Professor!

Statsrådet v. Gerschau, hvilken benäget åtagit sig att framföra mitt förra bref jemte åtföljande pakett, har kommit att ända hit intills uppskjuta sin afresa. Jag tager mig därför den friheten, att till den uti förra brefvet inneslutna Notan¹¹³ uppå requisita ännu tillägga 2ne verk, hvilka jag under mina sednaste studier ofta sett citeras, men här ingenstädes kan erhålla. Det wore nämligen: *Leems* Beskrivelse over Finmarkens Lappar och *Hammonds* Norske Missions Historie. Än faller mig dessutom in *Fabricii* (så vill jag minnas författaren heter – jag har blott en gång sett boken och det för många år tillbaka hos Prosten *Renwall*) Grönländska Grammatika. Kunna dessa 3 Artiklar ännu fås i Köpenhamn, så vore det mig oändeligen kärt, att erhålla dem tillsammans med alla de öfriga böckerna.

Sedan Herr Gerschau uppskjutit sin resa, hade jag smickrat mig med hoppet, att tillika med detta bref-supplement tillika kunna afsända ett aftryck utaf min första afhandling i akademien öfver Syrjänskans grammatiska byggnad med hänseende till finska språket. Ty värr har jag dock ännu icke fått dem ut ifrån tryckeriet och måste således uppskjuta dess öfverstyrande till framtida lägenhet. I dess ställe bilägger jag nu par aftryck utaf det nyligen i Engelhardts Russische Miszellen utgifna tyska sammandraget af mina anteckningar öfver finska Lappmarks-församlingarna. – När mitt större verk om Syrjänerne (af historiskt-statistiskt innehåll) hinner utkomma, wet jag ännu icke. Det är väl af Akademien redan rekommenderadt till tryckning; men der äro många partier, hvilka jag måste alldeles omarbета och dertill behöfver jag ännu mycken tid. Dessutom förestå mig uti sommar åtskilliga ålagda extra arbeten, hvilka förminska min frihet till studier, om också min hälsa mer skulle tillåta mig sköta dem, än den tyckes lofva. Den har öfverhuvud allt sedan min återkomst (och egentligen allt sedan min svåra sjukdom uti Pinega i Arhangelska Gouvernementet år 1826) varit nog skral; man hade rätt mig att uti denna sommar dricka brunn; men jag läser icke ens dertill kunna få ledighet. Af sådana orsaker har det gått och kommer troligen att gå mera långsamt med mina literära arbeten åtminstone in publico. – Mina sednaste historiska studier hafva derjemte bragt mig ifrån mina rese-anteckningar och lockat mig uppå ett fält, som väl med dem har sammanhang, men tillika är så complicerad, att jag endast genom widsträckta nya studier kan hoppas att engång komma ins Reine. Måtte blott hälsan stå bi! med lust och värma för saken gå studierna utaf sig sjelfva framåt. – Dock det är tid att sluta, sedan jag ånyo kanske missbrukat Herr Professorns tålmod. Jag får därför å nyo försäkra Herr Professoren om den innerliga och oinskränkta högaktning, hvarmed jag framhärdat att vara

Herr Professorens
ödmjukaste Tjenare
A.J. Sjögren

St Petersburg
d. 23 Maji/4 Junii 1830

*Nr 54

Erh. d. 25 Sept.

¹¹³ Inte bevarats.

København d. 10. Sept^{br} 1830.

Höjstærede Hr. Adjunkt!

Jeg har haft den Ære at modtage Deres goda Brev eller Breve, og medfølgende mig kære og dyrebare Foræringer for hvilke jeg er Dem i højeste Måde forbunden. Især var Deres Afhandling om Syrjænsken mig dyrebare, skönt jeg naturligvis gjerne havde ønsket mig den lidt omstændligere: det var mig også usigelig kært, at De havde sendt to Eksemplarer, det ene er nu på Vejen til Finmarken i Norge hvor en lærd og duldig samt meget ivrig Provst og Prest til Lelesby ved Navn Stockfleth arbejder meget på at opdyrke det lappiske, og oversætte Bibelen deri. – De herfra bestilte Sager har jeg noget nær erholdt for Dem, og afsendt ved Konsul *Gerschau* i en god og forsvarlig Kasse under Adresse og med Mærke til Käyserl. Russ. Akademie der Wissenschaften (K.R.AW St. Petersburg) abzugeben an Hrn. Adjunkt Sjøgren &c &c.; men da jeg har skaffet dem fra mange forskjellige Boghandlere og nogle fra privat Personer, var det mig umuligt at stå i Forskud med Betalingen eller lade den stå hen hos Personer med hvem jeg ellers ingen Mellemregning har; jeg har derfor, efter Gerschaus Råd, ¹¹⁴*trukket en Veksel på Dem hos Grosserer Hambro her i Staden for 113 Rd. danske Sedler, (som udgjorde, hvis jeg minnes ret, 258 Papirsrubler)*. Af disse 113 vil nok komme på Akademiets Regning, alle det nord. Oldskriftselsk. Skr. ialt 66 Rd. 32 Skl.

de øvrige Regninger vare fra den Gyldend. Boghandl. 20 – 80

- Schuboths Boghandl. 13 – 48

- A. Soldin -- -- 5 – 48

af mig udlagt til Kasse og for nogle Bøger 6 – 80

113 – "

Jeg var så heldig at få et Ekspl. af Leems Beskrivelse af Finmarkens Lapper for 3²/₃ Rd. der fattes et eneste ubetydeligt Kobber, men det var dog meget godt Køb; jeg har selv givet 10 for et ikke meget bedre Ekspl. om jeg mindes ret. *Alle de specielle Regninger har jeg vedlagt*, tillige med Kataloger fra 3 Boghandlere her i Staden, og et Par Småting fra mig selv, som jeg beder Dem ikke at forsmå, og deriblandt 7 Ark af en lappisk Sproglære, som jeg har under Pressen, og hvorom det skal fornøje mig at høre Deres Bemærkninger. – Har De *Leems Lexicon Lapponico-latino-danicum*? Det kommer just for på en Avksion her i disse Dage; jeg var tilfreds jeg vidste, om jeg skulde købe det til Dem, og for hvormeget? Biskop Münters Katalog ei ikke nær færdigt endnu.

Såvidt om de mig pålagte Kommissioner; torde jeg nu igjen besvære Dem, højstærede! med en lignende Forretning, vilde jeg være Dem højlig forbunden: hvad jeg især fattes er et gammelt Russisk Verk et Slags Grammatik over det *Votjakiske*, som især ved Deres Vidnesbyrd om dets Nærhed ved Syrjænsken er blevet mig ønskeligt og såre vigtigt. Dernæst har jeg ikke en Gang sét *den syrjænske Oversættelse af Mattaus*, den vilde også være mig meget kærkommen, såvel som den syrjænsk-russiske *Наставление о прииват предохранительную оспы*, som De anfører. Jeg tror også der skal være udkommet en *Oversætt. af idet mindste de 4 Evangelister på Cheremissisk ell. en anden chudisk Dialekt*, hvilken også nog vilde eje. Andre grammatikalske eller leksikalske Sager eller Bibeloversættelser ere vel ikke udkomne over de Dialekter siden jeg var i Petersborg? – Dernæst har jeg en inderlig Bön til Dem, som De måskje vil forbavses over, og det er, *at understøtte mit lappiske Retskrivningssystem i hvad De herefter udgiver*, hvis De finder det regelret, simpelt og let anvendeligt. Det tyske er dog yderst upassende med w for v, ss for s og g med en Lyd, som ingen anden Natsion tillægger det, og dernæst med *tsch, dsch, dtsch* osv. Mine Betegnelser stemme overens med *Engelsk, Littavisk, Polsk* osv. Det synes som Syrjænsken har en Hvislelyd mere end Lappikken, men det er let at gøre et Tegn dertil i Overensstemmelse med de øvrige, f.E. с (и), åndende ch (ч); з (з), åndende zh (з); og nu Deres (з) med rundt Hoved z, åndende zh (з); ti Deres з er vel

¹¹⁴ I marginalen: NB.

blot 33h: fremdeles s for russ. c, og z for russ. 3 ligesom i Engelsk og Fransk; ch (det tyske) burde egentlig skrives k efter mit lapp. System, men man kunde behjælpe sig med russ. x; jeg har dog også ladet [k] gøre, men det er ikke blevet støbt endnu da det ikke behøves til min lapp Sprogl. men Stæmpelen er skåren og ret god. Men hvortill alle disse ny Tegn eller dog ny Tegnbestemmelser vil De vel spørge! Hvilken Fordel ved Sammenligninger? hvilken Lettelse for den uindviede at han kun behøver at sætte sig ind i ét System og derved strags erholder et langt klarere Begreb om Lyden? Hvilken herlig Ting for en Natsion selv at have en regelret og simpel Retskrivning, som hvert Barn let kan fatte og beholde? Jeg tror alt dette opvejer meget gammel Skik, og Udlanderes (Tyskeres) Bifald, fordi deres Fordomme smigres, i det Sproget fordærves, og vanskabes. Dette ere mine Grunde, men mit System kan have fejl, og dem vil jeg gjerne rette; jeg håber også Stockfleth antager mit System, men hans Rettelser vil jeg også benytte og antage ligesom Deres, om De f.E. har noget bedre Forslag end 3. Dog jeg har vel alt for meget trættet Dem med disse Betragtninger; altså kun endnu én Ting er det ø der findes i Syrjænskan, som i de sv. Ord: *hōra, fōra, øde* eller *ö*, som i de sv. Ord: *dōrr, tōras, bōra, bōns*, o. desl. ell. er det begge Dele?

Det Tilbud fra Grev Tolstoy, om en Foræring til vort Bibliothek, som De omskriver, er jeg Greven såvel som Dem, højstæredel uendelig forbunden for; og vilde kun været det mere, hvis jeg så mig i Stand til at vise nogen Gjengæld. Det er vel ikke Meningen, at jeg skulde selv vælge eller foreslå, hvilket vilde blive mig alt for besværligt, og sætte mig i Fare for at syntes imodest eller ligegyldig; men hvad Greven måtte ville sende, vil blive modtaget (lidet eller meget) med hjærtelig Taknemmelighed. Om så er at det kommer dertil, beder jeg at Udskriften må være *til det kgl. Universitetsbibliothek i Kh.* ti her er et andet Bibliothek i Byen, som kaldes *kongeligt*, men som jeg intet har med at gøre. Jeg henlever stedse Deres ærbødigt hengivne

R. Rask

*Nr 55

Werthester Herr Professor!

Ich beeile mich meinen Dank für Ihre geehrte Zuschrift abzustatten, so wie für die große Mühe, welche Sie mit meinen vielen Aufträgen gehabt. Um Meine Dankbarkeit de facto zu bezeuge[n], übersende ich nun auch zugleich von den von Ihnen verlangten Büchern so viel als es mir nur möglich gewesen ist in dieser kurzen Zeit für Sie aufzutreiben. – Die Wotjakische Grammatik konnte ich nicht einzeln bekommen; allein ich vermuthe, daß Sie desto zufriedener seyn werden, zugleich auch die tschuwassische und tscheremissische zu erhalten. Die *αλλοτρία* folgen dann auch als unzertrennlicher Beihang auf den Kauf. Ich habe für das ganze Buch 15 Rubel bezahlt; das ist aber doch immer nicht so viel. Diese 3 Grammatiken sind im Buchhandel nicht mehr zu haben, und ich weiß bestimmt, daß man noch vor meiner Abreise 1824 für Klaproth in Paris ein Exemplar hier aufgetrieben hatte, aber 25 Rubel dafür gegeben. Von den Evangelien habe ich im Tscheremissischen und Mordowschen nur den Lucas bekommen. Das Mordowsche Evangelistarium ist nicht mehr vollständig zu haben; von dem tscheremissischen war nicht mehr vorrätig. Nach einigen Tagen versprach man mir; allein da ich dann *diese* Gelegenheit nicht mehr benutzen kann, so habe ich vorläufig wenigstens den Lucas gekauft. Wenn Sie befehlen, so werde ich mit der Zeit das vollständige Evangelistarium schicken. Das tscheremissische folgt auch aber vollständig. Besitzen Sie schon den Matthaeus im twerisch Karelischen? Mir deucht, ich habe Ihnen bereits vor einigen Jahren ein Exemplar gesandt. Im Wotjakischen hatte man eben den Druck bereits vor einigen Jahren angefangen, als die Bibelgesellschaften in Rußland aufgehoben wurden. Gedruckt besitze ich selbst nur ein einziges Exemplar von dem ersten Kapitel und von einem Theile des 2n NB von Matthaeus, welches ich im Wätkaschen von einem Probste zum Geschenk bekam. Von den Handschriften habe ich jedoch Copien. Die Sürjänische Übersetzung von Наставление о прививании предохран.

оспы¹¹⁵ ist nirgends zu haben. Sie ist nie im Buchhandel gewesen; sondern das Medizinsche Departement ließ bloß einige beschränkte Anzahl von Exemplaren drucken, und schicken sie nach Wologda um unter den Sürjänen im Gouvernement vertheilt zu werden. Bey meinem ersten Aufenthalte in Wologda scheint mir der damalige Medicinal-Inspector ein Exemplar, welches mir aber auf meiner Reise durch den Diebstal im Wätkaschen Gouv. verloren ging. Als ich auf meiner Rückreise wiederum Wologda passierte, so gelang es mir nur mit der größten Mühe noch ein anderes an die Stelle des verlorenen zu bekommen. Es hieß damals, es sey das letzte. Da kann ich also nicht einmal Hoffnung haben, eins noch zu bekommen. Das ist übrigens eine ganz kleine Brochüre, welche man zur Noth auch entbehren kann. Dafür mache ich mir ein Vergnügen Ihnen 2 Exemplare von desselben Verfassers Übersetzung des Evangeliums Matthaei zu schicken, wovon ich mir eine ganze Partie in Wologda gekauft hatte, als ich mich zu den Sürjänen begeben wollte. Ich habe eine Menge verschenkt; allein da ich noch einige übrig habe, so schicke ich 2. Hier in St Petersburg sind auch davon keine Exemplare mehr zum Verkauf. – Ausgenommen die 2 Sürjänischen Evangg. kosten die andere alle zusammen 21 Rubel, welche wir mit der Zeit auf irgend eine Art liquidiren können. – Ihren auf mich gezogenen Wechsel von Hambro habe ich vorgestern mit 285 Rubel 50 Kopeken bezahlen müssen; allein von den Büchern weiss ich noch gar nichts weiter, als was Sie mir gemeldet hatten, daß Sie nämlich durch Herr v. Gerschau expedirt werden sollten. Möchten Sie ja nur noch sicher ankommen! Ich wundere mich, daß sie nicht bereits da sind; aber vielleicht hat es eben an sichere Gelegenheiten gefehlt.

Das Leemsche Lexicon habe ich schon. Es ist dasselbe was Sie einst dem Grafen Rumänzov schickten mit dem Vorbehalt, daß ich es mit auf die Reise nehmen könnte. Ich bekam damals eine Menge Bücher von dem Grafen, über welche es nachher verfügt wurde, daß ich sie behalten sollte.

Wenn Gelegenheit da wäre hierher ein Exemplar von den Catalogen über die Müntersche Biblioth. hierher zu bekommen, falls die Bibliothek nämlich verauctionirt werden soll, so würde ich Sie darum bitten, um besonders *Fräbn* damit eine Freude zu machen, der mich darum erinnert hat und sie herzlich grüssen läßt, eben so wie der alte *Krug*.

Mit den Tolstoischen Versprechungen muss irgend ein Mißverständnis durch meinen Brief obwalten. Er versprach bloß Cataloge, um auf seine Sammlungen aufmerksam zu machen, und sie dann bei dem ersten besten Liebhaber ins Geld zu verwandeln. Seine große und seltene Sammlung von Russischen und Slawonischen Msscr. hat er bereits an den Kaiser verkauft, allein er sagte, er habe auch noch eine Bibliothek von nicht-russischen theils Manuscripten theils alten Drucken übrig, die er auch verkaufen wollte.

Ich muß jetzt meinen Brief endigen, um so viel mehr, da ich wegen meiner zu liefernden Abhandlung für die Akademie mit meiner Zeit sehr pressirt bin. Leider bin ich auch in der letzten Zeit ziemlich unwohl gewesen, so daß meine Arbeiten nicht das rechte Gedeihen haben konnten.

Ich empfehle mich Ihrer ferneren Freundschaft und verbleibe mit innigster Hochachtung

Ihr
ergebenster Diener
A.J. Sjögren

St Petersburg
d. 2/14 Oct. 1830

*Nr 56

Högstärade Herr Professor!

¹¹⁵ Råd om hur smittkoppor kan undvikas och människorna vaccineras.

Ända hittills har min vilja att tacka Hr Prof. för dess stora möda med uppköpet och expeditionen af de utaf oss requirerade böcker kommit att stanna vid blotta tanken. Hufvudorsaken till detta dröjsmål har legat deruti, att jag redan vid böckernas framkomst i förledne höst var fallen uti en sjukdom, som blef ytterst envis och långvarig, så att jag först nyligen åter kunnat komma mig så före, att jag vågat träda uti vanlig verksamhet. – Oändeligen förbunden är jag för de gåfvor, hvilka H^r Prof. tillika behagat göra mig med sina sednaste högst interessanta arbeten. Med särdeles nöje genomläste jag redan under min reconvalescence skriften om den hebraiska tideräkningen, än mer intresserade mig dock naturligtvis den lappska Grammatiken, hvars ankomst Hr Prof. redan förut uti sitt bref hade anmält mig. Då H^r Prof. derom begär mitt omdöme, så gör jag mig ett särdeles nöje utaf att utan allt smicker upprigtigt tillstå, att den i det hela är ett verkeligt mästestycke, utförd med den H^r Prof. alldeles egna skarpsinnighet och den finaste uppfattningsgåfva, derjemte så fullständig och noggrann, som den någonsin kunnat utarbetas efter blott främmande anvisningar. Denna det besagda arbetets beskaffenhet är ock orsaken, hvarföre jag måste inskränka mig till några anmärkningar om blotta orthografien. Med samma upprigtighet som ofvanstående omdöme i allmänhet hemställer jag äfven dessa till Herr Prof.s benägna bepröfvande: ø efter H^r Pr.s mening lärer intet eller högst sällan förekomma; det tyckes i allmänhet vara mera främmande för de Finska språken och finnes icke heller, så vidt jag kan påminna mig, uti Syrjänskan. – I afseende å det nya tecknet ȝ tyckes det som 2 särskilda ljud i Lappskan vore förvexlade med hvarandra. Det kallas i alfabetet gh, hvarmed ock sid. 13 öfverensstämmer, då det aspirerade g (Leems g^o) har uti språket sin fullkomliga rättighet. Men ifrån detta är det ljudet vida skildt, hvilket efter Leem Sid. 5 afhandlas. Dess uttal är mycket svårt att förklara och kan bäst läras endast viva voce. Så mycket möjligt har Leem sökt åtminstone antyda det. Ett egentligt g är det icke; men än mindre är det gh. Kanske kunde man kalla det ett eget slags ytterst förtjockadt eller hårdadt j, som utföres genom en egen böjning af tungan åt gomen. Derföre skulle jag ock vilja hänföra det j (i ställ. för hvilket *Leem* inkonsequent och orätt stundom nyttjade j), som Leem alltid nyttjar framför sitt gj, *icke* till föregående stafvelse, utan till ett slags förslag af detta besynnerliga ljud i början af den påföljande, så att den fullständiga beteckningen på Leems vis borde blifva ej gj utan jgj såsom *ett ljud*, hvarigenom kanske ock dess förhållande till det simpla j blefve åskådligare. Leem kallar g den beqvämaste konsonant för detta ljuds bruk. Kanske blir dess egendomliga natur något begripligare, om jag tillägger, att det stundom – och det naturligt i anseende till den roll tungan vid dess bildning spelar – lika så mycket tyckes närma sig (åtminstone i Utsjoki i det yttersta finska Lappland på gränsen af Norrige) till d eller rättare dt, så att man till ex. icke mycket felar, om man efter vanliga alfabetet i st. för *mijjidi* skrefve *midtjidi* eller *mijdtjidi*. Ju originellare detta ljud är, ju mer är det visserligen nödigt att derföre införa ett eget enkelt tecken; men det borde då blifva ett *nytt* om man för det aspirerade g (Leems g^o) ville bibehålla ȝ. Vid dess beskrifning måste man rent af tillstå, att dess uttal egentligen icke kan beskrifvas utan blott läsas af infödda Lappar; men att i allmänhet g (gj) af alla konsonanter kommer närmast. Att genom (') utmärka hvarje förljud till närmaste konsonant, är just ingeniöst och lättar visserligen jämförelsen med andra beslättrade språk och framställningen af Lappskan, helst denna just karakteriserar sig genom många sådana sväfvande halfdiftonger. Äfven i vår Finska skulle ett sådant beteckningssätt skickligen kunna användas för den genom dylika utmärkta *nordliga* dialekten. I förbigående bör jag dock om dess bruk i Lappskan anmärka, att det äfven stundom borde användas framför ö. Ordet k`olle (Kuolle fisk) uttalas t.ex. på sina ställen ock k`ölle (*Kuölle*), – *ø* lärer blifva allt mera sällsynt, ehuru det efter analogin med dt har sin rättighet. Åtminstone hörde jag det alldrig nyttjas, ct deremot ofta nog. – Också det tyska ch finnes uti Lappska munarter. Jag vet derföre icke, huruvida det skall kunna betecknas med kj; efter Analogien borde ju detta blifva kh och icke det tyska ch. – Om det *nasala* g har Hr Prof.s förmodan sin fullkomliga rättighet. – I Lappskan finnes ännu också en egen aspiration af det hårda s, svarande emot th, såsom Engländerne i vissa fall uttala detta. – Väl tyckes de Norrske författarne ingenting veta derom, så att man derutaf skulle kunna sluta, att ett sådant ljud hos Finnmarkens Lappar icke förekommer; men åtminstone i Utsjoki, hvarest språket, såsom jag under en längre vistelse hade tillfälle att öfvertyga mig, högst obetydligt

skiljer sig ifrån Finnlappska, hörde jag detta aspirerade s uppenbarligen nyttjas t.ex. i den der brukliga benämningen för *Svensk*. (*Leem* har *Ruotteladzh*. – Således ett analogon till de i Finnland varierande *Ruottalain* och *Ruossalain*, hvilket sednare emedlertid *der* uttalas utan all aspiration). Jag har derföre ansett för min pligt, att på denna omständighet göra H^f. Professoren uppmärksam. Utan tvifvel kan Past. Stockfleth (till hvilken jag beder H^f Prof. vid tillfälle anmäla min vänskapsfulla hälsning) bäst upplysa, huruvida detta aspirerade s nyttjas ock i Finnmarkerna eller icke. Men i fall det nyttjas, huru skall det betecknas? Att derföre nyttja sh går ej an, då detta behöfves för det än oftare förekommande rr, t. ex. redan uti det nästan likaljudande ordet *ròsshalaz* (Рyошшлал) en *Rysse* till skiljnad ifrån ofvan anförda benämningen för *Svensk*, som med aspirerad s (det är hårdare) här uttalas. Dock synes mig passligare, att just för denna slags aspiration häldre bibehålla sh och för rr häldre införa ett annat nytt tecken. Att efter Engländernes Exempel nyttja ch för ч, lærer för många blifva en stötesten. – Aldra bäst vore väl, att om man engång börjar reformera, häldre med ens införa enklare tecken så väl för ch som för de andra (sh, zh &c.), hvartill Herr Prof. äfvenledes uti sin Grammatik lemnat flera goda förslag. Dessförinnan torde dock vara nödigt, att inhämta ytterligare upplysningar äfven af Prosten Stockfleth, huruvida t.ex. de af mig antydda ljuden äfven i Finnlappska finnas eller icke. Uppå det af *Leem* så kallade gi tviflar jag icke, deremot är jag osäker om det aspirerade s (sh skiljdt ifrån sch) och det tyska ch. Skulle det sistnämnda också icke der finnas, så väcker dock dess förekommande i det finska Lappland stor betänklighet mot införandet af dessa bokstäfver för att beteckna tsch (ч), utan att ch redan i sig sjelf är sammansatt af 2 bokstäfver för 1 ljud.

Detta är nu allt, hvad jag för denna gång har att anmärka till de mig benäget öfversände arken af den lappska Grammatiken. Jag hoppas Herr Prof. i nästa sommar will vara god och låta följa äfven fortsättningen (För närvarande äger jag ännu blott paginae 1–112). För nästa sommar vågar jag tillika åter besvara Herr Professoren med önskan, att derjämte erhålla en hop andra requisita, hvilka på en särskild hosföljande Nota äro antecknade.¹¹⁶ Den har blifvit så betydlig, att jag verkligen fruktar att öfversända den; men jag har ty värr ingen annan så pålitlig utväg att kunna göra mig förhoppning om deras erhållande. De uti Gyldendalska Katalogerna nedsatta priser för äldre ehuru viktiga verk hafva bidragit att göra Notan så vidlöftig. Kanske kunde ock ett och annat verk för lika billigt eller än billigare fås vid tillfälle på auktioner, hålst äfven den Münterska nu snart kommer att börjas. Om Katalog öfver den Münterska boksamlingen har Statsrådet Frähn gjort ny påminnelse; men en sådan skulle wäl i alla fall numera komma post festum, om det ock finnes lägenhet att skicka en sådan, hvarpå jag emedlertid sjelf högeligen tviflar denna årstid. – Ut i exemplar af *Heimskringla* ed. Thorlacius & Werlauff Tomus VI, som Krug fick, felas ett halfark, neml. pagg. 255 & 256 af arket Sss. Dem är väl den Gyldendalska bokhandeln icke obenägen att komplettera. – Är 12te Tomen af *Subms* Historie af Danmark redan utkommen? Jag köpte de 11 delarne präktigt inbundna i förledne höst uti en bokbode här uti Gostinnoj dwor för 35 Rubel och mig felas blott den 12te, i fall den redan utkommit. – Hvad betalningen för alla de nu requirerade böckerna beträffar, så torde vara bäst, att förfara på samma sätt, som förra året, att nämligen åter draga en wäxel på mig. Detta blifver så mycket lämpligare, som hela summan nu kommer att blifva mycket större än den war i det förra året. Dervid blifver ock nu mindre att risquera, då böckerna redan med första sjölägenheten kunna afsändas. Statsrådet Gerschau är wäl också åter så god och dervid lemnar sitt benägna understöd. – Addressen bör blifva densamma (till Kejsarl. Wettenskaps Akademien). Det gör också intet till saken, om ibland böckerna äfven finnes bundna; ty såsom jag fann i förra hösten, så öppnas kistan (eller kistorna) alldeles icke, när allt går i Akademiens namn.

De af mig i förledne höst efter Herr Professorens önskan härifrån sända artiklarne hoppas jag att Herr Professoren riktigt erhållit. Wore det något, som Herr Professoren vidare för sig eller andra önskade nästa sommar härifrån erhålla, så skall det blifva mig en fägnad, att derigenom kunna visa min skyldiga beredvillighet och erkänsla. I sommar får jag ock tillfälle att uppvakta å min sida med åtskilliga småsaker, hvilka jag denna tiden utgifvit. I anseende till min sjuklighet har jag Gunås! icke

¹¹⁶ Notan har inte bevarats.

hunnit med mycket. Wid vår Akademie kommer en Mongolisk Grammatik författad af Hr Schmidt att snart lemna prässen. Utom par ryska Grammatikor har här eljest intet philologiskt eller lingvistiskt nytt utkommit, när man undantager ett verk tryckt redan 1828 under titel Δοκίμιον περί της παησιεστάτης συγγενείας της Σλαβονο Ρωσικης γλώσσης προς τήν Ἑλληνικήν. Συνταχθέν υπό τοῦ Οἰκονόμου [τοῦ Οἰκουμενικοῦ] Πατριαρχικοῦ δρόνου κ.τ.λ [...] Κωνσταντίνου Πρεσβυτέρου på Grekiska och ryska i 3 Tomer in 8°.¹¹⁷ – Förledne år utgaf Adelung under titel af Versuch einer Literatur der Sanskritsprache ett slags Register öfver alla hittills utkomna arbeten om Sanskrit. I fall nu H^r Prof. önskar erhålla dessa eller andra böcker härifrån, så får jag nog dertill tillfälle i nästa sommar. Då skall jag äfven sända till H^r Professorens completering af den Lappska Literaturen några småsaker utgifna i Åbo af Pastoren i Utsjoki Fellman, hvilka jag åtminstone såsom rariteter (ty stort värde hafva de icke uti sig sjelfva i anseende till den uti dem förwirrade orthografien) för Herr Prof.s räkning anskaffat.

Så väl Krug som Frähn bedja hälsa Hr Prof. på det vänskapligaste och den sistnämnde bedja åtminstone om en Katalog öfver Münters Mynt- och Medaillesamling, i fall det någonsin blifver en möjlighet att i god tid kunna få en lägenhet att sända den hit.

Med oinskränkt högaktning har jag äran förblifva Herr Professorens

ödmjuka tjänare

A.J. Sjögren

St Petersburg d. 20 Jan./1 Februar 1831

P.S. Medföljande bref till Prof. Rafn beder jag vid tillfälle Prof. vara god och aflemna.

Nr 57

Högstärade Herr Professor!

För en vecka sedan afsände jag ett bref till Herr Professoren med posten. Då man nyligen gjort mig anbud att framskaffa bref och små paketter, så begagnar jag tillfället att åter skrifva, för att derjemte kunna öfverstyra åtminstone en af de förut lofvade Fellmanska Lappska skrifterna. De andra 2 skall jag framdeles sända. Ehuru af föga värde tjena de dock till bidrag att komplettera H^r Professorens samling af Lappsk Literatur och såsom bidrag till kännedom af den lappska munarten i Utsjoki. Jag sänder nu tillika det första conceptet till en recension öfver alla 3 artiklarna, som blef tryckt uti Åbo Tidning redan för några år sedan.¹¹⁸ Jag ägde ett aftryck af samma recension, som man då per posto hade skickat till mig; men jag har ej mera kunnat återfinna det ibland mina papper och skickar derföre medföljande Concept. H^r Professoren skall deraf kunna inse, att jag redan då uti mina åsikter om lappska orthografien i det hela fullkomligen öfverenstämde med H^r Professoren. – Åtskilliga ibland mina landsmän hade velat finna min recension för sträng; men saken fordrade det och jag kände dessutom min man (författaren) äfven personligen ganska noga, det vill säga: jag var öfvertygad att endast genom rättvis stränghet kunna verka på honom. Det var så mycket nödvändigare, som jag visste honom umgås med större planer i afseende å lappskan. Sedan den tiden har han emedlertid dock öfversatt endast Möllers Svenska bearbetning af Lutheri Kateches. Jag har sett och genomläst Manuskriptet och funnit det verkligen vara utarbetadt med mera

¹¹⁷ Verkets titel på ryska: КОНСТАНТИН. Опыт о ближайшем родстве языка Славяно-Российского с Греческом. Сочиненным экономом Вселенскаго Патриаршескаго Престола, и проповедником Константинопольской и всех православных церквей Эллинскаго народа Пресвитером Константином Экономидом, членом Императорской Российской Академии и Конференции Духовной Александроневской Академии и проч. – Переведенный состоящим при Венском Посольстве Священником Гавриилом Меглинским.

¹¹⁸ Den bifogade texten var alltså det första konseptet daterat i Pinega den 9.5.1926. Texten till den tryckta versionen är daterad den 10/22.6.1826 i Archangelsk. I recensionen, som ingick i Åbo Tidningar 1826 nr 67, 69 och 70, skriver Sjögren om tre av Jakob Fellman utgivna lappska skrifter.

omtänksamhet, ehuru Förf. icke heller der förblifvit konsekvent med sig sjelf öfverallt uti rättskrifningen. – Om det tryckes, så skall jag ej underlåta att äfven deraf uppvakta med Exemplar.

Nu återkommer jag till min afsända Nota¹¹⁹ öfver böcker, hvilka jag önskade erhålla ifrån Danmark. – När jag afsände samma Nota, hade jag ännu icke återsett det forna Rumäntzofska Bibliotheket, som alltsedan Grefvens död varit så godt som för vind och våg. Vål visste jag, att der uti min tid funnos flera af de af mig requirerade saker; men jag visste i alla fall icke, hvad som der mera kunde *nu* finnas rebus sic circumstantibus och då bibliotheket allt hittills icke heller varit för Publikum tillgängligt, så tog jag mitt parti att sjelf för mig requirera viktigare danska verk. Såsom sagdt har jag sedan återsett bibliotheket och genom förvärfvad bekantskap med bibliotekarien fått hopp om att fritt få äfven begagna det, ehuru allt ännu ingenting är afgjort, hvad det skall blifva af det bibliotheket och det derföre icke heller är egenteligen upplåtet för allmänheten. Af sådana orsaker skall jag då taga mig friheten att bedja H^e Professoren å min förra nota utstryka följande artiklar, hvilka alla finnas på f.d. Rumäntzoffska bibliotheket: *Engelstofts* og *Møllers* historiska Kalender; det *Danska Magazin*et, så väl äldre som nyare; *Thorkelins* Diplomatarium Arna-Magnaeum. – Äfven *Skandinav. Literatur Selskabs Skrifter* finnes der ännu kompletta till och med 20de bandet. Också de må derföre blifva ököpta, så mycket häldre, som det hela för enskilda afhandlingars skuld utan allt tvifvel dock blefve alltför drygt och jag nu har försäkran om att här likväl kunna få begagna dem. Blott det *Skandinaviska Museum* skall jag bedja att få komplett, då det, så mycket mig är bekant, icke finnes i hela Petersburg men dock innehåller flera för mig ganska viktiga afhandlingar. – Å propos i anledning af Skandin. Literatur Selsk. Skrifvter uti ett af de 4 Band derutaf, hvilka jag äger skänkta fordom af Pastor Hipping, emedan han hade fått dem in duplo, finnes en korrt uppsats af honom om den märkvärdige Dansken *Sellius*, som blef rysk Munk och slutligen så till sägande Martyr för ryska historien. Nyligen hörde jag berättas, att här skulle finnas Manuskript efter honom, hvilka ej torde vara än bekanta. Wål mins jag, att redan Hipping fiskade efter dem; men den mannen, som nyligen omtalte de der Manuskripterna, förmodade sjelf tillika, att Hipping icke lär hafva fått se allt. Jag skall gifva mig mödan att få tillträde till det Klosterbibliothek eller archiv, der de skola förvaras. Om det lyckades mig, att finna något nytt, så kunde det för Skand. Lit. Selsk. blifva interessant att till Hippings nämnda uppsats i dess skrifter få ytterligare supplementer till underrättelserna om en så märkvärdig landsman. – Jag återkommer till Notan. I stället för de förut uppgifna derifrån afgående artiklar skulle jag föreslå några andra dels äldre dels och mäst nyare saker, hvilka här ingenstädes finnas. De vore följande: Den af *Abrahamson*, *Nyerup* och *Rahbek* i 5 Tomer utgifna samlingen af gamla danska Kämpavisor under titel Udvalgte danske viser fra Middelalderen &c. – *Subm* og *Schønning* Forsøg til Forbedringer i den gamle danske og Norske Historie. – *Erics* observationum ad antiquitates septentrionales pertinentium specimen. -- *Molbechs* Indledning til Forelæsninger over det danske Sprog og den Danske Nation- Literaturs Historie – *Dass*¹²⁰ Beskrivelse over de Norske Finlappers Sæder, Skikke, Levemaade m.v. andet Oplag – *Wichmann* Margaretha, Dronning til Danmark, Norge og Sverrig. – *Visby* Holsteens Erobring og Omvendelse til Christendommen af Keiser Carl den Store – *Estrup* om Trældom i Norden, dens Udspring &c. – *Bredsdorff* om Runeskriftens Oprindelse – *Rafn* Blik på Krigsvæsenets Forfatning under Knud den Store. – *Blom* Unionskrigene og Borgerkrigene. Et Bidrag til den danske Krigshistorie, hvilket sistnämnde verk jag föröfrigt till dess värde icke känner. Jag har upptagit det äfvensom *Rafns* och redan förut *Jahns*, emedan jag kanske framdeles kommer att skriva något om Ryssarnes äldsta Krigsväsen, hvar uti jag tycker mig äfvenledes finna många likheter med det nordiska öfverhufvud, hvilket ock synes naturligt, om, såsom jag är fullt öfvertygad, Ryska rikets stiftare voro Skandinaver. Till den ändan wille jag samla arbeten, hvarest man finner upplysningar om Skandinavernes krigsväsen öfverhufvud. – Ännu skulle jag vara Hr Prof. högeligen förbunden, om jag finge jemte de andra desiderata *Saxo Grammaticus* NB med *Stephanii* noter. Kanske blifver dertill tillfälle på den förestående Bokauctionen. Skulle någon af de föregående nu contramanderade artiklarne äfvenledes redan vara för min räkning inropad, innan detta bref hinner fram, så är H^eProf.

¹¹⁹ Inte bevarats.

¹²⁰ Hans Friis?

god och låter den medfölja. Något mer eller mindre gör intet till saken och det är ett nöje, att händre sjelf äga en duglig bok uti sitt bibliothek, än att alltid nödgas låna den. Mätte nu blott H^r Prof. icke ledsna vid mina mångfaldiga Commissioner! Jag skall å min sida framdeles åter tjena, uti hvad det ock vara må, der det blott blifver mig någonsin möjligt. Wid tillfälle skall jag än bedja H^r Prof. hälsa Prof. Rafn och underrätta honom, att jag, då sällskapet för ryska litteraturens vänner numera icke existerar, tar mig friheten att öfverantvarda brefvet till en dess fordna medlem, Statsrådet Anastassjewitsch, hvilken beder om sin hjertliga hälsning till H^r Professoren. Presidenten för Militär-Akademien är ännu icke utnämnd och brefvet till honom ligger i förväntan derå hos mig.

Med innerligaste högagtning har jag äran att teckna mig H^r Professorens
ödmjukaste tjenare
A.J. Sjögren

St. Petersburg d. 27 Jan./8 Febr. 1831

Nr 58

Höglärde Herr Professor!

Baron Nicolais återresa till Köpenhamn och dess huslärares Hr Posselts benägna anbud att medtaga bref &c. gifver mig anledning att uppvakta Herr Professoren åtminstone med en kort skrifvelse, till hvilken jag bifogar ett Exemplar af min afhandling om Jemernas äldre bostäder. Jag hade ärnat dermed vänta tills äfven andra afdelningen, hvars tryckning nu begynnes, vore färdig; men då arbetet dermed icke ännu är slut, så begagnar jag tillfället att sända den första afdelningen förut. Den andra skall wid ett annat tillfälle i sommar följa.

Sedan jag sist skref, har jag gjort en resa till Wiborg i Finnland, hvarest jag hade mig bekant, att en hel hop gamla Svenska urkunder förvaras, hvilka jag nu under mer än en månads wistelse derstädes genomgått och excerperat eller kopierat, utan att likwäl ens denna gång hinna blifva färdig med allt.

Här har den sednaste tiden intet af särdeles wigt för Herr Professoren utkommit och ännu mindre i Finnland. Det enda jag kan nämna är fjerde delen af en Lönnrots Samling af äldre och nyare finska runor. En dylik något äldre äger man af en wiss Topelius. Renwall numera Pastor i Ulfaby, ett af de största Pastorat i Finnland, har utgifvit: Råd för finska Psalmförfattare, då man nu håller på att utarbete en ny finsk psalmbok. Den lilla piecen utmärker sig genom vanlig grundlighet. Den lyckligaste författare på den banan fortfar Judén allt ännu att wara; åtminstone i det tekniska har ingen hittills uppnått, än mindre öfverträffat honom, ehuru man å andra sidan med skäl förebrår honom brist på christlig anda. – Ty värr har eljest Judén numera alldeles upphört att skrifva af förargelse att man för någon tid sedan actionerade honom för några små artiklar af religiöst syftemål uti hans äldre skrifter. Eljest skulle han visserligen ännu hvarken sakna physisk eller intellektuell förmåga att arbeta. Han mår nemligen ganska bra och fortfar såsom förr att vara Magistrats Secreterare uti Wiborg. – En Svensk-finsk literär nyhet hade jag så när glömt; om den icke redan är bekant, att nemligen Arwidsson i Stockholm anmält till prenumeration en Collectio dissertationum, antiquitates, historiam & linguam Fenniae illustrantium uti 4 delar, af hvilka den första kommer att innehålla Porthans annotationer till Juustens Chronicon Episcoporum Finlandensium. Redan förut har han utgifvit under titel af Calonii Opera omnia dennes dissertationer och programmer och dessförinnan, såsom torde wara bekant, en omarbetning af Rühs's Finnland och dess inwånare. En studerande Gottlund likaledes i Stockholm har börjat en finsk periodisk skrift under titel af Otawa och af blandadt innehåll; men deraf lära inga exemplar ännu finnas i bokhandeln. Åtminstone har den icke stått att erhållas i Finnland, utom hos en och annan af dem, hvilka hade prenumererat derpå.

Å Statsrådet Frähns vägnar måste jag åter besvära med par små kommissioner, hvilka innehållas uppå hans egen här innelyckta lapp. I fall mina böcker ej redan afgått ifrån Köpenhamn, innan detta bref hinner dit, beder jag Herr Professorn bifoga den äskade lilla piecen de samma, eller i motsatt händelse vid något tillfälle sända den efteråt. Så wäl Frähn som Krug låta för öfrigt hjertligen hälsa.

Inneslutande mig i Herr Professorns fortfarande wänskap får jag försäkra om den upprigtiga högaktning, hvarmed jag har äran förblifva

Herr Professorens
ödmjukaste tjenare
And. Joh. Sjögren

St Petersburg den
6/18 Majj 1831

[På ett skilt blad:]

Wer ist der Verfasser des folgenden Programms?

Senatus reg. Univ. Hafn. ad memoriam beneficior.
publicâ sacrorum emendatiore pastorum in auditor.
Sup. d. XI. Nov. celebrandam invitat. Exhibetur
specimen ex Alcoquini Regionum mirabilibus.
Hafniae 1790.

Herr Adler?

Und für mich zum kaufen: *Lindberg* Lettre à Mr. Bröndsted sur quelques Médailles Cufiques.
Copenhague chez Schubothe 1830.

Nr 59

Höglärde Herr Professor!

Underrättad om en lägenhet att få innesluta ett bref uti ett annat till Helsingör och Köpenhamn afgående skyndar jag mig att åtminstone genom några få rader (mer tillåter icke heller tiden) anmäla, att jag ännu lefver. – I anseende till min försvagade och undergräfna hälsa hade jag beslutat, att under den nu förledne sommaren uti Strelna (18 verst härifrån) dricka mineralvatten. – Då Choleran här utbröt, blef jag dersammastädes genom de för den då icke långt derifrån vistande Kejsarliga familjens säkerhet inrättade Kordoner och Karantäner oförmodadt innesluten och afstängd ifrån Petersburg, och har först för några veckor sedan hit återwändt. Så ledsamt det då för ögonblicket syntes mig, hälst min påbegynta Brunnskur derigenom tillika blef afbruten, så har jag dock kanske just den tillfälligheten att tacka derföre att jag ännu lefver. Ty åtminstone hade Choleran under tiden äfven besökt till och med mitt qvarter, hvaräst ingen af mina huskamrater förblef alldeles frisk och vår betjent till och med dog uti nämnde sjukdom. – Ännu i denna dag är den icke alldeles försvunnen ifrån Petersburg; dock äro det blott få individer, som numera deraf angripes, samteligen af lägsta folkklassen, och sådana som uti diet och lefnadsordning antingen icke kunna eller vilja taga sig i agt. Att numera frukta sjukdomen, faller ingen förständig och ordentlig menniska in. –

Oaktadt jag icke haft glädjen att få någon underrättelse om Herr Professoren snart sagdt

under hela detta år, har jag lefvat i den förhoppning och förutsättning, att Herr Prof. befunnit sig i önskelig välmåga och att det visserligen endast varit en genom samma önskliga välmåga betingad frisk och oafbruten verksamhet, som vållat Herr Professorens långvariga stillatigande. Att i sinom tid se dessa mina förmodanden bekräftade, skall oändeligen fäga mig. – Mina förra bref och små sändningar (den sidsta genom Herr Posselt, huslärare hos Baron Nikolai) har Herr Prof. utan tvifvel erhållit. – Så snart tiderna förbättra sig, så att man utan fara för skadande genom Kordoner och Karantäner kan affärda äfven mer än blott bref, skall jag ej underlåta att framdeles åter uppvakta med hvad som jag tror kunna intressera, så t.ex. min Kollegas *Schmidt's Mongoliska Grammatik*, hvilken också föröfrigt är den viktigaste lingvistiska Novität, som under förloppet af detta år härstädes utkommit. -

I afseende å de Requisitioner, hvarmed jag åter långt för detta tog mig friheten att falla till besvär måste jag nu bifoga den anmärkning, att *Historiae regum Norvegiarum* (ed. Thorlac. & Werlauff) *Tomus VI* dock i sjelfva verket ankom *komplett*, och att de 2 blad, hvilka först af misstag troddes saknas och sedermera genom mig reklamerades, sedermera blifvit funna, hvarföre jag måste högeligen bedja om ursäkt, om jag derigenom förorsakat något särdeles besvär. Under min sjuklighet i förra hösten, då böckerna ankommo, hade jag icke så noga kontrollerat allt, så jag aflemnade det, som icke var bestämdt för mig, hvartill äfven ofvan anförde verk hörde. I fall Herr Prof. haft lägenhet och tid att bestyra om requisitionerna för detta år och det ännu finnes säker sjölägenhet att afsända dem hit, så vågar jag ödmjukast bedja derom antingen direkte eller genom Hr Gerschaus benägna medverkan såsom i fjol. Vore H^r Professorens arabiska Grammatik allaredan tryckt, så utbeder jag mig äfven deraf ett exemplar. -

Med innerligaste högaktning förblifver Herr Professorens
ödmjuka tjänare
A.J. Sjögren

St Petersburg d. 23 Sept./5 Okt. 1831.

P.S. Så väl Krug som Frähn bedja om sin hälsning. Båda äro friska och sunda. Öfverhufvud har hela vår Akademi lyckligtvis förlorat ingen genom Choleran eller någon annan sjukdom.

Nr 60

Högädle Herr Professor!

Redan förut har jag i denna höst haft en gång den äran, att skriva Herr Professorn till. Jag hoppas att mitt bref riktigt kommit Herr Professorn tillhanda. Ut i detsamma tror jag, att jag nämnde mig hafva åtskilliga småsaker, att vid tillfälle tillsända Herr Professoren. – De afgå nu med Doktor Schalburg och bestå uti ett exemplar af Schmidts Mongoliska Grammatik, en Молитвенникъ på Olonetska och fortsättningen af min egen afhandling om Jemernes äldre bostäder. – Den andra artikeln är ytterst rar och står uti ingen bokhandel mer att erhållas. Jag har tillfälligtvis kommit att erhålla ännu ett exemplar till det, som jag sjelf förut acqvirerade under min resa och sänder det nu med till Herr Professorn åtminstone såsom en litterär raritet. – Jag hinner för denna gång icke skriva mer och får derföre innesluta mig uti Herr Professorens fortfarande ynnest och vänskap.

A.J. Sjögren

St Petersburg d. 13/25 Dez. 183[1]

Joh. Fr. Stichaeus

*Nr 61

Helsingfors den 5. Januarii 1829.

Högädle, Höglärde och widtberömde Herr Professor!
Synnerligen Gode wän!

Att jag nog länge uppskjutit uppfylla skyldigheten, att tillskrifva Herr Professoren och betyga min innerliga tacksamhet för all den vänskap och välvilja, jag under vistandet i Köpenhamn af Herr Professorn åtnjöt, ville Herr Professorn benäget mig tillgifwa, då jag såsom orsak dertill anför, att min tid efter hemkomsten från min resa, varit mycket upptagen af göromål.

Jemte det jag nu ber Herr Professoren emottaga ett Enkelt hjertligt Tack för hvarje vänskapsfull stund mig skänktes, får jag redogöra de mig gifna commissioner. Böckerne till Hrr Adelung och Gretsche i Petersburg, Hipping i Wichtis och Kejsarlige Universitetet härstädes äro, hvar på sitt ställe, vederbörande tilställda: och om jag ej för mycket bedrages i mitt hopp, torde med den kommande Sommaren, en communication i litterairt afseende, emellan Finland och Köpenhamn öppnas, den jag för min Fädernebygds väl, desto lifligare önskar, som vi inom oss äro särdeles fattiga på nytt i denna väg. Helsingfors har nu fått Trenne Bokhandlare, lika många Tryckerier och börjat året med utgifvandet af Tre Tidningsblad: Måtte de bestå och helst något, om än aldrig så litet godt, i dem gifvas! Det olyckliga Åbo will ock krasla med 2^{ne} Svenska och ett Finskt Blad, och i Uleåborg utkommer Ett Finskt, i Wiborg ett Tyskt Weckoblad; hvars värden jag än ej förmår bedöma.¹²¹

Wännen Hipping befinner sig vid god helsa och wälmåga.

I lifligt minne bevarar jag våra i Köpenhamn verkställda wandringar och all den möda Herr Professorn gjorde sig att tillfredsställa mitt nyfikenhets begär. Måtte jag i något kunna reciprocera, men förgäfves torde jag göra mig hopp om, att å Finsk botten se Herr Professorn.

Jag tillönskar Herr Professoren helsa och Sällhet under såväl det ingångna som många följande års skiften, säger än en gång min varmaste tacksamhet för all mig visad godhet och förtrolighet samt har äran att [i] verkelig högaktning framlefva

S.H.T.

Herr Professorens
ödmjukaste tjenare
Joh. Fr. Stichaeus

På kuvertet:

S.H.T.

Herr Professoren Rask
Köpenhamn
Store Kannike Stræde
N. 49

¹²¹ Holger Petersen Dyggve, utgivaren av detta brev, beskriver både bokhandelssituationen och utgivningen av tidningar i sin kommentar i *Finske tidsskrift* 1933, s. 252-253.